



# EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

Ghidul  
profesorului

Clasa a VII-a



MINISTERUL  
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII



Schweizerische Eidgenossenschaft  
Confédération suisse  
Confederazione Svizzera  
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC  
Agencia Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare  
Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE

# EDUCAȚIE PENTRU ' SOCIETATE

**Ghidul  
profesorului**

Clasa a VII-a

Chișinău 2021

**Ghidul profesorului** la disciplina „Educație pentru societate” a fost elaborat și tipărit cu suportul proiectului Consiliului Europei „Educație pentru democrație în Republica Moldova” în baza Memorandumului de colaborare între Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) al Republicii Moldova, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Consiliul Europei (CoE) și Fondul Națiunilor Unite pentru Populație în Republica Moldova pentru perioada ianuarie 2019 – noiembrie 2022. Proiectul „Educație pentru democrație în Republica Moldova” este realizat de Consiliul Europei cu suportul financiar al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare în cadrul programului „Moldova: Promovarea Implicării Civice Active”. Scopul proiectului este de a contribui la o societate incluzivă, pașnică și democratică în Republica Moldova prin consolidarea capacității sistemului de învățământ din Republica Moldova de a dezvolta cunoștințele și competențele necesare elevilor pentru a deveni cetățeni angajați civic.

**Autori:**

Iosif Moldovanu  
Natalia Cebotar  
Violeta Terguță  
Călin Rus  
Oana Nestian-Sandu

**Coordonatori:**

Corina Lungu (MEC)  
Dumitru Lazur (CoE)

**Redactor:** Aliona Zgardan-Crudu

**Design și machetare:** Bons Offices

***Acest ghid este distribuit gratuit.***

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

**Educație pentru societate:** Ghidul profesorului: Clasa a 7-a / Iosif Moldovanu, Natalia Cebotar, Violeta Terguță [et al]; coordonatori: Corina Lungu, Dumitru Lazur; Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. – Chișinău : S. n., 2021 (Bons Offices SRL). – 144 p.: fig., tab. Este proprietate a Min. Educației și Cercet. al Rep. Moldova și a Consiliului Europei. – Apare cu sprijinul financiar al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Coop. – 2200 ex.

ISBN 978-9975-87-860-9.

373.4.017(072)

E 19

# Cuprins

---

<b>CUVÂNT INTRODUCATIV</b>	<b>5</b>
<b>INTRODUCERE</b>	<b>6</b>
<b>UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: RESPONSABILITATEA</b>	<b>20</b>
Lecția introductivă	20
Lecția 1. Valori personale și valori comune	24
Lecția 2. Natura responsabilităților umane	27
Lecția 3. Responsabilitatea legală și responsabilitatea morală	31
Lecția 4. Responsabilitatea în luarea deciziei	35
Lecția 5. Situație de dilemă: cum procedez?	41
Lecția 6. Pași în analiza unei dileme	45
Lecția 7. Reflecție asupra unității de învățare	52
<b>UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: LEGEA PENTRU TOȚI</b>	<b>56</b>
Lecția 1. Legea pe înțelesul tuturor	56
Lecțiile 2-3. Justiția distributivă, corectivă și procedurală	61
Lecția 4. Copiii în contact cu legea	67
Lecția 5. Pedepsă versus educație	72
Lecțiile 6-7. Justiția restaurativă	75
Lecția 8. Reflecție asupra unității de învățare	80
<b>UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: ȘCOALA – COMUNITATE DEMOCRATICĂ. STAREA DE BINE – SOLUȚII LA PROBLEMELE ȘCOLII</b>	<b>84</b>
Lecția 1. Starea de bine – drepturile și responsabilitățile fiecăruia în școală	89
Lecțiile 2-6. Analiza schimbărilor identificate, realizarea unui studiu de teren și selectarea a șase aspecte/domenii	93
Lecția 7. Rezultatul – cum ne-am simțit, dacă s-ar produce schimbarea	102
Lecțiile 8-9. Obstacole pe care le-am putea întâmpina în realizarea schimbării și cum le-am putea depăși	105
Lecția 10. Consultarea opiniei elevilor și angajaților școlii: reflecții după proces, drept și responsabilitate	108
Lecțiile 11-12. Propuneri pentru planul de activitate al școlii	111
Lecțiile 13-16. Prezentarea și discutarea cu partenerii a propunerilor pentru planul de acțiuni	115
Lecția 17. Reflecție asupra unității de învățare	120
Lecția 18. Reflecție la final de an școlar	123
<b>PROIECTAREA UNITĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE</b>	<b>128</b>
Unitatea de învățare: Responsabilitatea	128
Unitatea de învățare: Legea pentru toți	131
Unitatea de învățare: Școala – comunitatea democratică. Starea de bine – soluții la problemele școlii	133



# Cuvânt introductiv

---

Dragi profesori,

Legile și instituțiile democratice pot funcționa în mod eficace doar atunci când au la bază o cultură a democrației. În acest sens, educația este o componentă esențială în construirea viitorului și reflectă lumea pe care vrem să o pregătim pentru generațiile următoare.

Acest ghid comprehensiv și creativ, realizat în cadrul proiectului Consilului Europei “Educație pentru democrație în Republica Moldova”, este o resursă educațională valoroasă pentru profesorii și profesoarele de “Educație pentru societate” și contribuie la dezvoltarea competențelor profesionale.

Formarea cetățenilor responsabili și implicați conștient în viața comunității este misiunea fiecărei instituții educaționale. Valorile personale ale cadrelor didactice și modul cum acestea sunt manifestate influențează relațiile cu elevii, părinții și partenerii școlii.

Ghidul propune o varietate de activități ce permit reflecției asupra școlii ca o comunitate democratică prin prisma învățării responsabilității și a respectării legii de către toți subiecții implicați în procesul educațional. Vocea tuturor cetățenilor, în special a elevilor, în procesul democratic este esențială la toate etapele. Participarea poate lua diverse forme, iar o democrație are nevoie de un cadru legal pentru a funcționa. Încurajăm cadrele didactice, prin sugestiile de sarcini de învățare din ghid, să prețuiască și să valorifice toate experiențele elevilor ca fundament pentru dezvoltarea competențelor pentru cultura democratică.

Pentru prima oară, Ghidul invită cadrele didactice să cerceteze, împreună cu elevii, un concept relativ nou și actual – starea de bine a tuturor subiecților din instituție. Aceasta este o componentă importantă a calității educației și ne permite o mai strânsă conectare inter și transdisciplinară în dezvoltarea competențelor pentru cultură democratică. În acest proces este importantă participarea autentică a elevilor și adulților în mecanismele democratice existente, inclusiv Consiliul de administrație, Consiliul profesoral, Consiliul reprezentativ al părinților și Consiliul elevilor.

Profesorii și administrația instituției au responsabilitatea de a organiza un proces prin care cât mai multe persoane au acces la luarea deciziilor pentru a avea o democrație cât mai puternică, iar aceasta pentru că oamenii fac legile după care vor să trăiască. Acesta este procesul autentic de valorizare a demnității umane, în promovarea drepturilor omului/copilului, egalității, respectului pentru diversitate și toleranță.

Avem convingerea că Ghidul profesorului constituie un instrument practic și vine să asigure formarea elevilor în luarea de decizii responsabile în ceea ce privește viitorul lor.

*Autorii ghidului*

# Introducere

---

## DE LA CURRICULUM LA PRACTICA DIDACTICĂ

Acest ghid reprezintă un instrument de sprijin pentru profesori în aplicarea curriculumului la disciplina reconceptualizată Educație pentru societate, aprobat prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iunie 2018.

Curriculumul precizează, pe lângă competențele specifice disciplinei, în privința cărora sunt prezentate detalii în secțiunea următoare a ghidului, unitățile de competență, unități de conținuturi recomandate, precum și sugestii de activități de învățare și produse școlare realizate.

Având în vedere faptul că, după cum se arată în partea introductivă a curriculumului, este vorba despre un curriculum centrat pe competențe, nu pe conținuturi, este esențial modul în care profesorul planifică, organizează și realizează activitățile didactice.

Curriculumul prezintă, de asemenea, o serie de repere privind strategiile didactice, care sunt completate cu aspecte referitoare atât la conținuturi, cât și la strategiile de predare-învățare, în ghidul de implementare a curriculumului. Rolul principal al acestui ghid este de a facilita activitatea profesorilor, prin oferirea exemplelor de activități de învățare ce corespund cerințelor curriculumului și care să poată fi mai ușor luate ca bază în planificarea didactică. Aceste exemple de lecții reprezintă elementul central al ghidului, dar ele trebuie privite ca sursă de inspirație și adaptate de către profesori la nevoile și situația clasei și școlii, urmărindu-se în permanență modul în care acestea contribuie la dezvoltarea competențelor specifice disciplinei. Exemplele de activități de învățare sunt preluate și adaptate din mai multe publicații ale Consiliului Europei, în special din manualele de Educație pentru Cetățenie Democratică, Repere – Manualul de educație pentru drepturile omului cu tinerii – și Compasito – Manualul de educație pentru drepturile omului pentru copii.

Un alt rol important al acestui ghid este de a sprijini profesorii în aplicarea metodologiei de evaluare prin descriptorii la Educație pentru societate și în asigurarea coerenței între activitățile de învățare și evaluarea competențelor elevilor. Este propusă o structurare a demersului didactic în acord cu metodologia de evaluare care să faciliteze înțelegerea de către elevi și profesori a evaluării ca parte a procesului de învățare și nu ca element separat de procesul de învățare.

## COMPETENȚELE SPECIFICE DISCIPLINEI

La disciplina Educație pentru societate, competențele specifice disciplinei sunt preluate din Cadrul de referință al competențelor pentru cultură democratică, adoptat de Consiliul Europei. Acestea cuprind 20 de valori, atitudini, abilități și elemente de cunoștințe și înțelegere critică.

Pentru a putea asigura dezvoltarea acestora la elevi, este esențial ca profesorii să aibă o înțelegere clară a elementelor modelului de competențe pentru cultură democratică. În acest sens, în continuare sunt prezentate aceste elemente de competență, cu precizarea unor aspecte ce completează scurta descriere inclusă în curriculum.

## VALORI

Valorile sunt convingeri generale despre scopurile dezirabile pe care oamenii ar trebui să se străduiască să le realizeze în viață. Acestea motivează acțiunile și servesc ca principii orientative pentru

luarea unei decizii cu privire la modul de a acționa. Valorile transcend acțiuni și contexte specifice și au o însușire normativă și prescriptivă cu privire la ce s-ar cuveni să se facă sau să se gândească în diferite situații. Fără o precizare a valorilor importante pentru o societate democratică și interculturală, restul elementelor de competență din cadrul modelului ar putea servi multor altor tipuri de ordine politică, inclusiv celor de tip nedemocratic. De exemplu, cineva poate fi un cetățean responsabil, cu bune abilități de comunicare și bine informat din punct de vedere politic într-o dictatură de tip totalitar, dacă ar exista un alt tip de valori la baza judecăților, deciziilor și acțiunilor sale. Astfel, valorile pe care le conține modelul cadrului de referință se află în centrul competenței democratice și sunt esențiale pentru caracterizarea acestui tip de competență.

### ■ VALORIZAREA DEMNITĂȚII UMANE ȘI A DREPTURILOR OMULUI

Primul set de valori se bazează pe convingerea generală că toate ființele umane au aceeași valoare, aceeași demnitate, au dreptul la același respect, aceleași drepturi ale omului, libertăți fundamentale și ar trebui să fie tratate ca atare. Aceasta presupune convingerea că drepturile omului sunt universale, inalienabile și indivizibile și se aplică tuturor, fără deosebire. Drepturile omului asigură setul minim necesar de mijloace de protecție esențiale pentru o viață demnă și asigură o bază esențială pentru libertate, egalitate, dreptate și pace în lume.

### ■ VALORIZAREA DIVERSITĂȚII CULTURALE

Al doilea element al modelului de competență se bazează pe convingerea generală că alte afilieri culturale, variabilitatea și diversitatea culturală și pluralismul perspectivelor, punctelor de vedere și practicilor ar trebui să fie privite pozitiv, apreciate și prețuite. Aceasta presupune că diversitatea culturală este un bun al societății, că oamenii pot învăța și beneficia de pe urma perspectivelor diverse ale altora și că diversitatea culturală ar trebui să fie promovată și protejată. Interacțiunea între oameni, indiferent de diferențele culturale percepute, ar trebui bazată pe dialog intercultural, în scopul asigurării conviețuirii ca egali în societate. Există o potențială tensiune între valorizarea drepturilor omului și valorizarea diversității culturale: într-o societate care a adoptat drepturile omului ca valoare fundamentală, valorizarea diversității culturale va avea anumite limite, impuse de nevoia de a promova, respecta și apăra drepturile omului și libertățile altor oameni. Astfel, diferitele credințe și practici culturale ar trebui să fie apreciate doar dacă nu încalcă drepturile omului și libertățile fundamentale.

### ■ VALORIZAREA DEMOCRAȚIEI, DREPTĂȚII, ECHITĂȚII, EGALITĂȚII ȘI A STATULUI DE DREPT

Al treilea set de valori se bazează pe o serie de convingeri legate de felul în care ar trebui să funcționeze și să fie guvernate societățile. Toți cetățenii ar trebui să poată participa la fel (direct sau indirect, prin reprezentanți aleși) la procedurile prin care sunt formulate și stabilite legile ce servesc pentru a organiza societatea, să se implice activ în procedurile democratice care funcționează la nivelul societății lor (aceasta însemnând inclusiv dreptul de a nu participa în anumite cazuri, din motive ce țin de conștiință sau de situație). Deciziile trebuie luate de majoritate, dar trebuie să fie asigurat și tratamentul corect și echitabil al minorităților de orice fel. Dreptatea socială, echitatea și egalitatea ar trebui să funcționeze la toate nivelurile societății. Statul de drept presupune ca toți membrii societății să fie tratați corect, echitabil, imparțial și la fel, în conformitate cu legile care se aplică tuturor.

### ATITUDINI

O atitudine reprezintă orientarea mentală generală pe care o adoptă o persoană față de cineva sau ceva (de exemplu, o persoană, un grup, o instituție, o problemă, un eveniment, un simbol). Atitudinile au, de obicei, patru componente: o convingere sau opinie despre obiectul atitudinii, o



emoție sau un sentiment față de obiect, o evaluare (pozitivă sau negativă) a obiectului și o tendință de a se comporta într-un anumit fel față de obiect.

### ■ DESCHIDERA FAȚĂ DE ALTERITATE CULTURALĂ ȘI FAȚĂ DE ALTE CONVINGERI, VIZIUNI ASUPRA LUMII ȘI PRACTICI

Deschiderea este o atitudine, fie față de alte persoane care sunt percepute ca având afilieri culturale diferite de cele proprii, fie față de viziuni asupra lumii, convingeri, valori și practici care diferă de cele proprii. Deschiderea implică sensibilitate față de diversitatea culturală, curiozitate și interes pentru a învăța despre alte orientări, afilieri culturale și alte viziuni asupra lumii, convingeri, valori și practici, precum și dispoziția de a amâna judecarea și neîncrederea în ceea ce este diferit și de a analiza propriile convingeri, valori și practici. Deschiderea presupune, de asemenea, disponibilitatea emoțională de căutare de oportunități pentru dezvoltarea de relații cu alții, care sunt percepuți ca fiind diferiți de sine.

### ■ RESPECTUL

Respectul este o atitudine de apreciere, recunoaștere și considerație față de cineva sau ceva (de exemplu, o persoană, o convingere, un simbol, un principiu, o practică). Un tip de respect care este deosebit de important în contextul unei culturi a democrației este respectul acordat altor persoane, care sunt percepute ca având afilieri culturale diferite sau convingeri, opinii sau practici diferite de cele proprii. Acest tip de respect nu impune minimalizarea sau ignorarea diferențelor propriu-zise, ce pot exista între sine și celălalt, care uneori pot fi semnificative și profunde, nici nu necesită aprobarea, adoptarea sau „convertirea” la ceea ce este respectat. În schimb, este o atitudine care implică aprecierea demnității și dreptului celeilalte persoane de a avea acele afilieri, convingeri, opinii sau practici, recunoscând și confirmând, în același timp, diferențele care există între sine și celălalt. Atitudinea de respect este necesară pentru a facilita interacțiunea democratică și dialogul cu alți oameni.

Totuși, respectul trebuie să aibă anumite limite: nu trebuie să se manifeste respect față de conținutul convingerilor și opiniilor sau stilurilor de viață și practicilor care încalcă demnitatea, drepturile omului și libertățile altora. Din perspectiva drepturilor omului, dreptul altei persoane la libertatea convingerilor trebuie să fie respectat întotdeauna, dar nu se poate acorda respect conținutului convingerilor care urmăresc să împiedice sau să încalce demnitatea, drepturile omului și libertățile fundamentale ale altora. În cazul convingerilor al căror conținut nu poate fi respectat, restricțiile se aplică nu dreptului de a avea convingerile respective, ci libertății de a manifesta acele convingeri, dacă astfel de restricții sunt necesare pentru siguranța publică, protecția ordinii publice sau protecția drepturilor și libertăților altora (a se vedea Articolul 9 din Convenția europeană a drepturilor omului).

Conceptul de „respect” reflectă mai bine decât conceptul de „toleranță” atitudinea care este necesară pentru o cultură a democrației. Toleranța poate, în unele contexte, să transmită conotația îndurării pur și simplu sau a împăcării cu starea de diferență și o atitudine de superioritate, de la cineva care tolerează la cineva sau ceva care este tolerat. Respectul se bazează pe recunoașterea demnității, drepturilor și libertăților celorlalți și a relației de egalitate între sine și ceilalți.

### ■ SPIRITUL CIVIC

Spiritul civic reprezintă o atitudine de solidaritate și datorie față de o comunitate sau de un grup social, dincolo de persoanele apropiate din familie sau grupul de prieteni. Există numeroase tipuri de grupuri care pot fi relevante în acest sens, de exemplu, oamenii care locuiesc într-o anumită zonă geografică (cum ar fi un cartier, un oraș, o țară, un grup de țări sau chiar întreaga lume, în cazul

„comunității globale”), un grup bazat pe diferite criterii de apartenență (etnia, religia, preferința pentru anumite activități etc.) sau orice alt fel de grup social sau cultural căruia persoana simte că-i aparține. Fiecare persoană aparține unor grupuri multiple și poate avea spirit civic față de acestea. Desigur, spiritul civic se aplică, în cazul elevilor, în mod special în raport cu clasa din care fac parte și cu școala în care învață.

### ■ RESPONSABILITATEA

Responsabilitatea este o atitudine față de propriile acțiuni. Aceasta apare atunci când o persoană are obligația de a acționa într-un anumit mod și merită laude sau reproșuri, pentru că a acționat sau nu în acel mod. O persoană responsabilă are capacitatea să reflecteze la propriile acțiuni, să formuleze intenții despre modul de a acționa și să execute acțiunile pentru care a optat. Responsabilitatea poate necesita curaj, în măsura în care luarea unei atitudini pe bază de principii te poate impune să acționezi pe cont propriu, împotriva normelor comunității, sau să contesti o decizie colectivă pe care o consideri greșită. Astfel, poate exista uneori o tensiune între spiritul civic și responsabilitatea morală.

### ■ AUTOEFICACITATEA

Autoeficacitatea este o atitudine față de sine. Aceasta implică încredere în propria capacitate de a întreprinde acțiuni necesare pentru a realiza anumite obiective. Această încredere necesită, la rândul său, convingerea că poți să înțelegi ceea ce se cere, să formulezi judecăți corespunzătoare, să selectezi metode potrivite pentru a realiza anumite sarcini, să depășești obstacole, să influențezi ceea ce se întâmplă în jurul tău.

### ■ TOLERANȚA LA AMBIGUITATE

Toleranța la ambiguitate reprezintă o atitudine față de situații în care este perceput un grad semnificativ de incertitudine și în care sunt posibile interpretări multiple, uneori chiar opuse sau incompatibile. Astfel, termenul *toleranță* trebuie înțeles aici, mai degrabă, în sensul său pozitiv, „de a accepta și a primi ambiguitatea”, decât în sensul negativ, de „a îndura sau de a se împăca cu ambiguitatea”. Astfel, toleranța la ambiguitate implică recunoașterea faptului că pot să existe perspective și interpretări multiple ale unei situații și că propria perspectivă poate să nu fie cu nimic mai bună decât perspectivele altora, acceptarea complexității, a contradicțiilor și a lipsei de claritate, precum și disponibilitatea de a-și asuma sarcini și atunci când există numai informații incomplete sau parțiale, printr-o abordare constructivă.

Este important să nu se confunde conceptul de „toleranță la ambiguitate” cu cel de „toleranță”, menționat în definiția respectului.

## ABILITĂȚI

O abilitate reprezintă capacitatea de a pune în practică tipare complexe, bine organizate, de gândire sau de comportament, într-o manieră adaptivă, pentru a îndeplini un anumit scop sau obiectiv.

### ■ ABILITĂȚILE DE ÎNVĂȚARE AUTONOMĂ

Abilitățile de învățare autonomă sunt abilitățile de care o persoană are nevoie pentru a desfășura, a organiza și a-și evalua activitatea de învățare, în funcție de nevoile proprii, într-o manieră dirijată de sine și după propriile reguli, fără a fi îndemnată de alții. Aceste abilități sunt importante pentru o cultură a democrației, fiindcă le oferă oamenilor posibilitatea să învețe singuri despre aspectele politice, civice și culturale ale vieții, apelând la surse multiple și diverse, la îndemână și nu numai,

în loc să se bazeze doar pe agenți din mediul lor imediat, care să le ofere informații despre aceste probleme.

#### ■ ABILITĂȚILE DE GÂNDIRE CRITICĂ ȘI ANALITICĂ

Abilitățile de gândire analitică sunt abilitățile necesare pentru a analiza materiale de orice fel (de exemplu, texte, argumente, interpretări, controverse, evenimente, experiențe), în mod sistematic și logic, prin acțiuni precum: descompunerea materialelor și elementelor constitutive; interpretarea semnificației fiecărui element; examinarea elementelor în raport cu alte elemente; identificarea contradicțiilor și discrepanțelor; extragerea rezultatelor analizei pentru a formula concluzii logice și justificabile cu privire la întreg.

Abilitățile de gândire critică sunt abilitățile necesare pentru a evalua și a emite judecăți despre materiale de orice fel, prin acțiuni precum: evaluări în baza coerenței interne și a coerenței cu experiența și dovezile disponibile; judecăți cu privire la valabilitatea, exactitatea, acceptabilitatea, veridicitatea, adecvarea, utilitatea și/sau caracterul persuasiv al materialelor analizate; evaluarea ideilor preconceptuate și a motivelor celor care au creat materialele; elaborare de soluții alternative; estimarea argumentelor pro și contra; extragerea rezultatelor într-un mod organizat și coerent.

#### ■ ABILITĂȚILE DE ASCULTARE ȘI OBSERVARE

Abilitățile de ascultare și observare sunt abilități necesare pentru a înțelege ce spun alți oameni și pentru a învăța din comportamentul altor oameni. Pentru a înțelege ce spun alți oameni, este nevoie de o ascultare activă – a fi foarte atent nu doar la ce se spune, ci și la cum se spune, prin tonul utilizat, volum, sonoritate, ritmul și fluența vocii, a fi atent și la limbajul corporal care însoțește vorbirea, în special la mișcările ochilor, expresiile feței și gesturi.

#### ■ EMPATIA

Empatia reprezintă setul de abilități necesare pentru a înțelege și a se raporta la gândurile, convingerile și sentimentele altor oameni și a vedea lumea din perspectiva acestora. Empatia presupune capacitatea de a ieși din propriul cadru de referință psihologic și capacitatea de a percepe și de a înțelege cadrul de referință psihologic și perspectiva altei persoane. Această abilitate este fundamentală pentru înțelegerea afilierilor culturale, a viziunilor asupra lumii, convingerilor, intereselor, emoțiilor, dorințelor și nevoilor altor oameni.

#### ■ FLEXIBILITATEA ȘI ADAPTABILITATEA

Flexibilitatea și adaptabilitate oferă posibilitatea adaptării într-un mod pozitiv la noutate și schimbare, la așteptările sociale sau culturale, la stilurile de comunicare și comportamentele altor oameni. Ele permit ajustarea tiparelor de gândire, simțire sau comportament ca răspuns la noi împrejurări neprevăzute, experiențe, întâlniri și informații. Flexibilitatea și adaptabilitatea, astfel definite, trebuie să fie distinse de adaptarea neprincipială sau oportunistă a comportamentului pentru beneficiul sau câștigul personal. De asemenea, ele trebuie distinse de adaptarea impusă cu forța din exterior.

#### ■ ABILITĂȚILE LINGVISTICE, DE COMUNICARE ȘI PLURILINGVE

Abilitățile lingvistice, de comunicare și plurilingve sunt abilitățile necesare pentru a comunica eficient și adecvat cu alți oameni. Acestea includ, printre altele, capacitatea de exprimare a propriilor convingeri, opinii, interese și nevoi, explicând și clarificând idei, susținând, promovând, argumentând, judecând, discutând, dezbătând, convingând și negociind, capacitatea de a utiliza mai multe limbi sau variante de limbi, capacitatea de a se exprima cu încredere și fără agresiune, într-un mod care respectă demnitatea și drepturile altor persoane, capacitatea de a recunoaște diferite convenții

de comunicare (verbală și nonverbală) și de a-și adapta și modifica propriul comportament la contextul cultural predominant, capacitatea de a adresa întrebări de clarificare într-un mod adecvat și sensibil și de a gestiona dificultățile în comunicare, de exemplu, cerându-le celorlalți să repete sau să reformuleze sau oferind reformulări, corectări sau simplificări ale comunicărilor proprii care au fost greșit înțelese, precum și capacitatea de a acționa ca mediator lingvistic în interacțiunile interculturale.

### ■ ABILITĂȚILE DE COOPERARE

Abilitățile de cooperare sunt abilitățile necesare pentru participarea alături de alții la activități, sarcini și acțiuni comune și se referă la exprimarea punctelor de vedere și a opiniilor în contextul unui grup, la încurajarea celorlalți membri ai grupului să-și exprime punctele de vedere și opiniile într-un astfel de context, ajungerea la un consens sau compromis în cadrul unui grup, stabilirea obiectivelor grupului și urmărirea lor, aprecierea potențialului și contribuției tuturor membrilor grupului, încurajarea și motivarea altor membri ai grupului, împărtășirea cunoștințelor, experienței sau expertizei relevante cu grupul.

### ■ ABILITĂȚILE DE GESTIONARE A CONFLICTELOR

Abilitățile de gestionare a conflictelor sunt abilitățile necesare pentru a aborda, gestiona și aplană conflictele într-un mod pașnic și se referă la reducerea sau prevenirea agresiunii și negativității și la crearea unui mediu în care oamenii să se simtă liberi să-și exprime diferitele opinii și preocupări fără frica de reprimare; recunoașterea diferențelor de putere și/sau statut ale părților aflate în conflict și luarea de măsuri pentru a reduce impactul posibil al unor astfel de diferențe asupra comunicării dintre acestea; gestionarea eficientă și reglarea emoțiilor; ascultarea și înțelegerea diferitor perspective ale părților implicate în conflicte; contracararea sau reducerea interpretărilor greșite; identificarea elementelor comune în baza cărora se poate construi un acord între părțile aflate în conflict; identificarea opțiunilor de aplanare a conflictelor și perfecționarea compromisurilor sau soluțiilor posibile.

### CUNOȘTINȚE ȘI ÎNȚELEGERE CRITICĂ

Cunoștințele se referă la informațiile deținute pe o anumită temă. Termenul *înțelegere critică* este utilizat pentru a sublinia nevoia ca, în contextul proceselor democratice și interculturale, înțelegerea și aprecierea semnificațiilor asociate informațiilor să implice reflecția activă și evaluarea critică a ceea ce se înțelege și se interpretează.

### ■ CUNOȘTINȚELE ȘI ÎNȚELEGEREA CRITICĂ REFERITOARE LA SINE

Cunoașterea și înțelegerea critică a sinelui presupun cunoașterea și înțelegerea propriilor afilieri culturale, a propriei perspective asupra lumii, precum și a modului în care acestea influențează percepțiile, judecățile și reacțiile față de alte persoane. Aceasta include cunoașterea și înțelegerea supozițiilor și a ideilor preconceptuate care stau la baza propriei perspective asupra lumii; conștientizarea propriilor emoții, sentimente și motivații, în special în contextele care presupun comunicarea și cooperarea cu alți oameni, precum și cunoașterea și înțelegerea limitelor propriei competențe și expertize.

### ■ CUNOȘTINȚELE ȘI ÎNȚELEGEREA CRITICĂ REFERITOARE LA LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Cunoașterea și înțelegerea critică a limbii și comunicării se referă la cunoașterea convențiilor de comunicare verbală și nonverbală acceptabile din punct de vedere social, valabile pentru limba folosită (limbile folosite), înțelegerea faptului că persoanele cu afilieri culturale diferite pot urma

convenții de comunicare verbală și nonverbală diferite de cele proprii, care au sens din perspectiva lor, chiar și atunci când folosesc aceeași limbă, înțelegerea faptului că persoanele cu afilieri culturale diferite pot percepe semnificațiile comunicărilor în moduri diferite, înțelegerea impactului social și a efectelor diferitor stiluri de comunicare, inclusiv înțelegerea felului în care diferite stiluri de comunicare pot intra în conflict sau duce la o întrerupere a comunicării, înțelegerea felului în care limba se leagă de supoziții, idei preconcepute, percepții, convingeri și judecăți.

## ■ CUNOȘTINȚELE ȘI ÎNȚELEGEREA CRITICĂ REFERITOARE LA LUME

Cunoașterea și înțelegerea critică a lumii se referă, în cadrul modelului competențelor pentru cultură democratică, în special la următoarele aspecte:

- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la politică și la legi (inclusiv la luarea deciziilor democratice, la nivel de clasă, școală și societate);
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la drepturile omului, inclusiv la drepturile copilului;
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la cultură (conceptul de „cultură” în general și impactul pe care îl au apartenențele culturale asupra oamenilor) și culturi (aspecte specifice referitoare la anumite grupuri culturale);
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la religii;
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la istorie;
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la mass-media;
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la economie, mediu și sustenabilitate.

Anumite aspecte ale acestor competențe se dezvoltă și la alte discipline, iar la disciplina Educație pentru societate trebuie avută în vedere dezvoltarea treptată, la diferite niveluri de profunzime, a acestor competențe, pe parcursul întregii perioade de studii, fără a fi necesar ca toate aspectele acestor competențe să fie abordate în timpul unui an școlar.

De asemenea, planificarea activităților de învățare și procesul de evaluare a elevilor trebuie să țină cont de faptul că aceste elemente de competență se dezvoltă în mod integrat, în diferite configurații, și nu separat, una câte una.

## EVALUAREA ȘI DESCRIPTORII DE COMPETENȚĂ

Pentru fiecare din cele 20 de competențe din Cadrul de Referință al Competențelor pentru Cultură Democratică, Consiliul Europei a conceput și testat descriptorii de competență, care au scopul:

- de a sprijini evaluarea nivelului actual de dezvoltare a fiecărei competențe al unei persoane sau al unui grup, pentru a identifica arii de dezvoltare ulterioară și nevoi de învățare sau pentru a stabili nivelul obținut după o perioadă de învățare;
- de a servi ca referință sau instrument pentru profesioniștii din domeniul educației în elaborarea, implementarea și evaluarea intervențiilor educaționale în contexte formale și non-formale.

Descriptorii sunt afirmații formulate pozitiv care se referă la un comportament observabil concret al unei persoane cu un anumit nivel de competență.

Există mai multe modalități prin care o persoană poate exprima, printr-un comportament observabil, gradul în care stăpânește orice competență. Totuși, existența unor comportamente validate ca indicând o anumită competență permite operaționalizarea competențelor și definirea activităților de învățare care să contribuie la dezvoltarea competențelor respective.

Folosirea descriptorilor de competență este strâns legată de observare. Realizată în mod regulat, observarea devine parte integrantă a procesului de predare-învățare. În viața lor profesională cotidiană, profesorii sunt observatori experimentați ai elevilor, chiar dacă nu întotdeauna sunt

conștienți de felul în care observă și de ceea ce observă sau de felul în care procesează rezultatele acestei observări. Totuși, atunci când se observă comportamentul elevilor și se folosesc ca reper descriptorii, procesul trebuie să aibă un scop și să fie planificat cu grijă.

În acest context, trebuie luate în considerare câteva aspecte:

- Observarea trebuie să se realizeze astfel încât să nu perturbe procesul de învățare sau să îi facă pe elevi să se simtă incomod.
- Observarea trebuie să cuprindă o varietate de situații, incluzând răspunsul elevului la sarcini specifice, munca individuală din sala de clasă, interacțiunile cu profesorul și cu ceilalți colegi în timpul activităților comune, precum și comportamentul în timpul pauzelor, înainte și după lecții sau în timpul activităților extracurriculare.
- Deoarece într-o anumită situație este probabilă mobilizarea unui ansamblu de elemente ale modelului de competențe pentru cultură democratică, este necesară relaționarea comportamentelor cu un set de descriptori și nu doar cu un singur descriptor.
- Observarea trebuie să se concentreze asupra comportamentului verbal, paraverbal și nonverbal și să ia în considerare, pe lângă ceea ce se spune și se face, aspecte precum contactul vizual, atitudinile, exprimarea emoțiilor etc.
- Observarea comportamentului reflectat de un anumit descriptor nu trebuie să se bazeze doar pe prima impresie, pe convingeri, așteptări și preferințe personale ale profesorului sau pe vreun moment specific sau activitate specifică. O anumită manifestare a unui comportament poate fi și accidentală sau generată de factori de care profesorul nu este conștient, în vreme ce lipsa manifestării unui comportament poate fi rezultatul faptului că elevului nu i s-a dat șansa de a manifesta acel comportament.

Observarea comportamentului bazată pe descriptori este un instrument eficace pentru diagnosticarea decalajelor de învățare, făcând posibilă elaborarea de planuri personalizate bine direcționate și folosirea adecvată a strategiilor de diferențiere și/sau susținere a elevilor în procesul de învățare graduală.

Faptul că un elev nu manifestă într-o situație educațională comportamentul ilustrat de descriptor nu este suficient pentru a concluziona că acesta are un nivel mai scăzut de competență. Se poate ca în această situație specifică, la momentul respectiv, comportamentul să nu fi fost vizibil, însă în alte circumstanțe elevul ar putea fi capabil să manifeste comportamentul relevant.

Utilizarea descriptorilor permite, datorită faptului că aceștia sunt formulați în termeni pozitivi, să se identifice ceea ce pot face elevii, iar absența comportamentelor trebuie să orienteze intervențiile viitoare, nu să fie utilizată pentru a-i eticheta negativ.

Metodologia de evaluare la disciplina Educație pentru societate prevede pentru fiecare an de studii un set de descriptori bazați pe descriptorii din Cadrul de referință al Consiliului Europei și identificați în raport cu unitățile de competență și cu activitățile de învățare sugerate. Prezentul ghid arată cum poate fi integrat în mod concret procesul de predare-învățare cu cel de evaluare în baza acestor descriptori.

## PROIECTAREA ȘI REALIZAREA LECȚIILOR

### ■ IMPORTANȚA CENTRĂRII PE DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR

În proiectarea și realizarea lecțiilor, se pornește de la competențele specifice vizate prin unitatea de conținut respectivă. Conținuturile specifice, enumerate în curriculum la fiecare unitate de învățare, sunt conținuturi *recomandate*. Ele nu sunt obligatorii și nu trebuie luate ca atare. Ele trebuie analizate și văzute în ansamblu, servind în calitate de sursă de inspirație pentru lecții, dar nu să fie

o transpunere directă a acelor elemente. O lecție poate să vizeze mai multe elemente enumerate într-o unitate de conținut sau un element se poate regăsi în mai multe lecții. Aceste elemente de conținut sunt simple sugestii. Centrarea trebuie să se facă pe competențe și unitățile de învățare.

Este important să existe **o conexiune clară între competențele pentru cultură democratică, unitățile de învățare, descriptorii și activități**. În realizarea activităților la clasă, trebuie să se țină cont de competențele care se urmăresc a fi dezvoltate și de descriptorii selectați pentru identificarea dezvoltării lor. De asemenea, obiectivele lecțiilor trebuie să țină cont de competențele care urmează a fi dezvoltate. Obiectivele nu trebuie să fie numeroase, deoarece nu este real să ne așteptăm ca în 45 de minute să realizăm multe obiective. Recomandăm maximum trei obiective.

Este important ca modul de gândire și de realizare la clasă a activității să fie **centrat pe competențe**, nu pe conținuturi. Această abordare reprezintă o schimbare față de modul în care s-au desfășurat activitățile educative în trecut, o schimbare de paradigmă, o schimbare a modului de gândire și de acțiune.

### ■ ITINERARII DIDACTICE PARTICULARIZATE PENTRU FIECARE CLASĂ

Acest ghid urmărește să vă ofere oportunitatea de a crea **itinerarii didactice particularizate**. Respectând structura temelor la fiecare clasă și parcurgând cele patru unități de învățare la temele indicate, modul de parcurgere poate fi diferit de la o clasă la alta, ținând cont de:

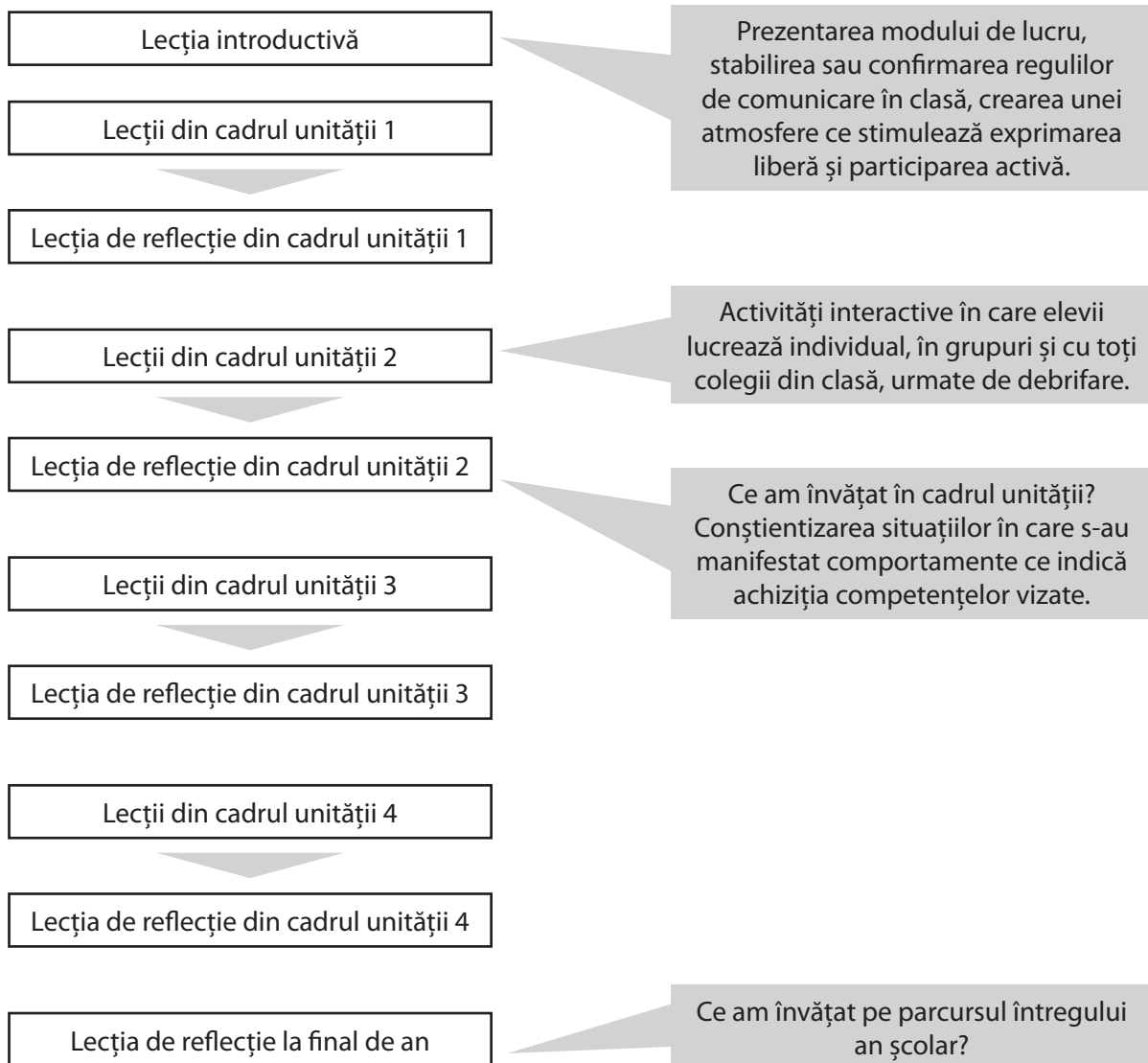
- nevoile și interesul elevilor;
- contextul local;
- preferințele și interesul profesorilor.

În ghid veți găsi exemple de activități care să permită generarea acestui itinerar particularizat. Cele patru unități de învățare nu trebuie să fie parcurse într-un număr egal de ore. În funcție de complexitatea lor, unele unități pot fi mai scurte, altele, mai lungi. La anumite clase, este posibil să fie potrivită abordarea unei teme pe o durată mai mare de timp, pentru a asigura dezvoltarea competențelor vizate.

### ■ STRUCTURA PROCESULUI DIDACTIC PE PARCURSUL UNUI AN ȘCOLAR

Având în vedere cele spuse mai sus, în acord cu metodologia de evaluare prin descriptorii la Educație pentru societate, prezentul ghid propune structurarea procesului didactic pe parcursul unui an școlar după cum urmează:

- lecție introductivă, în cadrul căreia să fie pregătiți elevii pentru implicarea activă în procesul de învățare și să fie creat un cadru adecvat pentru desfășurarea cu succes a lecțiilor;
- lecțiile corespunzătoare fiecărei unități de învățare, finalizate cu o lecție dedicată exclusiv reflecției pentru unitatea de învățare respectivă;
- lecție finală de reflecție, care încheie fiecare an școlar.



Avem, așadar, trei niveluri de reflecție, diferite, dar complementare, incluse în proces:

- reflecția de la finalul diferitor activități de învățare;
- lecția de reflecție de la finalul unității de învățare, în timpul căreia elevii conștientizează și exprimă ceea ce au învățat în cadrul setului de lecții respectiv;
- lecția de reflecție la final de an școlar, ce permite rememorarea întregii experiențe de învățare și completarea conștientizării competențelor dezvoltate, cu accent pe articularea între diferite unități de învățare.

Procedând în acest fel, se asigură atât climatul necesar pentru aplicarea principiilor de învățare recomandate, bazate pe interacțiune și reflecție, cât și un proces de evaluare a elevilor eșalonat și repartizat în mod echilibrat pe durata anului școlar.

Astfel, lecția introductivă familiarizează elevii și cu modul în care se realizează evaluarea, iar lecțiile centrate pe reflecție, la final de unitate de învățare și la final de an școlar, reprezintă surse foarte importante de informații pentru evaluare.

A treia unitate de învățare din cadrul acestui ghid este dedicată unei activități de învățare bazată pe proiect, desfășurându-se pe parcursul mai multor lecții, cu legătură între ele. Mai multe detalii metodologice privind planificarea și realizarea activității de învățare bazată pe proiect sunt disponibile



la începutul unității respective. Includerea unității date pe această poziție în planificarea anuală, deși în curriculum ea figurează la final, nu este obligatorie, dar este bazată pe mai multe argumente. Astfel, în primul rând, această organizare a procesului didactic ține cont de structura anului școlar, de poziția vacanțelor. În al doilea rând, experiența în domeniu a altor țări arată că realizarea acestei activități la finalul anului școlar presupune o serie de riscuri privind asigurarea unei calități înalte a procesului, inclusiv cu partea de reflecție. În fine, dar nu în ultimul rând, se arată astfel în mod concret cum se pot transpune prevederile curriculumului în planificarea didactică în mod flexibil și conform nevoilor elevilor, cu scopul dezvoltării competențelor acestora.

## RISCURI CARE TREBUIE EVITATE

În cadrul acestei secțiuni vor fi colectate aspecte asupra cărora profesorii trebuie să reflecteze în mod deosebit, pentru a evita efectele negative, nedorite sau devierea de la principiile menționate în curriculum și în metodologia de evaluare. În continuare, sunt prezentate câteva exemple de astfel de riscuri.

- Rolul casetei cu informații – aceasta este doar pentru profesor și are scopul de a oferi informații generale cu privire la tema abordată, pe care profesorul trebuie să le cunoască, dar ele nu trebuie prezentate ca atare elevilor. Profesorul nu trebuie să le citească elevilor sau să ceară acestora să citească ceea ce este menționat în caseta cu informații. Desigur, anumite elemente vor fi menționate la momentul potrivit, în timpul lecției, sau se vor regăsi în concluziile formulate de elevi în urma activității din cadrul lecției, dar dacă ar fi citite de către profesor, ar corespunde unei abordări centrate pe conținuturi, nu pe competențe.
- Anticiparea sau forțarea concluziilor – rolul profesorului este să ghideze elevii, printr-o serie de întrebări, să ajungă la anumite concluzii, dar acestea nu trebuie forțate și nici nu trebuie comunicate elevilor de către profesori. Elevii nu trebuie să răspundă la întrebări gândindu-se ce ar aștepta profesorul să răspundă, ci exprimând în mod sincer și autentic ceea ce cred, iar profesorul trebuie să încurajeze exprimarea deschisă și liberă a opiniilor elevilor. Dacă elevii nu ajung la concluziile așteptate de profesor, soluția nu este ca profesorul să formuleze aceste concluzii, ci să adreseze întrebări suplimentare sau chiar să adapteze demersul didactic, pentru a reveni asupra aspectelor respective.
- Implicarea neechilibrată a elevilor – o tendință firească a profesorilor este de a-i implica în cadrul lecțiilor mai mult pe elevii care sunt mai ușor dispuși să se implice și care sunt, în general, obișnuiți cu un astfel de rol. În cadrul lecțiilor introductive și apoi pe tot parcursul activităților, se va insista asupra importanței implicării tuturor elevilor și a găsirii celor mai potrivite modalități care să permită fiecărui elev să participe activ, să-și exprime opiniile și să-și dezvolte competențele.
- Focalizarea pe calitatea produselor elevilor – la unele activități, elevii realizează diferite produse. Conținutul acestor produse reflectă, desigur, anumite competențe ale elevilor și acest lucru trebuie să fie luat în considerare de către profesor. Cu toate acestea, cel mai important este procesul în urma căruia a fost realizat produsul și este posibil ca în urma realizării unui produs ce poate fi considerat ca nefiind de bună calitate, elevii să fi manifestat în mod semnificativ anumite competențe. Acest lucru poate rezulta atât în urma observării comportamentelor elevilor pe parcursul diferitor sarcini activități, cât și în cadrul reflecției asupra procesului prin care au trecut.
- Teama de a nu finaliza evaluarea – în special în contextul primelor contacte cu metodologia de evaluare bazată nu pe testarea cunoștințelor elevilor, ci, în principal, pe observarea comportamentelor acestora, unor profesori poate să le fie frică de faptul că nu vor avea suficient timp și spațiu pentru a observa la toți elevii comportamentele corespunzătoare descriptorilor. Acest lucru îi poate determina să reducă focalizarea asupra calității procesului didactic și să genereze

frustrări la nivelul elevilor. În realitate, atât observarea, cât și numeroasele momente de reflecție în care elevii sunt solicitați să revină asupra unor situații din cadrul lecțiilor și să explice ce au făcut și de ce au făcut anumite lucruri asigură suficiente oportunități pentru a obține informațiile necesare pentru evaluarea competențelor tuturor elevilor.

- Tendința de a evita activitățile care presupun mișcarea elevilor și organizarea clasei în mod diferit – uneori, activitățile care presupun mișcare (de exemplu, ridicarea elevilor în picioare sau plimbarea lor prin sala de clasă) pot părea consumatoare de timp (sau generatoare de haos), însă studiile în domeniul educației arată că mișcarea, schimbarea locurilor, schimbarea interlocutorilor îi ajută pe elevi să-și păstreze atenția mai mult timp, să fie mai implicați în activități și să înțeleagă mai bine ceea ce se discută în cadrul lecției. O sală de clasă organizată în stil clasic, cu mese aliniate pe rânduri, cu fața spre tablă, sistem conceput pentru activități centrate pe transmiterea de informații de la profesor la elevi, nu este potrivită pentru realizarea de activități în care elevii interacționează între ei, pentru a-și dezvolta diversele competențe vizate de disciplina Educație pentru societate. Cercetările din domeniul științelor educației arată că modul de organizare a spațiului în care se realizează activitățile de învățare influențează raportarea elevilor la procesul didactic. Astfel, o sală de clasă organizată în stil clasic stimulează pasivitatea elevilor și receptivitatea la ceea ce spune sau scrie pe tablă profesorul. O sală de clasă organizată în cerc sau într-o altă formă, care să le permită elevilor să-și vadă bine toți colegii, stimulează participarea activă și atenția la ceea ce spun colegii. De asemenea, activitățile de lucru în grupuri se desfășoară mult mai bine, dacă elevii dintr-un grup șed confortabil, față în față, decât dacă li se cere unor elevi să se întoarcă spre elevii de la masa din spatele lor, pentru a forma un grup. Așadar, dacă este posibilă deplasarea meselor, este foarte importantă reorganizarea sălii de clasă în așa mod încât aceasta să constituie un spațiu în care elevii să se vadă unii pe alții, să poată lucra în grupuri de patru-șase persoane și să se poată mișca. Desigur, prima dată când se încearcă o astfel de schimbare, este foarte posibil să se piardă mult timp, să fie unii elevi reticenți sau pasivi și, din cauza aceasta, există o mare tentație de a abandona, pe viitor, acest demers. Experiența mai multor profesori care au trecut prin astfel de situații arată că în scurt timp elevii se adaptează la noua situație și pregătesc sala de clasă în modul solicitat înainte de începerea orei. Dacă mesele sunt fixe, este important să găsiți o soluție cât mai bună, care poate fi, de exemplu, desprinderea lor, organizarea lecției în alt spațiu etc.

## EVALUAREA DEMERSULUI DIDACTIC

Aplicând la clasă sugestiile de activități didactice prezentate în secțiunile următoare ale acestui ghid, profesorii, treptat, vor dobândi o serie de experiențe valoroase, care pot reprezenta o sursă esențială pentru dezvoltarea profesională ulterioară.

Pentru ca aceste experiențe acumulate să devină resurse pentru învățare și evoluție profesională, este utilă realizarea în mod conștient a unui proces de reflecție.

Astfel, după realizarea unei lecții, dar și la finalul unei unități de învățare sau la final de an școlar, profesorii pot reflecta, atât individual, cât și în colaborare cu alți colegi, asupra activității realizate și a modului în care, pe viitor:

- pot fi ajustate, corectate sau eliminate elementele care, în practică, s-au dovedit a fi inadecvate sau ineficiente în susținerea dezvoltării competențelor vizate;
- poate fi extinsă utilizarea unor strategii didactice și a modalităților de acțiune care s-au dovedit a fi utile și care au avut impact pozitiv asupra elevilor.

Este important ca reflecția să aibă în vedere ambele dimensiuni de mai sus și să nu se centreze doar pe ceea ce nu a funcționat corespunzător și trebuie schimbat.

Concluziile acestui proces de reflecție pot fi uneori aplicate imediat, de exemplu, prin ajustarea demersului didactic la aceeași lecție cu o altă clasă de elevi sau la lecția următoare cu aceeași clasă, sau, pe termen mai lung, la următoarele unități de învățare, sau în următorii ani școlari.

Acest proces poate deveni parte a practicii didactice obișnuite și va contribui la dezvoltarea competențelor profesorilor și la susținerea reciprocă între profesorii care predau disciplina Educație pentru societate. Dat fiind faptul că urmărim dezvoltarea la elevi a competențelor pentru cultură democratică, este important și pentru profesori să-și utilizeze și dezvolte abilitățile de învățare autonomă, responsabilitatea și abilitățile analitice și de gândire critică în raport cu propria activitate profesională.



# Unitatea de învățare: Responsabilitatea

## LECȚIA INTRODUCȚIVĂ



### COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că trebuie să promovăm comunicarea și dialogul între oamenii provenind din medii culturale diferite.</li> </ul>
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>Apără ideea că drepturile omului sunt necesare pentru ca fiecare ființă umană să poată trăi cu demnitate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă că este dispus(ă) să ia în considerare informații contradictorii sau incomplete, fără a le respinge în mod automat sau a trage concluzii pripite și premature.</li> </ul>
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> <li>Caută să clarifice noile informații, întrebând alte persoane, atunci când e nevoie.</li> </ul>
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă că se gândește dacă informațiile pe care le folosește sunt corecte.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate asculta în mod eficace, pentru a descifra sensurile și intențiile altei persoane.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate reflecta în mod critic asupra propriilor valori și credințe.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să manifeste respect pentru diferite experiențe de a observa, simți și acționa;
- O2 – să folosească dovezi pentru a-și susține părerile, grupând comportamentele după diferite criterii;
- O3 – să cunoască descriptorii de competență în baza cărora este evaluat/ă și modalitatea de înregistrare a rezultatelor învățării.

### STRATEGII DIDACTICE

- Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi/eleve: frontală, în grupuri mici, în grupuri mari.
- Metode și procedee didactice: discuția ghidată, brainstormingul, jocul didactic.



### CASETA CU INFORMAȚII

Scopul acestei lecții este de a le reaminti elevilor/elevelor modul în care se va interacționa, pe tot parcursul anului de studii, la disciplina Educație pentru societate. Astfel, resursele elevilor/elevelor vor fi mobilizate pe trei dimensiuni:

- I. Se va face conexiune cu informația studiată în anii precedenți și se va discuta despre cum îi ajută aceasta să cunoască/observe oamenii, procesele, evenimentele, fenomenele etc.;
- II. Se va oferi o privire de ansamblu asupra principalelor teme/întrebări care vor fi abordate pe parcursul anului curent;
- III. Se va prezenta specificul evaluării competențelor pentru cultură democratică în calitate de proces continuu care susține învățarea.

La această lecție, împreună cu elevii/elevele, veți reflecta asupra comportamentelor observate, pornind de la ceea ce au văzut, ceea ce au simțit sau de la cum au reacționat ei în diferite situații și contexte de viață, în baza experienței de învățare la disciplina Educație pentru societate. Această lecție, pe de o parte, le oferă elevilor/elevelor oportunitatea de a-și exprima liber opiniile despre modul în care cele studiate în clasele a V-a și a VI-a au stimulat conștientizarea și înțelegerea critică a ceea ce este în jurul lor, iar pe de altă parte, pentru cadrele didactice, este un exercițiu util de analiză a felului în care le-a ajutat demersul didactic să conștientizeze achizițiile și a modului de îmbunătățire a acestui proces.

Respectarea tuturor punctelor de vedere exprimate va crea un fundament puternic pentru a discuta despre ce stă la baza comportamentului și în ce mod valorile personale influențează relațiile interpersonale și deciziile pe care le luăm. La această lecție, elevii, ghidați de profesor, vor decide asupra mai multor lucruri, inclusiv: vor prezenta propria experiență de observare, vor grupa comportamentele oamenilor după diferite criterii, stabilite tot de ei, vor pune întrebări și vor oferi răspunsuri, dacă simt nevoia.

Ulterior, cadrul didactic le va prezenta elevilor/elevelor structura tematică a cursului, întrebările de bază asupra cărora vor reflecta și se va iniția o discuție despre așteptările, nevoile și valorile lor, care va continua în profunzime la lecția următoare.

Lecția este finalizată prin informarea elevilor/elevelor despre descriptorii de competență și modul de evaluare în clasa a VII-a. Profesorul va explica faptul că atunci când unul dintre descriptori va fi consemnat în catalog, va oferi feedback elevilor/elevelor, inclusiv va fi consultată opinia lor despre modalitatea preferată de a primi feedback – de exemplu, în scris sau oral.

Lecțiile la această disciplină, ca și în anii precedenți, implică activ opiniile, emoțiile, gândurile, acțiunile fiecărui elev și este foarte important ca, de la prima lecție, elevii să simtă climatul emoțional bazat pe respect pentru demnitatea umană, valorizarea fiecărei persoane și a diversității grupului de elevi/eleve.



## DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul inițiază o discuție cu toți elevii/elevele, spunându-le că sunt în al treilea an de dezvoltare a competențelor pentru cultură democratică, și le propune un exercițiu de reflecție, în baza întrebărilor de mai jos (10 min.).

- ▷ Ce comportamente ai observat la tine și/sau la alte persoane, datorită celor învățate la lecțiile de Educație pentru societate?
- ▷ Ce ai simțit în legătură cu aceste comportamente?
- ▷ Ce ai făcut/nu ai făcut în legătură cu aceste comportamente?

Cadrul didactic încurajează exprimarea benevolă și liberă, asigurând confidențialitatea discuției. Elevii/elevele prezintă exemple de comportamente, iar profesorul face o listă comună a acestora. Este posibil ca unele comportamente să se repete și, în acest caz, atât elevii, cât și profesorul adresează întrebări de concretizare, pentru a descoperi elementul nou, dacă acesta există.

2. Le propuneți elevilor/elevelor, după ce lista este stabilită, să grupeze comportamentele după anumite criterii. Sarcina de lucru poate fi realizată atât în grupul mare, cât și în grupuri mici. Profesorul încurajează o diversitate cât mai largă de criterii, fără a le sugera exemple (de exemplu, nu se limitează la: pozitive-negative, legale-ilegale, sociale-antisociale, responsabile-iresponsabile, morale-imorale etc.). Profesorul nu restricționează și nu califică răspunsurile elevilor ca fiind corecte sau incorecte (8 min.).

3. Profesorul numește, pe rând, cinci-șase comportamente din listă, iar elevii/elevele, individual sau în perechi, spun cărui criteriu pot fi atribuite acestea. În baza sarcinilor realizate, profesorul propune o reflecție, întrebându-i pe elevi/eleve (10 min.):

- ▷ Cum a fost procesul de grupare a comportamentelor după criterii?
- ▷ Ce v-a ajutat să grupați comportamentele după diferite criterii?
- ▷ Ce dificultăți ați întâmpinat?
- ▷ Ce a fost diferit și/sau asemănător în prezentările diferitor perechi?
- ▷ Ce ne spun lucrurile diferite/asemănătoare despre noi ca indivizi și ca grup social?

Încurajați o gamă largă de opinii în legătură cu diversitatea comportamentelor umane, concluzionând că toate acestea vor constitui esența discuțiilor pe parcursul anului școlar.

4. Profesorul prezintă pe scurt temele care vor fi abordate în cadrul acestui an școlar și invită elevii/elevele să exploreze Cele mai importante trei așteptări de la lecțiile de Educație pentru societate (12 min.):
  - ▷ De la mine, aștept....
  - ▷ De la colegii de clasă, aștept...
  - ▷ De la profesor, aștept...

Fiecare elev/elevă reflectează individual asupra acestor trei aspecte, apoi le discută în grupuri de patru-cinci persoane. Fiecare grup prezintă pe scurt cele discutate. Dacă anumite aspecte au fost prezentate deja de grupul precedent, ele nu mai sunt repetate – se adaugă doar ceea ce nu a fost menționat încă.

5. Profesorul familiarizează elevii/elevele cu modalitatea de evaluare, le prezintă lista descriptorilor de competență, care le este distribuită elevilor prin diverse canale de comunicare, inclusiv online, și precizează că doar un singur descriptor de la o competență specifică este înregistrat în catalogul clasei. Elevii/elevele sunt încurajați/te să solicite periodic feedback și cadrul didactic își arată disponibilitatea de a le oferi feedback, respectând cerințele stipulate în Metodologia de evaluare prin descriptorii (5 min.).



#### **EXTINDERE**

Elevii sunt invitați să discute cu părinții, cu alți adulți, cu prietenii despre valorile care îi ghidează în viață. De asemenea, elevii sunt invitați să se gândească și la valorile lor personale și să identifice una sau două valori care consideră ca i-ar caracteriza, despre care se va discuta la lecția următoare.



**LECȚIA 1. VALORI PERSONALE ȘI VALORI COMUNE****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată și apreciată.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni democratici.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> <li>Îi place să aibă discuții cu oameni ale căror idei și valori sunt diferite de ale sale.</li> </ul>
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dacă rănește sentimentele unei persoane, își cere scuze.</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă de încredere în ceea ce privește luarea deciziilor.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate analiza rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă.</li> </ul>
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> <li>Le cere vorbitorilor să repete ce au spus, dacă nu îi este clar.</li> </ul>
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Acceptă o varietate de roluri, atunci când lucrează în grupuri.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica felul în care caracteristicile sale personale îi influențează comportamentul în diferite situații.</li> <li>Poate reflecta în mod critic asupra propriilor valori și credințe.</li> </ul>

**OBIECTIVE OPERAȚIONALE**

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să conștientizeze faptul că deciziile sunt influențate de valorile personale;
- O2 – să exprime clar dorința ca propriile idei și valori să fie puse la îndoială;

O3 – să interacționeze pozitiv/bine cu alte persoane, care au o varietate de puncte de vedere diferite; Strategii didactice:

O4 – să ofere spațiu celorlalți pentru exprimare, manifestând respect pentru oamenii ale căror idei și valori sunt diferite de ale sale.

### STRATEGII DIDACTICE

- Forme de organizare a grupului de elevi: frontală, individuală, în grup.
- Metode și procedee didactice: discuția dirijată, jocul didactic.

**Resurse didactice:** Fișa de lucru *Valori*.



### CASETA CU INFORMAȚII

Scopul acestei lecții este ca elevii/elevete să conștientizeze că fiecare persoană se ghidează în comportamentul său după o serie de valori, indiferent dacă le (re)cunoaștem sau nu. Elevii/elevete se vor afla în diferite situații de învățare, ce le vor permite să-și exploreze valorile personale, care sunt fundamentele morale ale fiecăruia. Cea mai mare parte a timpului din lecție trebuie acordată părții legate de clarificarea valorilor personale, reflectând asupra a ceea ce este cu adevărat important pentru fiecare. De asemenea, este important ca elevii/elevete să înțeleagă că valorile individuale pot fi foarte diferite de la un om la altul și că acest lucru este absolut firesc.

Pe parcursul întregii lecții, elevii/elevete sunt încurajați/te să spună cum sunt influențate deciziile lor de valorile personale și ce simt atunci când o decizie este sau nu în armonie cu valorile personale.

Cadrul didactic va facilita un proces sensibil de învățare, prin intermediul căruia elevii/elevete să înțeleagă că nu întotdeauna oamenii trăiesc în acord cu propriile valori. Uneori, există un decalaj mare între dorințe (îmi place) și acțiuni (fac). De exemplu, unii oameni spun că pacea este o valoare importantă, dar în pofida acestui fapt, nu ezită să-i atace, să-i insulte sau să-i excludă pe cei care gândesc diferit de ei. La acest moment, profesorul va evita moralizarea și judecățile de valoare și va stimula discuția doar prin adresarea de întrebări, astfel încât elevii să deducă în mod autonom cauzele și consecințele unor comportamente care sunt în dezacord cu valorile lor.



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Lecția începe cu o discuție în baza sarcinii de lucru de la extindere din lecția precedentă. Profesorul încurajează elevii să comunice două-trei valori despre care au discutat cu părinții, prietenii etc. și înregistrează răspunsurile pe tablă/o coală de hârtie sau le propune elevilor să utilizeze platforma online <https://jamboard.google.com/>.

Pot fi adresate următoarele întrebări pentru reflecție (10 min.):

- ▷ Cum v-ați simțit, discutând despre valori? Ați mai făcut acest lucru până acum?
- ▷ Cum ați identificat ce anume reprezintă o valoare pentru voi?
- ▷ Ce v-a ajutat să identificați valorile care vă ghidează pe voi personal? Cum ați făcut acest lucru?
- ▷ Ce dificultăți ați întâmpinat în identificarea valorilor personale? Cum le-ați depășit?
- ▷ Ce ați observat/auzit/simțit, ascultând/văzând răspunsurile colegilor?

## 2. Exercițiul „Valorile mele”

- ▶ Propuneți elevilor să examineze lista din fișa Valori (Anexa 1) sau proiectați lista, accesând linkul <https://www.liveworksheets.com/ug977827ks>
- ▶ Cereți elevilor/elevelor să selecteze șapte valori și să le ierarhizeze pe o scară de la „0” la „10” („0” – mai puțin importantă, iar „10” – foarte importantă). Anunțați elevii că pot include și alte valori, care nu se regăsesc în lista propusă. Acestea pot fi valori pe care le-au identificat ca parte a sarcinii de extindere de la lecția precedentă sau valori despre care au auzit acum, în sala de clasă și pe care consideră că le au sau și-ar dori să le aibă (5 min.).
- ▶ Elevii/evelele, după ce au terminat ierarhizarea valorilor, sunt rugați să încercuiască doar trei valori (din cele șapte) – pe care le consideră cele mai importante (3 min.).
- ▶ Cadrul didactic încurajează elevii/evelele să prezinte, dacă doresc, una din cele trei valori personale în grupul mare și să explice de ce consideră că această valoare este importantă pentru modul în care aleg ei să-și trăiască viața, înregistrând răspunsurile elevilor pe o coală de hârtie sau pe tablă. Răspunsurile care se repetă sunt marcate cu un semn (7 min.).
- ▶ Inițiați o discuție în baza următoarelor întrebări (15 min.):
  - ▷ Cum a fost să decideți care valori sunt importante pentru voi?
  - ▷ Ce v-a ajutat să decideți care valori sunt importante pentru voi?
  - ▷ Ce provocări/obstacole ați întâmpinat în timpul realizării sarcinii?
  - ▷ Ce ați aflat nou despre valorile proprii sau despre cele ale colegilor?
  - ▷ La ce ne ajută/folosesc valorile personale?
  - ▷ Ce simțiți atunci când luați o decizie în conformitate cu valorile personale?
  - ▷ Ce simțiți atunci când luați o decizie contrar valorilor personale?
  - ▷ Cum putem conviețui într-o școală/comunitate cu oameni ale căror idei, valori sunt diferite de ale mele/noastre?
  - ▷ Ce ați observat în lista de valori elaborată acasă și în cea alcătuită la lecție?
- ▶ Finalizați discuția prin a încuraja elevii/evelele să spună care ar fi trei valori de bază ale clasei/școlii lor ideale și ce ar putea să facă fiecare dintre membrii comunității școlare – adulții și elevii –, pentru armonizarea dorințele lor cu ceea ce se întâmplă în realitate (5 min.).

### ANEXA 1

#### ■ VALORI

Valori											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Fericire											
Sacralitate											
Prietenie											
Securitate											
Putere											
Egalitate											
Fidelitate											
Familie											
Solidaritate											
Muncă											
Plăcere											
Libertate											
Respect											
Tradiție											
Adevăr											

## LECTIA 2. NATURA RESPONSABILITĂȚILOR UMANE



## COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI

Competențe	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă părerea că toate legile trebuie să fie compatibile cu standardele și normele internaționale privind drepturile omului.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>Discută despre ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității.</li> </ul>
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă că își asumă responsabilitatea pentru propriile greșeli.</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă de încredere în ceea ce privește luarea deciziilor.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate analiza rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate asculta în mod eficace, pentru a descifra sensurile și intențiile altei persoane.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>În considerare sentimentele celorlalte persoane, atunci când ia decizii.</li> </ul>
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate identifica atunci când două persoane încearcă să spună același lucru, dar în moduri diferite.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica felul în care caracteristicile sale personale îi influențează comportamentul în diferite situații.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica înțelesul unor concepte politice de bază, incluzând democrația, libertatea, cetățenia, drepturile și responsabilitățile.</li> </ul>



## OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să descrie responsabilitățile pe care le are față de diferite grupuri de persoane;
- O2 – să identifice responsabilitățile pe care le au alții față de el/ea;
- O3 – să exploreze natura responsabilităților umane;
- O4 – să facă legătură între responsabilități și valori.

## STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi: individuală, în perechi, în grup.
- ▶ Metode și procedee didactice: învățarea bazată pe sarcini de lucru, discuția dirijată.

**Resurse necesare:** tablă, markere.

**Surse:** Adaptare în baza lucrării Fundamentele democrației pentru ciclul gimnazial, Center for Civic Education – traducere și adaptare de Institutul Intercultural Timișoara (<https://www.intercultural.ro/tag/ecd/>).



## CASETA CU INFORMAȚII

### Responsabilitate

Termenul responsabilitate are mai multe sensuri. Două sensuri care sunt în mod special pertinente pentru cultura democratică sunt „responsabilitatea rolului” și „responsabilitatea morală”. Responsabilitatea rolului este un aspect al spiritului civic, iar responsabilitatea morală este o atitudine cu privire la propriile acțiuni. Aceasta apare atunci când o persoană are obligația de a acționa într-un anumit mod și merită laude sau reproșuri, pentru că a acționat sau nu în acel mod.

Responsabilitatea poate necesita curaj, în măsura în care luarea unei atitudini principiale te poate impune să acționezi pe cont propriu, să acționezi împotriva normelor comunității sau să contești o decizie colectivă pe care o consideri greșită. Astfel, poate exista uneori o tensiune între spiritul civic (înțeles ca solidaritate și loialitate față de alți oameni) și responsabilitatea morală. Prin urmare, o atitudine de responsabilitate cu privire la propriile acțiuni implică:

- ▶ adoptarea unei **abordări reflectiv**e și bine gândite față de acțiunile proprii și consecințele posibile ale acestor acțiuni;
- ▶ identificarea **îndatoririlor și obligațiilor proprii** și a modului în care persoana ar trebui să acționeze cu privire la o anumită situație, în baza unei valori sau a unui set de valori;<sup>1</sup>
- ▶ **luarea de decizii** cu privire la acțiunile care vor fi întreprinse (ceea ce în unele cazuri poate însemna să nu se întreprindă nici o acțiune), având în vedere circumstanțele care se aplică;
- ▶ **efectuarea acțiunii** (sau evitarea acțiunii) în consecință, ca agent autonom;

1- Astfel, manifestarea atitudinii de responsabilitate în situații democratice și interculturale necesită punerea în aplicare simultană a unuia sau a mai multor seturi din cele trei seturi de valori indicate de modelul de față (adică valorizarea demnității umane și a drepturilor omului, valorizarea diversității culturale sau valorizarea democrației, dreptății, echității, egalității și a statului de drept). În absența punerii în aplicare simultană a unuia sau a mai multora dintre aceste seturi de valori, responsabilitatea nu ar fi o competență democratică, ci o competență politică cu caracter mai general (a se compara cu textul introductiv despre valori, de mai sus).

- disponibilitatea de **a se considera răspunzător** pentru natura sau consecințele propriilor decizii sau acțiuni;
- disponibilitatea de **a se evalua** sau judeca pe sine;
- disponibilitatea de **a acționa cu temeritate**, atunci când acest lucru este considerat necesar.

Această lecție explorează natura responsabilităților și le oferă elevilor ocazia de a se gândi la diferite tipuri de responsabilități pe care le au față de alți oameni și la responsabilitățile pe care alți oameni le au față de ei. Cu ajutorul acestei lecții, elevii/elevele vor înțelege de ce este importantă îndeplinirea responsabilităților.

În cadrul discuției de debriefare, i se explică clasei de elevi diferența dintre responsabilitatea legală și responsabilitatea morală, care va fi discutată mai detaliat la lecția următoare. De asemenea, se face legătura între responsabilitate și drepturile omului, elevii având deja cunoștințe despre drepturile omului din anii anteriori.

Este important ca elevii/elevele să aibă libertatea de a identifica propriile lor exemple de responsabilități, iar cadrul didactic să intervină doar dacă este cazul să clarifice sarcina de lucru.



## DEMERSUL DIDACTIC

1. Cadrul didactic invită elevii la o discuție ghidată despre responsabilitate, în baza întrebărilor: Ce este responsabilitatea? Știm că toată lumea are responsabilități. Dar ce înseamnă, de fapt, să ai o „responsabilitate”? Printr-un brainstorming, se adună cât mai multe răspunsuri, pe care profesorul sau un elev/o elevă voluntar/ă le notează pe tablă (sau pe o aplicație de tip Whiteboard, dacă lecția se desfășoară online). În baza ideilor lansate de elevi, profesorul concluzionează că responsabilitatea este îndatorirea de a face ceva (sau de a nu face ceva) sau de a te comporta într-un anumit mod, apoi invită elevii/elevele să dea câteva exemple de responsabilități pe care le au ei, cum ar fi: de a merge la școală, de a-și face temele; de a-i trata pe oameni cu respect etc. (10 min.).
2. În grupuri de trei-patru persoane, elevii/elevele discută despre responsabilitățile față de diferite grupuri de persoane și identifică o listă cu (15 min.):
  - ▷ responsabilitățile lor față de familie;
  - ▷ responsabilitățile lor față de școală;
  - ▷ responsabilitățile lor față de colegi;
  - ▷ responsabilitățile lor față de profesori;
  - ▷ responsabilitățile lor față de societate;
  - ▷ responsabilitățile pe care le au alți oameni față de ei/ele.

Profesorul le adresează elevilor întrebările pe rând, oferind câte trei-patru minute pentru fiecare întrebare. (8 min.)
3. Elevii prezintă ceea ce au discutat. Se începe cu responsabilitățile față de familie: un grup prezintă, iar celelalte grupuri adaugă, completează, dacă este cazul. Se continuă cu responsabilitățile față de școală ș.a.m.d. (10 min.).
4. Profesorul ghidează elevii într-un proces de reflecție în baza următoarelor întrebări:
  - ▷ De unde credeți că provin responsabilitățile?
  - ▷ Care este legătura dintre responsabilități și valorile discutate în lecția precedentă?

- ▷ Care este legătura dintre responsabilități și drepturile omului?
- ▷ Dacă responsabilitatea legală se referă la respectarea legii, la ce credeți că se referă responsabilitatea morală?
- ▷ Ce se întâmplă, dacă nu ne îndeplinim responsabilitățile (8 min.)?



### **EXTINDERE**

Cadrul didactic invită elevii/elevele să se gândească la responsabilitatea pe care o au oamenii pe rețelele sociale și cum, adesea, mediul online contribuie la diminuarea percepției responsabilității. Elevii/elevele au sarcina de a identifica anumite comportamente pe rețelele sociale, în cazul cărora consideră că trebuie să se întreprindă ceva/cineva trebuie să intervină.

**LECȚIA 3. RESPONSABILITATEA LEGALĂ ȘI RESPONSABILITATEA MORALĂ****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Apără ideea că drepturile omului sunt necesare pentru ca fiecare ființă umană să poată trăi cu demnitate.</li> <li>• Exprimă părerea că toate legile trebuie să fie compatibile cu standardele și normele internaționale privind drepturile omului.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Discută despre ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității</li> <li>• Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate.</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dă dovadă de încredere în ceea ce privește luarea deciziilor.</li> <li>• Exprimă încredere în propria abilitate de a alege metode potrivite pentru realizarea sarcinilor.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă că este dispus(ă) să ia în considerare informații contradictorii sau incomplete, fără a le respinge în mod automat sau a trage concluzii pripite și premature.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate asculta în mod eficace, pentru a descifra sensurile și intențiile altei persoane.</li> </ul>
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate identifica atunci când două persoane încearcă să spună același lucru, dar în moduri diferite.</li> </ul>
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Are spirit de echipă în cadrul unui grup.</li> <li>• Acceptă responsabilitatea comună pentru munca în colaborare.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate explica înțelesul unor concepte politice de bază, incluzând democrația, libertatea, cetățenia, drepturile și responsabilitățile.</li> <li>• Poate explica înțelesul unor concepte juridice de bază, incluzând justiția, egalitatea, nevoia de legi și regulamente și statul de drept.</li> </ul>





### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să determine responsabilitățile pe care le au oamenii în diferite contexte;
- O2 – să explice care sunt consecințele în asumarea/neasumarea responsabilităților;
- O3 – să demonstreze că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi: individuală, în perechi, în grup.
- ▶ Metode și procedee didactice: învățarea bazată pe sarcini de lucru, discuția dirijată.

**Resurse necesare:** tablă, markere, fișe de lucru.



### CASETA CU INFORMAȚII

Scopul acestei lecții este de a ajuta elevii/elevete să exploreze natura responsabilităților umane, care pot fi legale, morale sau sociale/civice. De exemplu:

- ▷ în calitate de om, avem responsabilitatea morală de a nu încălca demnitatea altor persoane;
- ▷ faptul că sunt membru al unei comunități implică responsabilități sociale/civice;
- ▷ în calitate de cetățeni, avem responsabilități legale față de stat și de ceilalți cetățeni.

Profesorul ghidează lecția astfel încât elevii/elevete să poată identifica responsabilitățile oamenilor în diferite situații. Discuția va fi orientată astfel încât elevii/elevete să înțeleagă sensul bi-direcțional al responsabilităților, adică faptul că avem responsabilități unii față de ceilalți. Totodată, este important să se accentueze faptul că responsabilitățile diferă de la situație la situație, de la om la om. De exemplu, responsabilitățile adulților diferă de responsabilitățile copiilor.

Lecția oferă oportunitatea de a discuta atât despre consecințele pozitive, cât și despre cele negative, legate de îndeplinirea unei responsabilități de către o persoană. De exemplu, dacă îți faci temele sistematic, poți primi o notă pe care ți-o dorești și acest lucru te va face să ai o părere bună despre tine. În același timp, o altă consecință poate fi că vei avea mai puțin timp liber, pentru prieteni.

Este important să fie subliniat faptul că, deși cel mai adesea responsabilitatea legală și morală sunt congruente, uneori nu este așa. De obicei, regulile sunt concepute pentru a-i împuternici pe oameni să facă ceva, respectând demnitatea tuturor ființelor umane, indiferent de vârstă, competențe, idei și convingeri, experiență de viață, însă uneori există reguli sau legi care nu sunt morale și comportamentul responsabil în astfel de situații ar fi încălcarea legii sau a regulii.

Pentru ca oamenii să acționeze în baza regulilor, cei care le elaborează trebuie să ia în calcul mai mulți factori, printre care:

- ▷ procesul de elaborare a regulilor trebuie să fie unul transparent, inclusiv prin consultare cu cei care le vor aplica;
- ▷ legile trebuie să se bazeze pe principii democratice;
- ▷ trebuie exersate, pentru ca oamenii să le deprindă;
- ▷ persoanele vizate trebuie informate despre reguli; dacă cineva nu le înțelege, aceste persoane trebuie ajutate să le înțeleagă, ca să le poată exercita.

La baza regulilor stau principiile morale, valorile fiecărei persoane. Dacă elevii ar răspunde la întrebările „Cum sunt făcute regulile?, După ce principii?” cu afirmații de genul „Cine împarte parte-și face” sau „Cine este mai puternic, acela dictează”, sau, din contra, după principiile de egalitate, echitate, respect pentru cei din jur etc., profesorul nu va califica răspunsurile elevilor ca fiind „corecte” sau „greșite”. Toate punctele de vedere trebuie discutate, ca beneficii și ca riscuri, pentru că într-o societate democratică este important ca fiecare punct de vedere să fie analizat.

Discuțiile cu elevii/elevetele pot fi organizate și online, pe o platformă audio-video precum Zoom, Teams, Skype, Viber etc., sau prin mesaje de tip text, folosind o platformă precum WhatsApp, Email groups, Classroom etc.



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Cadrul didactic le reamintește elevilor/elevetele informația pe care au discutat-o la lecția precedentă despre responsabilitatea legală și responsabilitatea morală și începe lecția printr-o discuție în baza următoarelor întrebări (10 min.):
  - ▷ Există situații în care oamenii, dacă s-ar comporta într-un anumite fel, ar respecta legea, dar nu s-ar comporta moral? Cunoașteți vreun exemplu din prezent sau din istorie în care responsabilitatea morală înseamnă ca oamenii să nu respecte legile? (Dacă elevii/elevetele nu oferă niciun exemplu, cadrul didactic poate face referire la anumite evenimente istorice în care responsabilitatea legală și cea morală erau diferite. De exemplu, în perioada Holocaustului, era ilegal să oferi sprijin evreilor, să îi ascunzi la tine acasă, însă era imoral să nu faci acest lucru. În perioada sovietică, era o cerință legală să semnalezi autorităților exprimarea unor opinii împotriva deciziilor statului sau dacă cineva are contacte cu persoane din străinătate, însă era imoral să faci acest lucru.)
  - ▷ Ce rol au regulile în viața noastră? Ne determină ele să ne comportăm mai responsabil?
  - ▷ Este oare suficient să existe legi, pentru ca drepturile omului să fie respectate într-o societate democratică? Dacă da, din ce cauză? Dacă nu, ce ar trebui să se facă, pentru ca drepturile omului să fie respectate?
2. Cadrul didactic roagă elevii/elevetele să prezinte câteva exemple de situații de problemă identificate pe rețele sociale (sarcina de lucru pe care au avut-o pentru acasă) (5 min.).
3. Cadrul didactic invită elevii să lucreze în grupuri de trei-patru persoane, pentru a analiza un studiu de caz cu ajutorul întrebărilor de sprijin. Pot fi folosite exemplele din Anexă, precum și exemplele date de elevi de pe rețelele sociale. Se va putea observa cum același studiu de caz este analizat în mod diferit. Profesorul le oferă elevilor studiile de caz din Anexă și îi invită să discute în baza întrebărilor din tabel (10 min.):

Cine este implicat?	Care sunt responsabilitățile părților implicate?	Care pot fi consecințele asumării sau neasumării responsabilităților?	Ce fel de responsabilități sunt (legale, morale)?

4. Elevii/elevetele prezintă rezultatele discuțiilor în grupul mare. Profesorul încurajează elevii/elevetele să adreseze întrebări de clarificare (10 min.).
5. Debrifarea procesului de învățare, în baza următoarelor întrebări (10 min.):
  - ▷ Cum a fost să decideți cine și ce fel de responsabilități deține?
  - ▷ Ce v-a ajutat să stabiliți responsabilitățile părților implicate?
  - ▷ Ce fel de responsabilități umane ați descoperit?
  - ▷ După ce criterii v-ați condus în stabilirea tipului de responsabilități?
  - ▷ Ce îi ajută pe oameni să-și asume responsabilități?
  - ▷ Ce dificultăți întâmpină oamenii în procesul de asumare a responsabilității?



## EXTINDERE

Elevii/elevetele sunt invitați/te să se gândească la modul în care sunt respectate legile/regulile în școală. Care reguli sunt respectate și din ce cauză? Care reguli nu sunt respectate și din ce cauză?

## ANEXA 1

### STUDII DE CAZ

#### Situația 1.

Colegii o numeau în tot felul... A început totul de la o poză pusă pe internet din greșeală... Ea singură a postat-o, din greșeală. Un coleg de clasă a văzut poza, a făcut screenshot și a pus-o pe rețelele de socializare... Ea nu a venit la școală, ne-a spus că vom râde de dânsa. Ea, pe grupul clasei, a scris că vrea să moară... Peste două săptămâni, totul s-a rezolvat, a revenit la normal.

<https://www.unicef.org/moldova/media/3146/file/Bullying-ul%20%C3%AEn%20r%C3%A2ndul%20adolescen%C8%9Bilor%20din%20Republica%20Moldova.pdf>

#### Situația 2.

Un taxi a ajuns într-o groapă de pe strada Mihail Kogălniceanu din centrul Chișinăului, unde au loc de ceva vreme lucrări de reparare a rețelelor subterane. Gaura era acoperită doar cu pietriș, iar după ploaia puternică de aseară, acesta a fost spălat de șuvoaie. Incidentul s-a produs către ora 7:50.

<https://tv8.md/2020/07/05/foto-un-taxi-a-ajuns-azi-dimineata-intr-o-groapa-din-mijlocul-drumului-pe-o-strada-din-centrul-chisinaului/>

#### Situația 3. Istoria lui Petruț

Petruț este unul dintre miile de copii orfani sociali cu părinți în viață. Tatăl său l-a abandonat când era de-o șchioapă, iar când a împlinit cinci ani, băiatul a rămas și fără mamă. Femeia a plecat să muncească în Turcia și a uitat de copil, lăsându-l în grija bunicii. Mama este acum pentru el o noțiune abstractă, care se materializează în câteva cuvinte spuse rapid la telefon și în coletele venite din străinătate. A crescut retras și timid – o țintă perfectă pentru câțiva copii mai mari, puși pe rele.

<https://www.zdg.md/reporter-special/reportaje/amintiri-traite-in-cosmaruri/>

**LECȚIA 4. RESPONSABILITATEA ÎN LUAREA DECIZIEI****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă părerea că toate legile trebuie să fie compatibile cu standardele și normele internaționale privind drepturile omului.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>Sușține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate.</li> </ul>
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă că își asumă responsabilitatea pentru propriile greșeli</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă încredere în propria abilitate de a alege metode potrivite pentru realizarea sarcinilor.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate analiza rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>la în considerare sentimentele celorlalte persoane, atunci când ia decizii.</li> </ul>
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Are spirit de echipă în cadrul unui grup.</li> <li>Acceptă responsabilitatea comună pentru munca în colaborare.</li> </ul>
Abilități de rezolvare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă că are abilitatea de a genera soluții practice la conflicte.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica înțelesul unor concepte juridice de bază, incluzând justiția, egalitatea, nevoia de legi și regulamente și statul de drept.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să ia decizii responsabile, bazate pe respectarea legii;
- O2 – să țină cont de sentimentele celorlalte persoane, atunci când se iau decizii;
- O3 – să exprime acceptarea obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate;
- O4 – să genereze soluții practice în luarea deciziei.

### STRATEGII DIDACTICE

- Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: individuală, în grup, frontală.
- Metode și procedee didactice: discuția dirijată, exercițiul didactic, studiul de caz.

**Materiale necesare:** tablă, markere, fișe de lucru, computer, proiector.

**Surse:** <https://www.living-democracy.com/ro/textbooks/volume-3/part-2/unit-6/lesson-3/>



### CASETA CU INFORMAȚII

La această lecție, elevii/elevele vor conștientiza că mai multe persoane din comunitate, inclusiv ei/ele, sunt responsabile de soluționarea unei probleme. Responsabilitatea pentru rezolvarea unei probleme sociale nu este repartizată în mod egal între părțile implicate. Ea este repartizată în funcție de mai mulți factori, printre care: complexitatea problemei, roluri, obligații, capacități, experiență etc.

Elevii/elevele vor experimenta responsabilitatea în luarea deciziilor. Ei vor analiza factorii care i-au ajutat și/sau factorii care i-au împiedicat în procesul de luare a deciziei (de exemplu, valorile, sentimentele, intuiția, interesele, credințe, legile, norme morale, oamenii din jur etc.). În același timp, vor emite soluții practice care ar ajuta oamenii să ia decizii responsabile. În Anexă sunt propuse câteva știri, preluate din diverse surse mass-media, pe care cadrul didactic le poate utiliza sau poate folosi alte știri online.

Discuțiile cu elevii/elevele pot fi organizate și online, pe o platformă audio-video precum Zoom, Teams, Skype, Viber etc., sau prin mesaje de tip text, folosind o platformă precum WhatsApp, Email groups, Google Classroom etc.



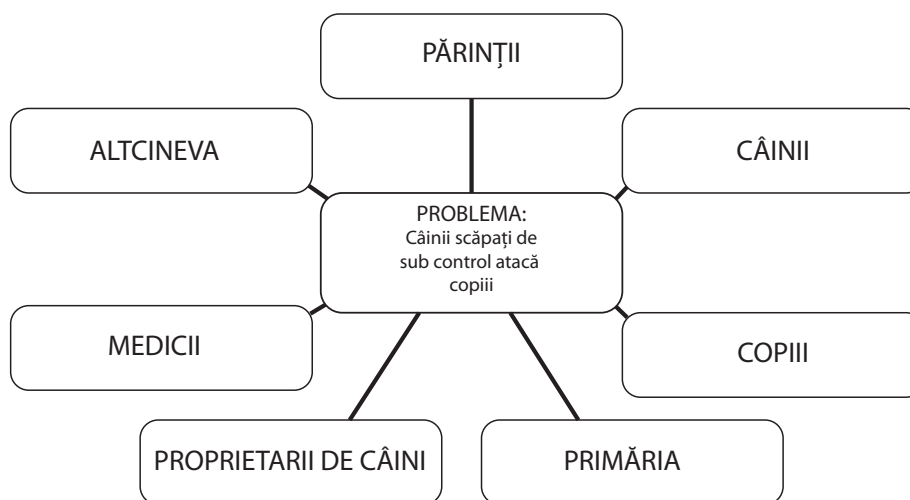
### DEMERSUL DIDACTIC

1. Cadrul didactic invită elevii/elevele la o discuție despre modul în care sunt respectate legile/regulile în școală, le propune să dea exemple de reguli care sunt respectate și de reguli care nu sunt respectate și să ofere opinii cu privire la motivațiile respectării/nerespectării lor (5 min.).
2. Exercițiul A cui este problema? urmează să fie realizat în mai mulți pași.

**Pasul 1**

Formați grupuri din câte trei sau patru persoane. Exersați, împreună cu elevii/elele, un exemplu de identificare a problemei și a părților implicate. De exemplu: X spune că, recent, nepoțelul ei, în vârstă de șase ani, a fost atacat de câțiva câini, în timp ce se juca în curtea blocului. Se adresează întrebările (5 min.):

- ▷ În ce constă problema?
- ▷ Cine este implicat în vreun fel în această problemă?
- ▷ Cine și ce responsabilități are?

**Pasul 2**

Fiecare grup primește o imagine sau o știre (Anexa 1.) și are sarcina de a stabili:

- ▷ în ce constă problema;
- ▷ care sunt părțile implicate în această problemă;
- ▷ cine și ce responsabilități are.

Informația poate fi structurată sub formă de tabel, schemă etc. (10 min.).

**Pasul 3**

Explicați că fiecare membru al grupului deține numărul de puncte egal cu numărul părților identificate în problema analizată (de exemplu, grupul X a identificat trei părți implicate, respectiv, fiecare elev/elevă din grup deține câte trei puncte, iar grupul Y a identificat cinci părți implicate, deci membrii acestui grup dețin câte cinci puncte fiecare) (2 min.).

**Pasul 4**

Elevii/elele distribuie punctele lor părților implicate, în funcție de modul în care consideră că fiecare parte poartă răspundere în problema dată. De exemplu, s-ar putea ca copiii și câinii să nu primească nici un punct, dar proprietarii câinilor și primăria ar putea împărți punctele între ei sau unul ar putea primi mai multe puncte decât celălalt.

Încurajați elevii/elele să împărtășească respectiva decizie cu colegii din grup. În final, fiecare grup totalizează punctele acordate fiecărei părți (8 min.).

**Pasul 5**

Reprezentanții grupurilor fac o scurtă prezentare în grupul mare (5 min.).

### **Pasul 6**

Elevii/elevele sunt antrenați într-o discuție asupra procesului, pornind de la următoarele întrebări (10 min.):

- ▷ Cum a fost să decideți cine poartă răspunderea în această problemă?
- ▷ După prezentarea argumentelor în grup, ați avut dorința de a modifica decizia?
- ▷ În ce fel se poate schimba situația, dacă ar fi puse în aplicare aceste decizii?
- ▷ Din ce cauză considerați că uneori oamenii nu își asumă responsabilitatea pentru acțiunile lor?
- ▷ Ce i-ar ajuta pe oameni să ia decizii bazate pe asumarea responsabilității?



### **EXTINDERE**

Propuneți elevilor/elevelor să se gândească la o situație în care le-a fost complicat să ia o decizie.

## ANEXA 1

### A. Ploile au cauzat pagube în mai multe raioane ale țării: au fost afectate sute de hectare de culturi agricole.

<https://www.jurnal.md/ro/news/48b1a0ac58e608b8/ploile-au-cauzat-pagube-in-mai-multe-raioane-ale-tarii-sute-de-hectare-de-culturi-agricole-au-fost-afectate.html>



### B. Moldova se transformă într-o groapă mare, plină de gunoaie și cadavre.

<https://sputnik.md/society/20170419/12236454/sputnik-moldova-groapa-gunoi-cadavre.html>





### C. Drumurile din Moldova, cele mai rele din lume.

<http://www.btv.md/ro/drumurile-din-moldova-cele-mai-rele-din-lume/>



### D. Plaja sălbatică de la Corbu se transformă într-un uriaș tomberon, sub asaltul turiștilor.

Biorezervația naturală de la Corbu a rămas în mică măsură bio după asaltul turistului din oraș. Turiștii aruncă gunoaiile la voia întâmplării. Sticle, bidoane, peturi și tot felul de ambalaje se întâlnesc la tot pasul. Turiștii dau vina și pe autorități, pentru că nu golesc tomberoanele mai des. „Toată lumea le lasă, ce? Păi, dacă nimeni nu le adună! Ați văzut tomberonul? Arhiplin! Ce să mai discutăm despre chestia asta?”, spune un turist.

<https://www.digi24.ro/stiri/sci-tech/natura-si-mediu/10-000-de-turisti-pe-plajele-salbatice-din-rezervatia-delta-dunarii-vegetatie-calcata-cu-masina-atv-uri-de-inchiriat-pe-plaja-133059>

### E. Dezastru ecologic în Siberia

Dezastru ecologic în Siberia, dincolo de Cercul Polar, după ce 20.000 de tone de motorină au ajuns într-un râu. Rezervorul de combustibil al unei centrale electrice s-a spart și conținutul s-a scurs. Compania care deținea centrala a raportat incidentul târziu, iar autoritățile locale au spus că au aflat despre amploarea adevărată a dezastrului de pe rețelele de socializare. Vladimir Putin a declarat stare de urgență.

<https://www.digi24.ro/video/dezastru-ecologic-in-siberia-vladimir-putin-a-declarat-stare-de-urgenta-1318502>

### F. Incendiu uriaș de vegetație în Franța – 1.200 de oameni evacuați

Aproximativ 1.200 de persoane, inclusiv mulți turiști care se aflau în campinguri pe coasta mediteraneană, lângă Marsilia, au fost evacuați marți seara, în urma izbucnirii unui incendiu violent de vegetație. Turiștii din mai multe campinguri au fost adunați pe plajele Coastei Albastre, la vest de Marsilia, apoi evacuați pe mare, fiind duși la portul din Carro. Ulterior, au fost transportați cu autobuzul la sălile de sport din Martigues, pentru a petrece noaptea, au spus pompierii, citați de Sputnik France.

<https://ro.sputnik.md/International/20200805/31173804/Incendiu-urias-de-vegetatie-in-Frana-1200-de-oameni-evacuati--FOTO-VIDEO.html>

**LECȚIA 5. SITUAȚIE DE DILEMĂ: CUM PROCEDEZ?****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Apără ideea că drepturile omului sunt necesare pentru ca fiecare ființă umană să poată trăi cu demnitate.</li> </ul>
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Susține că trebuie să promovăm comunicarea și dialogul între oamenii provenind din medii culturale diferite.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă că este dispus(ă) să relaționeze cu persoane care sunt percepute ca fiind diferite de sine.</li> </ul>
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă respect pentru diferite opinii sau idei, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.</li> </ul>
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dă dovadă că își asumă responsabilitatea pentru propriile greșeli.</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dă dovadă de încredere în ceea ce privește luarea deciziilor.</li> <li>• Exprimă încredere în propria abilitate de a alege metode potrivite pentru realizarea sarcinilor.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă că este dispus(ă) să ia în considerare informații contradictorii sau incomplete, fără a le respinge în mod automat sau a trage concluzii pripite și premature.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Caută să clarifice noile informații, întrebând alte persoane, atunci când e nevoie.</li> </ul>
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dă dovadă că se gândește dacă informațiile pe care le folosește sunt corecte.</li> <li>• Poate analiza rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate asculta în mod eficace, pentru a descifra sensurile și intențiile altei persoane.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ia în considerare sentimentele celorlalte persoane, atunci când ia decizii.</li> </ul>
Abilități de rezolvare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate asculta părțile conflictuale, pentru a identifica interese comune.</li> </ul>

Competențe specifice	Descriptori
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate reflecta în mod critic asupra felului în care diferiți interlocutori pot percepe sensuri diferite din aceeași informație.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să înțeleagă că nu există soluții ideale pentru o dilemă;
- O2 – să recunoască situațiile ambigue;
- O3 – să-și asume responsabilitatea pentru alegerile care implică o dilemă;
- O4 – să folosească dovezi, atunci când decide asupra priorităților.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontală, în grupuri mici, în grupuri mari.
- ▶ Metode și procedee didactice: discuția ghidată, brainstormingul, jocul didactic.

**Surse:** Adaptare după ghidul Participarea la democrație, vol. IV (<https://www.living-democracy.com/ro/textbooks/volume-4/part-1/unit-2/>)



### CASETA CU INFORMAȚII

Scopul acestei lecții este de a analiza modalitățile de a rezolva dileme și de a-i familiariza pe elevi/eleve cu necesitatea asumării responsabilității într-o situație de dilemă.

O dilemă este o situație în care avem de-a face cu două alegeri și trebuie să luăm o decizie. Fiecare dintre aceste alegeri are consecințe pe care uneori nu le dorim. Elevii/elevele vor conștientiza că într-o dilemă au de-a face cu un conflict între principiile și valorile lor. Ei/ele vor exersa rezolvarea unor dileme prin definirea priorităților – vor opta pentru un principiu, nerespectând, în unele cazuri, altele. Încurajați elevii/elevele să găsească un compromis, dacă este posibil, în unele situații. De obicei, în cazul unei dileme, oamenii sunt presați de timp și este dificil să se gândească prea mult. Când ia o decizie, persoana își asumă responsabilitatea pentru consecințe.

O dilemă poate fi un conflict al devotamentelor (de exemplu, fie că le sunt devotat prietenilor, atunci când îmi cer să copieze, fie că respect regulile care garantează șanse egale pentru toată lumea la un test școlar), de aceea, atunci când vor formula motivele selectării unei opțiuni, faceți referire la valorile analizate la lecțiile precedente: prietenia, devotamentul, ajutorul, corectitudinea, respectul pentru reguli și legi etc.



## DEMERSUL DIDACTIC

1. Elevii/elevele prezintă benevol situațiile în care le-a fost complicat să ia o decizie și se discută în baza următoarelor întrebări (10 min.):

- ▷ Ce a făcut dificilă decizia pe care ai luat-o?
- ▷ Care a fost problema?
- ▷ Ce spune legea/regula sau norma morală?
- ▷ Ce principii morale/valori au stat la baza deciziei?
- ▷ Ce consecințe a avut alegerea făcută?

## 2. Dilema

Duminică este ziua de naștere a lui Alexandru și el a invitat toți colegii, cu excepția lui Dany. Astfel, Dany a fost exclus. Ce ar trebui să fac? Să merg la aniversarea lui Alexandru, lăsându-l pe Dany de unul singur, sau e mai bine să refuz invitația?

Profesorul încurajează elevii/elevele să prezinte alegerile lor, concentrându-se asupra motivelor formulate din două puncte de vedere: pozitiv (+) și negativ (-). Este important ca profesorul să noteze toate opțiunile elevilor/elevelor (cele propuse în tabelul de mai jos sunt doar exemple).

Două posibilități, care ți se oferă în cazul unei dileme				
Dilema 1	Prima posibilitate		Prima posibilitate	
	Merg la aniversarea colegului.		Refuz invitația și mă odihnesc împreună cu colegul.	
	+	-	+	-
	Profit de invitația la petrecere.	Colegul este exclus.	Sunt solidar cu prietenul meu.	Nu particip la petrecere.

Ulterior, în grupuri mici sau în perechi, elevii/elevele vor citi câte un studiu de caz/o dilemă din cele șase propuse în Anexă sau pot propune ei o dilemă și vor completa un tabel similar. Profesorul îi sprijină pe elevi/eleve să caute toate soluțiile posibile, fără să le ofere aceste soluții (10-15 min.).

Dilema 1	Două posibilități, care ți se oferă în cazul unei dileme			
	Prima posibilitate		Prima posibilitate	
	+	-	+	-

3. În grupul mare, câte un reprezentant din fiecare grup prezintă situația și cele două posibilități de soluționare, folosind dovezi, atunci când vorbesc despre priorități (10 min.).

4. Profesorul facilitează o discuție despre problemele în alegerea priorităților, în situație de dilemă (10 min.):

- ▷ Cum a fost să luați o decizie în legătură cu dilema pe care ați avut-o?
- ▷ Ce ați observat/simțit în timpul prezentărilor?
- ▷ Ce a fost asemănător în deciziile luate?
- ▷ Ce a fost diferit?
- ▷ Ce dificultăți/obstacole ați întâmpinat în acest proces?
- ▷ Care considerați că este responsabilitatea principală a personajului din studiul de caz respectiv?
- ▷ Care sunt învățămintele extrase din această situație?



## EXTINDERE

Sarcina elevilor este de a discuta cu prietenii și/sau părinții despre pașii pe care, de obicei, îi parcurg în rezolvarea unei dileme. De asemenea, elevii/elevele vor căuta informații despre comerțul echitabil (Fair Trade), despre care se va discuta la lecția următoare.

### FIȘA 1.

#### ■ DILEMA 1.

Lana este cea mai bună prietenă a mea. Profesoara de chimie ne-a dat pentru acasă să realizăm o schemă care ar arăta corelația dintre obiectul nou, chimia, și obiectele studiate în anii precedenți. Seara, Lana m-a întrebat dacă am făcut tema și m-a rugat să-i dau și ei schema. Ce ar trebui să fac? Să-i dau schema? Să refuz? Să risc să pierd o prietenă? Să încalc o regulă?

#### ■ DILEMA 2.

În zilele de sâmbătă, eu sunt responsabil de cumpărarea produselor alimentare. Părinții îmi dau banii necesari și eu merg la magazin. Astăzi, vânzătoarea, din greșeală, mi-a dat rest mai mult decât trebuia. Ce să fac?

#### ■ DILEMA 3.

Annabell se joacă cu mingea în curtea bunicilor. Ea a aruncat mingea cu forță și a spart un geam. Părinții nu au văzut-o. Cum ar trebui să procedeze Annabell? Să anunțe părinții, riscând să fie pe-depsită, sau să păstreze tăcerea?

#### ■ DILEMA 4.

M-am întors de la școală. Părinții au încredere în mine. Am de făcut multe teme. Un prieten mă invită să intru pe net, să jucăm un joc video. Cum să procedez? Intru în joc? Îmi fac temele?

#### ■ DILEMA 5.

Pe teritoriul școlii noastre nu este permis fumatul. Într-o zi, am văzut trei colegi de clasă care fumau. Cum procedez?

#### ■ DILEMA 6.

Am văzut cum unul dintre vecini a aruncat gunoiul într-un loc neautorizat. Vecinii s-au plâns polițistului de mai multe ori despre gunoiul aruncat în stradă și polițistul a spus că va aplica amendă, dacă găsește vinovatul. Cum procedez?

## LECȚIA 6. PAȘI ÎN ANALIZA UNEI DILEME



### COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Apără ideea că drepturile omului sunt necesare pentru ca fiecare ființă umană să poată trăi cu demnitate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă că este dispus(ă) să relaționeze cu persoane care sunt percepute ca fiind diferite de sine.</li> </ul>
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.</li> <li>• Exprimă respect pentru diferite opinii sau idei, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.</li> </ul>
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Discută despre ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității.</li> <li>• Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate.</li> </ul>
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dacă rănește sentimentele unei persoane, își cere scuze.</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă încredere în propria abilitate de a alege metode potrivite pentru realizarea sarcinilor.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă că este dispus(ă) să ia în considerare informații contradictorii sau incomplete, fără a le respinge în mod automat sau a trage concluzii pripite și premature.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate integra cunoștințe din diferite materii/domenii de învățare.</li> </ul>
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dă dovadă că se gândește dacă informațiile pe care le folosește sunt corecte.</li> <li>• Poate analiza rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate asculta în mod eficace, pentru a descifra sensurile și intențiile altei persoane.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate recunoaște când cineva dorește alinare și sprijin emoțional, chiar dacă acea persoană nu arată acest lucru în mod deschis.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să argumenteze deciziile luate în privința unei dileme;
- O2 – să exprime convingerea că situațiile dificile pot fi depășite;
- O3 – să analizeze rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o situație de dilemă;
- O4 – să manifeste înțelegere reciprocă cu persoane și grupuri care sunt percepute ca „diferite”.

### STRATEGII DIDACTICE

- Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontală, în grupuri mici, în grupuri mari.
- Metode și procedee didactice: discuția ghidată, brainstormingul, jocul didactic.

**Resurse didactice:** fișe de lucru.



### CASETA CU INFORMAȚII

Această lecție este o continuare a celei precedente. În baza experienței acumulate, elevii/elevele vor structura patru pași de luare a deciziei în cazul unei dileme. Fiecare dintre pașii propuși conține o serie de întrebări. Pentru prima sarcină de lucru a lecției, este propus un studiu de caz despre comerțul echitabil (Fair Trade), care este bazat pe valori, principii, responsabilitate socială. Studiul de caz se referă la cumpărarea bananelor care au ajuns în magazin prin rețeaua Fair Trade. De obicei, aceste produse sunt puțin mai scumpe decât cele care nu conțin marca Fair Trade. Atunci când le cumpărăm, ajutăm producătorul, care primește un procent mai mare din banii pe care îi plătim pentru acest produs. Astfel, contribuim la susținerea producătorilor și la reducerea sărăciei.

Profesorul, împreună cu elevii/elevele, poate alege un alt studiu de caz decât cel propus de autori și să răspundă la întrebări după structura oferită. La această etapă, modul de lucru este mai important decât ceea ce spun ei/ele. După acest exemplu, elevii/elevele vor clarifica pașii pe care-i parcurg atunci când analizează o dilemă. Acesta este motivul pentru care nu se sugerează nicio decizie.

După ce elevii/elevele vor analiza împreună un studiu de caz (exersarea), vor primi Fișa cu pașii de abordare a dilemei și o listă de dileme. În grupuri mici sau în perechi, vor realiza un exercițiu similar. Elevii/elevele ar putea propune propriile exemple de dileme. Întrebările selectate de elevi/eleve, atunci când vor lucra în grupuri mici, pot fi diferite de cele analizate în comun.

## Fair Trade – comerțul echitabil

Cadrul didactic le explică elevilor/elevelor că această emblema este aplicată pe produsele din comerțul Fair Trade (comerț echitabil), care ajută producătorii din țările în curs de dezvoltare să primească un procent mai mare din suma de vânzare a produselor (de exemplu, producătorii de boabe de cacao primesc prin comerțul obișnuit 0.5% din prețul ciocolatei, iar prin comerțul Fair Trade – 4% din prețul de vânzare a produsului).

Produsele cu marca FairTrade sunt de o calitate foarte bună. Ele pot fi fructe exotice, boabe de cafea, orez, ceai, obiecte de artizanat etc. sau produse care au în componența lor un ingredient procurat prin rețeaua Fair Trade (cacao din ciocolată, ingrediente pentru produse cosmetice). Scopul acestui comerț este de a reduce sărăcia în țările din Africa, Asia, America Latină, prin stimularea asumării responsabilității consumatorilor din țările unde sunt vândute produsele.



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Elevii/elevele discută despre pașii parcurși în rezolvarea unei dileme, despre care au vorbit cu familia sau prietenii. Profesorul notează cuvintele/expresiile-cheie (5 min.).
  2. Întrebați elevii/elevele ce au aflat despre comerțul echitabil (Fair Trade). Ați putea completa răspunsurile cu informația propusă în nota informativă. Profesorul le propune elevilor/elevelor să analizeze, timp de zece minute, o dilemă în baza unui algoritm. Nu este obligatoriu să discutați fiecare întrebare din algoritmul propus.
  3. Sarcina de lucru următoare va fi realizată în grupuri mici sau în perechi. Distribuiți *Fișa nr. 1. pentru elevi/eleve* și câte un studiu de caz per grup din *Fișa nr. 2. pentru elevi/eleve*. Sarcina de lucru este ca elevii/elevele să răspundă, timp de zece minute, la întrebările din fișă (sau la unele dintre ele, pe care le consideră relevante), în baza studiului de caz propus.
  4. În grupul mare, câte un reprezentat din fiecare grup prezintă rezultatele lucrului în grup.
  5. La finalul lecției, discutați cu elevii/elevele despre proces (5-7 min.).
- ▷ Cum v-ați simțit?
  - ▷ Ce valori au stat la baza alegerilor făcute?
  - ▷ Ce ați aflat nou?
  - ▷ Ce a fost dificil în acest proces?
  - ▷ Care sunt trei lucruri la care vă gândiți într-o situație de dilemă?

### FIȘA NR. 1 PENTRU PROFESOR

#### STUDIUL DE CAZ: CE FEL DE BANANE SĂ CUMPĂR?

Vrei să cumperi fructe la un supermarket. Există două feluri de banane, de vânzare; ambele par să fie de calitate bună – sunt coapte și în stare perfectă. Unele banane sunt puțin mai ieftine decât celelalte. Cele mai scumpe au lipită o etichetă – „Comerț echitabil” – și poți citi într-un pliant cu informații că o anumită parte din sumă va merge direct pentru a susține micii fermieri din țările din care provin bananele. Aceștia au nevoie de capital, pentru a-și dezvolta plantațiile de banane. Pentru standardele tale, suma este modestă. Ce banane cumperi?



**FIȘA NR. 2 PENTRU ELEVI/ELEVE****STUDIU DE CAZ: CE FEL DE BANANE SĂ CUMPĂR?****1. Colectarea informațiilor**

Cine este implicat?

Ce doresc persoanele care sunt implicate? (Care sunt nevoile, obiectivele sau interesele lor?)

Cine este implicat?	Obiective, interese
Eu, în calitate de client	Să cumpăr mâncare ieftină. Să cumpăr mâncare de calitate.
Supermarketul	Să atragă clienți. Să aibă profit.
Comerțul echitabil	Să susțină micii producători de banane.
Producătorii de banane	Să-și asigure traiul lor și pe cel al familiilor lor. Să vândă produse bune. Să crească producția.

**Care este problema/dilema?**

Să cumpăr bananele mai ieftine?	Să cumpăr bananele mai scumpe?
Dacă cumpăr bananele mai ieftine, economisesc bani, pe care îi voi cheltui alte scopuri.  Dacă nu îi ajut pe cei care au nevoie și care, într-o anumită măsură, depind și de deciziile mele, voi avea muștrări de conștiință.	Dacă cumpăr bananele mai scumpe, îi ajut pe micii producători de banane.  Mâncarea scumpă are limite.

**Ce legătură are acest caz cu mine?**

Sunt direct implicat/ă în piața globalizată. Decizia mea în legătură cu ceea ce cumpăr are un impact direct asupra vieții altora.

**Ce nu știm – ce nu înțelegem?**

Nu ne cunoaștem unii pe alții, dar știm câte ceva unii despre alții și există o legătură între noi, prin ceea ce facem.

Nu știu cât de urgent este ajutorul meu pentru fermieri. Poate că alți clienți au cumpărat deja kilograme de banane la un preț echitabil, dar și opusul poate fi adevărat.

**Cât de mare ar fi efortul să caut informațiile care lipsesc?**

În condițiile vieții de zi cu zi, trebuie să mă hotărâsc acum. Am nevoie de ceva să mănânc, deci trebuie să iau o decizie fără să cunosc toate aspectele; aceasta este, mai degrabă, regula decât excepția.

**2. Analiza consecințelor**

- ▷ Care sunt posibilele variante?
- ▷ Ce efecte ar avea fiecare dintre aceste variante și pentru cine...?

Variante	Varianta 1: să cumpăr banane ieftine.	Varianta 2: să cumpăr banane scumpe.
<b>Eu în calitate de client</b>	Indiferent de cât de mare sau de mic este venitul meu, nu-mi voi da seama de diferență. Dacă este necesar, pot să compensez ușor, economisind de la un hamburger sau de la o ciocolată.  Lucrurile ar sta diferit, dacă aș avea datorii și ar trebui să reduc din cheltuieli ori de câte ori este posibil.	
<b>Producătorul de banane</b>	Nici o susținere.	Susținerea mea este modestă, dar efectul e considerabil (informații despre comerțul echitabil).
<b>Supermarketul</b>	Nu deținem date exacte, dar putem să presupunem că supermarketul va avea profit, atâta timp cât cumpărăm banane – ieftine sau la un preț echitabil.	
<b>Comerțul echitabil</b>	Niciun fel de succes pentru comerțul echitabil.	Niciun fel de succes pentru comerțul echitabil.

### 3. Definirea priorităților

#### Cât de mult înțeleg consecințele deciziilor mele?

Nu cunosc toate detaliile și nu pot face un efort pentru a le obține – acest lucru s-ar întâmpla doar dacă aceasta ar deveni una dintre prioritățile mele principale. Trebuie să decid, prin urmare, dacă urmează să mă bazez pe informațiile pe care mi le dau alții; în acest caz – reprezentanții comerțului echitabil. Aceștia îmi spun că o sumă, oricât de mică, înseamnă mult pentru producătorii de banane din țările în curs de dezvoltare.

#### Ce principii religioase sau morale sunt importante pentru mine?

Această întrebare are în mod clar o importanță deosebită. Putem să răspundem așa cum considerăm.

#### Decizia mea este ireversibilă („un punct fără întoarcere”) sau pot să o corectez mai târziu?

Acest fel de decizii este foarte des întâlnit. Pot să fac o alegere astăzi, iar mâine, o alegere opusă. Pot să mă gândesc cât doresc la decizia pe care o iau, dar nu pot schimba o decizie din trecut.

### 4. Luarea unei decizii

#### Trebuie să optez pentru un scop și să renunț la altul?

Da. De obicei, cumperi banane ori ieftine, ori scumpe, nu ambele. Un compromis – să cumperi câteva din fiecare – nu este foarte convingător.

#### În condițiile date, ce îmi spune intuiția? Cu ce decizie mă pot identifica mai bine?

În condițiile vieții de zi cu zi, intuiția este, probabil, cel mai important sfetnic și deseori este mai de încredere decât un efort mare de gândire. Facem ce simțim că este cel mai bine. Astfel, asumarea responsabilității înseamnă să încerci să înțelegi și, câteodată, să corectezi ceea ce îți spune intuiția.

#### FIȘA PENTRU ELEVI/ELEVE: UN INSTRUMENT PENTRU ANALIZA ȘI REZOLVAREA DILEMELOR

Acesta este un instrument, nu o listă de verificare. Nu toate întrebările se potrivesc pentru fiecare caz, deci ar trebui să alegeți ce întrebări se potrivesc cel mai bine. Este mai bine să vă gândiți la cele mai potrivite întrebări pentru cazul vostru decât să bifați întreaga listă.

### 1. Colectați informații:

- ▷ Cine este implicat?
- ▷ Ce vor (care sunt drepturile, nevoile, obiectivele sau interesele lor) ?
- ▷ Ce roluri îndeplinesc oamenii?
- ▷ Care este problema/dilema?
- ▷ Ce legătură are acest caz cu mine?
- ▷ Ce spune legea? (Trebuie să țin cont de obligații legale sau de reguli?)
- ▷ Ce nu știm – ce nu înțelegem?
- ▷ Cât de mare ar fi efortul să găsim informațiile lipsă?
- ▷ ...

### 2. Luați în considerare consecințele:

- ▷ Care sunt alegerile alternative?
- ▷ Ce efect ar avea fiecare dintre aceste alegeri și pentru cine (alții, direct implicați, alte persoane, din prezent sau din viitor, aici sau în altă parte)?
- ▷ ...

### 3. Definiți prioritățile:

Care sunt criteriile pe care le consider cele mai importante, pentru a mă orienta în luarea unei decizii; de exemplu:

- ▷ În ce măsură înțeleg consecințele deciziei mele?
- ▷ Ce principii morale sau religioase sunt importante pentru mine?
- ▷ Ce este legal? Ce este ilegal?
- ▷ La ce mă aștept ca alții să accepte – și invers? (Aș accepta această decizie, dacă eu aș fi cel căruia i se adresează?)
- ▷ Ce funcționează cel mai bine (rezolvarea problemei, aspectele financiare)?
- ▷ Care sunt efectele pe termen lung, dorite sau nedorite, sau efectele secundare?
- ▷ Decizia mea este ireversibilă („punct fără întoarcere”) sau pot s-o corectez mai târziu?
- ▷ ...

### 4. Luați decizia:

- ▷ Trebuie să optez pentru un singur obiectiv și să nu îl respect pe celălalt?
- ▷ Există vreo șansă de a găsi un compromis?
- ▷ În condițiile date, ce îmi spune intuiția? Cu ce decizie mă identific cel mai bine?
- ▷ ...

## FIȘA NR. 3 PENTRU ELEVII/ELEVE

### Studii de caz

- 1 Ești la mall cu o prietenă și o vezi îndesându-și un telefon mobil sub bluză. Ce faci în această situație?
2. Ești la mall cu o prietenă și o vezi îndesându-și un telefon mobil sub bluză. Ce faci în această situație?

3. Familia ta nu are prea mulți bani și tu începi să fii prieten/ă cu niște elevi/eleve foarte populari/e. Ai vrea să stați la tine acasă, dar casa voastră nu arată prea grozav. Le spui adevărul sau inventezi scuze, pentru a evita ca ei/ele să vină la tine?
4. Nu ai timp să înveți pentru un test de evaluare important. Colega ta de bancă se descurcă foarte bine la această disciplină, așa că te gândești să copiezi de la ea, pentru a lua o notă bună. Copiezi?
5. Părinții tăi nu te lasă să ieși cu niște adolescenți/adolescente, deoarece consideră că te influențează negativ. Îți minți părinții, pentru a ieși cu ei/ele?
6. Ești acasă la un prieten și părinții lui sunt plecați. Fratele lui mai mare și prietenii lui beau alcool și îți oferă și ție. Accepti?
7. Mulți dintre prietenii tăi s-au apucat de fumat. Nu vrei să creadă despre tine că ești imatur/ă, pentru că nu fumezi, dar nu îți place să fumezi și știi că nu e sănătos. Începi să fumezi sau nu?



### **EXTINDERE**

Cadrul didactic invită elevii/elevele să continue să se documenteze despre comerțul echitabil.

**LECȚIA 7. REFLECȚIE ASUPRA UNITĂȚII DE ÎNVĂȚARE****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
<b>Atitudini</b>	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă respect față de alte persoane ca ființe umane egale.</li> <li>• Exprimă respect pentru diferite opinii sau idei, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă dorința ca propriile idei și valori să fie puse la îndoială.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Acordă o atenție deosebită comportamentului celorlalte persoane.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ia în considerare sentimentele celorlalte persoane, atunci când ia decizii.</li> </ul>
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dacă ceva nu merge conform planului, își schimbă acțiunile, pentru a încerca să realizeze scopul.</li> <li>• Este deschis(ă) pentru situații noi și neobișnuite.</li> </ul>
Abilități de rezolvare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate încuraja ascultarea activă și discuția deschisă, ca modalitate de a gestiona un conflict.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate descrie câteva efecte pe care le pot avea diferitele stiluri de folosire a limbajului în situații sociale și de muncă.</li> </ul>

**OBIECTIVE OPERAȚIONALE**

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să observe comportamentele ce denotă responsabilitate;
- O2 – să identifice efecte pe care le pot avea diferitele stiluri ale limbajului în diverse situații;
- O3 – să analizeze critic propriile acțiuni, abilități, atitudini.

**STRATEGII DIDACTICE**

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontală, individuală, în grup
- ▶ Metode și procedee didactice: jocul didactic, studiul de caz, discuția dirijată.

**Materiale necesare:** foi de hârtie, markere.



### CASETA CU INFORMAȚII

Lecția de reflecție este un proces bazat pe analiza activităților realizate pe tot parcursul unității de învățare. Este important ca profesorul să acorde timp suficient elevilor, pentru a reflecta asupra responsabilității, a discuta cum pot lua decizii responsabile etc. Reflecțiile realizate pe parcursul lecției au mai multe scopuri complementare:

- ▷ Ajută elevii să-și consolideze și să-și clarifice anumite noțiuni, facilitând conexiunea între lecții și o privire generală asupra tematicii/problematicii unității de învățare. Multe din cele învățate se cimentează prin exercițiile de reflecție. Profesorul trebuie să manifeste flexibilitate față de părerile și atitudinile exprimate, oferind elevilor posibilități pentru reflecție, exprimare a opiniei, a emoțiilor.
- ▷ Ajută elevii să identifice și să analizeze situații de asumare a responsabilității.
- ▷ Ajută elevii să conștientizeze competențele dobândite pe parcursul activităților, dincolo de acumularea de cunoștințe și incluzând aspecte legate de valori, atitudini, abilități și înțelegerea critică.
- ▷ Stimulează în mod direct dezvoltarea mai multor competențe, în special a abilităților de observare și ascultare, precum și a responsabilității.
- ▷ Susține crearea unei atmosfere pozitive, de susținere reciprocă, în cadrul clasei.
- ▷ Furnizează informații esențiale pentru procesul de evaluare a elevilor.

În cadrul acestei lecții, sunt prezentate mai multe variante de organizare a activității de reflecție la finalul unității de învățare. Ele pot fi selectate, adaptate sau combinate după cum consideră profesorul, în funcție de nevoile și contextul clasei. Etapa de rememorare a lecției se poate desfășura la începutul lecției sau pe parcurs.



### DEMERSUL DIDACTIC

#### 1. Activitate de introducere (15 min.)

##### Varianta 1.

##### Studiu de caz

Profesorul citește sau proiectează textul din Anexa 1. În mâinile noastre și adresează următoarele întrebări:

- ▷ Ce i-a făcut pe tineri să adreseze întrebări bătrânei?
- ▷ Ce sentimente v-a trezit explicația bătrânei?
- ▷ Care este mesajul transmis de bătrână despre responsabilitate?
- ▷ Care considerați că a fost finalul discuției?
- ▷ Cum ai proceda, dacă ai face parte din acest grup?

##### Varianta 2.

Profesorul le propune elevilor/elevilor ca sarcină de lucru să se gândească la un slogan despre responsabilitate. Poate fi unul personal sau unul al clasei de elevi, pe care îl pot afișa pe pereții sălii de clasă.

Elevii/elevele prezintă sloganele formulate.

Profesorul invită elevii/elevele să-și amintească lecțiile realizate în cadrul unității de învățare, punând accentul atât pe conținut (ce teme au fost abordate), cât și pe proces (ce metode sau activități au fost folosite). Încurajați elevii/elevele să vorbească despre sentimentele, provocările, descoperirile lor (despre sine și ceilalți). Ideile esențiale se notează pe tablă sau pe hârtie.

## **2. Rememorarea procesului și reflecție individuală și în grup (20 min.)**

În continuare, profesorul le propune elevilor/elevelor să lucreze în perechi, în baza listei de descriptori de competență. În fiecare pereche, elevii/elevele se vor susține reciproc, pentru a identifica situații în care au manifestat, pe parcursul activităților din cadrul unității de învățare, comportamentele corespunzătoare valorilor, atitudinilor, abilităților și cunoștințelor asociate cu înțelegerea critică, ce reprezintă competențele specifice disciplinei.

Este important să li se spună elevilor/elevelor că nu trebuie să insiste să parcurgă toți descriptorii, ci să marcheze doar acolo unde este cazul și să discute cu colegul sau colega din pereche despre situații concrete în care au manifestat comportamentele respective. Se va pune accentul pe evidențierea situațiilor în care a fost manifestat comportamentul, nu pe cele în care acesta a lipsit și nu pe compararea elevilor/elevelor în cadrul perechilor. Pentru activitatea în perechi, se poate folosi o fișă de reflecție, cu un format ca cel prezentat mai jos. Se va reaminti că nu se vor pune note în urma acestui exercițiu și că orice elev poate manifesta comportamentele respective în lecțiile următoare, fără a fi judecat/moralizat, dacă până acum nu le-a manifestat.

## **3. Prezentare și concluzii (10 min.)**

Elevii/elevele prezintă în fața întregii clase unele dintre situațiile pe care le-au putut conecta cu anumiți descriptori de competență. Dacă cineva menționează o situație, profesorul întreabă dacă și alte persoane au mai avut comportamente similare în situația respectivă sau în alte situații. Cadrul didactic se asigură că fiecare elev/elevă dă un exemplu de comportament corespunzător unui descriptor, dar și că sunt acoperiți cât mai echilibrat descriptorii din categoriile valori, atitudini, abilități și cunoștințe și înțelegere critică.

## **4. Debriefare și concluzii (5 min.):**

- ▷ Se va discuta cu întreaga clasă în baza următoarelor întrebări:
- ▷ În baza celor învățate, în ce măsură vă simțiți mai pregătiți decât înainte să luați decizii responsabile?
- ▷ De ce ați mai avea nevoie, pentru a fi și mai responsabili?
- ▷ În urma celor învățate, ce ați dori să adăugați/schimbați în comportamentul vostru, la regulile clasei/școlii?

## FIȘA DE REFLECȚIE

Data \_\_\_\_\_

Clasa: \_\_\_\_\_

Numele, prenumele elevului: \_\_\_\_\_

Numele, prenumele colegului: \_\_\_\_\_

Descriptorii de competență	Activitatea sau situația în care s-a manifestat comportamentul

Lista de descriptorii folosită în activitatea de reflecție, individual sau în perechi, poate fi lista cu toți descriptorii menționați în Metodologia de evaluare pentru anul respectiv de studiu. La începutul fiecărei lecții, sunt menționați descriptorii de competență direct relevanți pentru activitățile avute în vedere și asupra cărora se va orienta observarea profesorului. Reflecția elevilor poate include însă toți descriptorii, deoarece anumite competențe pot fi manifestate și în general, în interacțiunile dintre elevi sau dintre elevi și profesor, indiferent de sarcina de învățare.

### ANEXA 1.

*Trăia odată o bătrână. Era oarbă și foarte deșteaptă. Faima despre înțelepciunea pe care o avea trecuse mult peste hotarele localității ei. Într-o zi, au venit la bătrână câțiva tineri. Unul dintre ei i-a spus: „Bătrâno, am în mână o pasăre. Spune-mi dacă este vie sau moartă”. Bătrâna nu a răspuns, deși tinerii au repetat întrebarea de câteva ori. Ea nu-i putea vedea pe cei care stăteau în fața ei – care este culoarea pielii, genul, rasa, naționalitatea acestora. Într-un moment, ea le-a răspuns: „Nu știi. Nu știi dacă pasărea pe care o ții în mână este vie sau moartă, dar ceea ce știi cu siguranță este că pasărea este în mâinile tale. Dacă pasărea este moartă, înseamnă că ai găsit-o moartă sau ai ucis-o. Dacă pasărea este vie, ai putea s-o ucizi sau s-o lași să trăiască”.*



# Unitatea de învățare: Legea pentru toți

## LECȚIA 1. LEGEA PE ÎNȚELESUL TUTUROR



### COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Apără ideea că drepturile omului sunt necesare pentru ca fiecare ființă umană să poată trăi cu demnitate.</li> <li>• Exprimă părerea că toate legile trebuie să fie compatibile cu standardele și normele internaționale privind drepturile omului.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Îi place să aibă discuții cu oameni ale căror idei și valori sunt diferite de ale sale.</li> </ul>
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.</li> <li>• Exprimă respect pentru diferite opinii sau idei, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.</li> </ul>
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate.</li> </ul>
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dacă rănește sentimentele unei persoane, își cere scuze.</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dă dovadă de încredere în ceea ce privește luarea deciziilor.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă dorința ca propriile idei și valori să fie puse la îndoială.</li> </ul>

Competențe specifice	Descriptori
<b>Abilități</b>	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate integra cunoștințe din diferite materii/domenii de învățare.</li> <li>Caută să clarifice noile informații, întrebând alte persoane, atunci când e nevoie.</li> </ul>
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate analiza rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate asculta în mod eficace, pentru a descifra sensurile și intențiile altei persoane.</li> </ul>
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> <li>Le cere vorbitorilor să repete ce au spus, dacă nu îi este clar.</li> </ul>
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Are spirit de echipă în cadrul unui grup.</li> <li>Acceptă responsabilitatea comună pentru munca în colaborare.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate reflecta în mod critic asupra propriilor valori și credințe.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica înțelesul unor concepte politice de bază, incluzând democrația, libertatea, cetățenia, drepturile și responsabilitățile.</li> <li>Poate explica înțelesul unor concepte juridice de bază, incluzând justiția, egalitatea, nevoia de legi și regulamente și statul de drept.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să reflecteze critic asupra atitudinilor și credințelor personale cu privire la justiție, lege, egalitate, stat de drept;
- O2 – să identifice factorii care determină ca o lege să fie bună;
- O3 – să analizeze legile din perspectiva compatibilității cu standardele și normele internaționale privind drepturile omului;
- O4 – să susțină/pledeze pentru legi echitabile și drepte, care trebuie întotdeauna respectate și urmate.

### STRATEGII DIDACTICE

- Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontală, în grupuri mici, în grupuri mari.
- Metode și procedee didactice: discuția ghidată în baza experienței personale, analiza situațiilor imaginare, gruparea ideilor după criterii.

**Surse:** A trăi în democrație (<https://www.living-democracy.com/ro/textbooks/volume-3/>).



### CASETA CU INFORMAȚII

Scopul de bază al acestei unități de învățare este conștientizarea de către elevi/eleve a faptului că o democrație are nevoie de un cadru legal, pentru a funcționa, de o constituție și de diferite legi. Legile de un anumit tip sunt esențiale pentru funcționarea echitabilă și eficientă a oricărei societăți. Legile se aplică în toate situațiile, pentru toată lumea, în cadrul unei țări, deși există și anumite grupuri, cum ar fi copiii, care nu sunt afectate de unele legi până când nu ajung la o anumită vârstă.

Un alt mesaj important pe care îl transmitem prin această lecție este că democrația e eficientă prin participarea cetățenilor, care poate lua forme diferite și poate fi în diferite domenii. La bază, democrația înseamnă că oamenii fac legile prin care ei înșiși vor să trăiască. Cu cât mai mulți oameni participă la astfel de procese și cu cât aparțin ei unor grupuri mai variate, cu atât democrația devine mai puternică. În cadrul acestei lecții, profesorul ghidează un proces democratic de implicare a elevilor/elevelor în explorarea răspunsurilor la următoarele întrebări: Din ce cauză avem nevoie de o anumită lege? Ce vrem să reglementăm prin lege? Cine trebuie să respecte aceste reguli? Cum ne dăm seama dacă o lege este bună sau rea? Cum facem față încălcării regulilor și legilor?

Pe parcursul lecției și a unității de învățare, elevii/ elevelle nu numai că ajung să învețe despre un principiu important al democrației, ci îl și experimentează. Elevii/elevelle devin mai conștienți/te și mai responsabili, dacă sunt incluși în procesul de luare a deciziilor. Un grup de oameni care locuiesc și petrec timpul împreună dezvoltă reguli și legi ce guvernează coexistența lor.

Democrația este adesea confundată cu ideea că oricine poate să facă ce vrea. Indivizii își apără nevoile, fiindcă aceasta este ideea lor de libertate. Un astfel de concept nu se potrivește cu principiul democrației. Democrația se bazează pe ideea că regulile și legile sunt făcute prin procese participative, sunt transparente pentru toți. Cu toate acestea, legile nu pot fi niciodată perfecte. Ele sunt creații umane și uneori au nevoie de schimbare. Ele pot deveni depășite, ineficace sau pot fi, pur și simplu, nedrepte pentru anumite grupuri din societate. În aceste cazuri, legile pot fi schimbate. Aceste principii constituie subiectul lecției și unității de învățare care urmează.

Legea nu poate fi separată de politică, pentru că legile sunt făcute și schimbate în cadrul sistemelor politice. Într-un sistem politic democratic, este important ca toți cetățenii să poată avea în mod egal un cuvânt de spus despre acest lucru. De asemenea, este important ca legea să fie aplicată în mod egal tuturor cetățenilor și ca nimeni să nu fie mai presus de lege. Acest concept este cunoscut ca supremația legii.

În cele din urmă, prin realizarea sarcinilor de învățare din cadrul acestei lecții, elevii/elevelle vor deduce că legile trebuie să respecte drepturile omului. Acest lucru este important pentru a asigura că legile sunt corecte și că acestea nu sunt folosite abuziv, ca un mijloc de oprimare sau ca o formă de dictatură. Cele mai multe sisteme democratice se bazează pe constituții scrise, care oferă un cadru al drepturilor omului aflat deasupra legilor elaborate la nivel național. Unele țări au stabilit instanțe constituționale (în Republica Moldova – Curtea Constituțională), care decid dacă legile sunt în conformitate cu constituția.



## DEMERSUL DIDACTIC

1. Cadrul didactic invită elevii/elevele să-și amintească și, la dorință, să relateze pe scurt când au fost ultima dată în contact cu legea: o situație concretă, câți ani aveau, cum s-au simțit și cum au acționat în acea situație (5-7 min.).
2. Moderată o discuție cu toată clasa, pentru a găsi împreună răspunsuri la următoarele și la alte întrebări (10 min.):
  - ▷ La ce ne folosesc legile? Din ce cauză au fost inventate?
  - ▷ Ce stă la baza legilor?
  - ▷ Cine face legile?
  - ▷ Cum sunt făcute legile?
  - ▷ Cine sunt persoanele implicate în elaborarea legilor?
  - ▷ Ce cred oamenii din jurul vostru despre legi?
  - ▷ Care este crezul vostru referitor la lege?
3. Spuneți-le elevilor/elevelor că, în continuare, veți citi câteva legi imaginare, iar ei urmează să spună dacă acestea sunt bune sau rele. Elevii/elevele care ridică mâna dreapta consideră că este o lege bună, iar cei/cele care nu ridică mâna dreapta consideră că este o lege rea. Iată câteva exemple de legi care pot fi citite (puteți alege și alte exemple) (10-12 min.):
  - ▷ Toți cetățenii trebuie să urmeze aceeași religie.
  - ▷ Toți cetățenii trebuie să contribuie la protecția mediului.
  - ▷ Toată populația trebuie să mănânce hrană vegetariană, ca să fie sănătoasă.
  - ▷ Cetățenii decid ei înșiși pe care parte a drumului să conducă mijloacele de transport.
  - ▷ Femeile ar trebui plătite la fel ca și bărbații.

Pentru fiecare lege, profesorul cere ca doi/două-trei elevi/eleve să-și argumenteze deciziile: din ce cauză considerați că este o lege bună sau rea? La această etapă, nu trebuie comentate punctele de vedere ale elevilor/elevelor.
4. Lucrul în grupuri (15-20 min.)

### Varianta I

Repartizați elevii/elevele în grupuri mici, de câte patru-cinci persoane, și cereți-le să identifice trei-patru factori/criterii care fac ca o lege să fie bună. Grupurile prezintă factorii și profesorul, împreună cu clasa, face o listă comună a acestor factori (15 min.).

Ghidați analiza ideilor din grupurile mici spre aceste criterii-cheie, care pot fi aplicate legilor și care ajută ca acestea să devină legi bune. Criteriile-cheie includ:

- ▷ corectitudinea – justiție și egalitate; de exemplu, salariu egal pentru femei și bărbați;
- ▷ utilitatea – societatea să funcționeze fără probleme; de exemplu, legile privind șofatul, pentru a face drumurile mai sigure;
- ▷ binele comun – nu susține doar interesele unor grupuri speciale, cum ar fi cele cu venituri mari;
- ▷ punerea în aplicare – majoritatea sunt dispuși/se să le respecte, poliția fiind în drept să îi identifice pe cei care le încalcă;
- ▷ simplitatea – ușor de înțeles și de respectat, nu prea complicate.

### **Varianta 2.**

Repartizați elevii/elevetele în grupuri mici, de câte patru-cinci persoane. Fiecare grup are sarcina de a prezenta ce înseamnă (pentru grup) o lege:

1. corectă;
2. utilă;
3. pentru binele tuturor;
4. posibil de aplicat de către poliție sau de către alte instituții;
5. simplu de înțeles și de respectat.

Fiecare grup prezintă concluziile rezultate în urma discuției. Se începe cu primul criteriu – corectitudinea legii. După ce prezintă primul grup, celelalte grupuri sunt invitate să spună dacă au ceva de completat sau dacă au opinii divergente, apoi grupul al doilea va prezenta al doilea criteriu ș.a.m.d.



### **EXTINDERE**

Solicitați elevilor/elevelor, individual sau în perechi/grupuri mici, să propună o nouă lege, pentru o temă, la alegerea lor, și să pregătească cel mult trei argumente pentru introducerea acesteia.

## LECȚIILE 2-3. JUSTIȚIA DISTRIBUTIVĂ, CORECTIVĂ ȘI PROCEDURALĂ



## COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă părerea că toate legile trebuie să fie compatibile cu standardele și normele internaționale privind drepturile omului.</li> </ul>
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că trebuie să promovăm comunicarea și dialogul între oamenii provenind din medii culturale diferite.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că școlile trebuie să îi învețe pe elevi/eleve despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni democrațici.</li> <li>Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.</li> <li>Exprimă respect pentru diferite opinii sau idei, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.</li> </ul>
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>Discută despre ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității.</li> </ul>
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă că își asumă responsabilitatea pentru propriile greșeli.</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă de încredere în ceea ce privește luarea deciziilor.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă că este dispus(ă) să ia în considerare informații contradictorii sau incomplete, fără a le respinge în mod automat sau a trage concluzii pripite și premature.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> <li>Caută să clarifice noile informații, întrebând alte persoane, atunci când e nevoie.</li> </ul>
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate analiza rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate asculta în mod eficace, pentru a descifra sensurile și intențiile altei persoane.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>În considerare sentimentele celorlalte persoane, atunci când ia decizii.</li> </ul>
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dacă ceva nu merge conform planului, își schimbă acțiunile, pentru a încerca să realizeze scopul.</li> </ul>

Competențe specifice	Descriptori
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> <li>Le cere vorbitorilor să repete ce au spus, dacă nu îi este clar.</li> </ul>
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Acceptă responsabilitatea comună pentru munca în colaborare.</li> </ul>
Abilități de rezolvare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate încuraja ascultarea activă și discuția deschisă, ca modalitate de a gestiona un conflict.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica felul în care caracteristicile sale personale îi influențează comportamentul în diferite situații.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate reflecta în mod critic asupra felului în care diferiți interlocutori pot percepe sensuri diferite din aceeași informație.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica înțelesul unor concepte juridice de bază, incluzând justiția, egalitatea, nevoia de legi și regulamente și statul de drept.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să reflecteze critic asupra a trei tipuri de justiție;
- O2 – să analizeze felul în care diferiți interlocutori pot percepe sensuri diferite din aceeași informație/ imagine;
- O3 – să exprime respect pentru diferite opinii sau idei, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului;
- O4 – să accepte obligațiile pe care le presupune apartenența la o comunitate.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontală, în perechi, în grupuri mici, în grupuri mari.
- ▶ Metode și procedee didactice: reflecțiile în baza imaginii, gruparea soluțiilor după tipuri de justiție, studiul de caz.

**Resurse necesare:** imagini sau filme scurte care reflectă cele trei tipuri de justiție.



### CASETA CU INFORMAȚII

La această lecție, cadrul didactic moderează un proces reflexiv legat de înțelegerea și aplicarea justiției pentru toți. O conexiune autentică cu lecția precedentă va permite elevilor/elevelor să înțeleagă că o lege bună întotdeauna respectă drepturile omului și statul de drept.

Pe parcursul acestei lecții, elevii/elevele continuă să reflecteze asupra supremației legii și a statului de drept prin prisma a trei tipuri de justiție: distributivă, corectivă și procedurală. **Menționăm faptul că definițiile de mai jos sunt pentru proiectarea și ghidarea discuției de către profesor și nu este necesar ca elevii/elevele să le reproducă sub nici o formă.**

*Justiția distributivă* este preocupată de a le oferi tuturor membrilor unui grup/societății o parte echitabilă din beneficiile și resursele disponibile, precum și obligații/sarcini (ajutor social, impozite, locuri de muncă, lucruri, bunuri, servicii sociale etc.). **Alocarea corectă a resurselor** este decisivă pentru stabilitatea unei societăți și bunăstarea membrilor acesteia.

Unele criterii posibile de distribuție sunt echitatea, egalitatea și nevoile, care pot fi definite după cum urmează:

- ▷ Echitatea înseamnă că recompensele ar trebui să fie proporționale cu contribuțiile proprii în societate.
- ▷ Egalitatea înseamnă că toată lumea primește aceleași recompense, indiferent de contribuția adusă.
- ▷ Distribuția în baza nevoilor înseamnă că oamenii care au nevoie de mai mult vor primi mai mult, în timp ce persoanele care au nevoie de mai puțin vor primi mai puțin.

În timpul lecției, se conturează o bună oportunitate de a pune în discuție aceste criterii, asigurând respectul pentru fiecare opinie și un mediu sigur elevilor/elevelor care pot fi vizați de diversitatea afirmațiilor sau atitudinilor din partea colegilor.

Provocarea cea mare constă în faptul că pentru unii oameni *corect* corelează cu *echitate*, pentru alții, cu *egalitate*; iar pentru alții, cu *distribuția în bază de nevoi*. Aceasta a fost și continuă să fie esența divergențelor și conflictelor care au avut sau au loc în toate țările, cu privire la impozite, programele de ajutor social, locurile de muncă, asigurarea medicală etc.

*Justiția corectivă* se referă la corectitudinea a ceea ce se face pentru a corecta o greșală sau un prejudiciu. Cu alte cuvinte, **cei care nu respectă regulile ar trebui să fie aduși în fața justiției și să răspundă pentru încălcările lor**. Justiția corectivă se face cu scopul ca oamenii să nu se mai angajeze în activități ilegale, deoarece riscul de pedeapsă este mare.

*Justiția procedurală* este preocupată de corectitudinea modalităților folosite pentru a aduna informații și de a lua decizii echitabile, care să asigure un tratament corect pentru toți. Cei care efectuează procedurile ar trebui să fie neutri, iar cei afectați direct de decizii ar trebui să vorbească, să-și facă vocea auzită. Dacă oamenii văd că **procedurile de luare a deciziilor sunt corecte**, vor fi mai predispuși să accepte rezultatele, chiar și pe cele care nu le plac.



## LECȚIA 2



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul repartizează elevii în șase grupuri. Fiecare grup va primi descrierea unui tip de justiție din Anexa 1. (fiind doar trei tipuri de justiție, descrise în Anexă, câte două grupuri vor primi aceeași informații). Elevii/elevetele au sarcina de a citi descrierea tipului de justiție respectiv și de a discuta în grup, timp de cinci minute, pentru a înțelege la ce se referă și pentru a găsi exemple de situații pentru tipul de justiție respectiv. În continuare, fiecare grup prezintă pentru ceilalți, astfel încât toată clasă să se familiarizeze cu aceste concepte (10 min.).

2. Întreabă elevii/elevetele despre ideile lor cu referire la legile care și-ar dori să fie promovate în societatea noastră, conform cerinței de la finalul lecției precedente (10 min.).

Întrebări pentru reflecție:

- ▷ La ce se referă aceste proiecte de legi?
- ▷ Din ce cauză sunt importante aceste legi?
- ▷ Pentru cine sunt importante?
- ▷ Sunt la fel de importante și pentru alte persoane sau grupuri de persoane?
- ▷ Cum le putem face să fie importante și utile pentru toți cetățenii?

3. Profesorul concluzionează că unele dintre aceste legi propuse de elevi/elevete se referă la corectitudinea distribuirii unor bunuri sau servicii, altele – la repararea unei nedreptăți sau greșeli, iar altele – la corectitudinea procedurii prin care se fac acestea, adică intră în cele trei tipuri de justiție, discutate anterior.

4. Arătați elevilor/elevetele una dintre imaginile selectate și dați-le timp, individual sau în perechi, să reflecteze asupra acesteia. Inițiați o discuție în baza următoarelor întrebări:

- ▷ Ce observați/simțiți/credeți în legătură cu situația din imagine?
- ▷ Ce v-a atras atenția în mod special?
- ▷ Cu ce situații din viața noastră asociați ceea ce vedeți?
- ▷ La ce tip de justiție se referă imaginea respectivă?
- ▷ Ce se poate face într-o situație similară?
- ▷ Care este propunerea voastră?

5. Concluzionați, împreună cu elevii/elevetele, care este rolul fiecărui tip de justiție în asigurarea unui stat bazat pe supremația legii.



### EXTINDERE

Propuneți elevilor/elevetele să discute cu părinții sau cu prietenii despre o lege care li se pare corectă și o lege care li se pare incorectă și despre argumentele care le susțin părerile.

### LECȚIA 3

1 Profesorul invită elevii/elevele să prezinte, la dorință, exemple de legi care li se par corecte și de legi care li se par incorecte și să-și argumenteze deciziile (15 min.).

2. Elevii/elevele, repartizați/te în grupuri mici, de câte patru-cinci persoane, au sarcina de a analiza câte două studii de caz, atribuindu-le unuia din cele trei tipuri de justiție, formulând argumente (5-7 min.).

- Clasa voastră are 12 calculatoare. În clasă, sunt 25 de elevi/eleve care vor să le folosească.
- Un elev/o elevă din clasa voastră copiază la test.
- Directorul școlii dorește să afle cine a desenat graffiti în toalete.
- Clasa voastră trebuie să decidă cât ar trebui să doneze fiecare elev/ă pentru o sărbătoare școlară.
- Bibliotecara are la dispoziție 6000 de lei, pe care să îi cheltuiască pentru biblioteca școlii. Ea trebuie să decidă dacă să cumpere cărți sau calculatoare noi.
- În timpul pauzei, un coleg/o colegă sparge un geam cu mingea.

3. Grupurile prezintă clasei cazul și tipul de justiție căruia i l-au atribuit. Colegii/colegele pot adresa întrebări și pot prezenta opinia lor. În baza prezentărilor, profesorul moderează o discuție, utilizând întrebările de mai jos (20 min.):

- ▷ Cum vă simțiți după aceste două lecții dedicate celor trei tipuri de justiție?
- ▷ Ce ați aflat nou?
- ▷ Ce aspecte v-au ajutat să clarificați la ce tip de justiție se referă cazul vostru?
- ▷ Ce dificultăți ați întâmpinat? Cum le-ați depășit?
- ▷ Ce ați observat atunci când colegii/colegele își prezentau rezultatele?
- ▷ În ce situații din viață ne poate fi de folos această experiență?
- ▷ Ce lecții de viață ați învățat la aceste ore, care vă pot fi de folos în alte contexte?

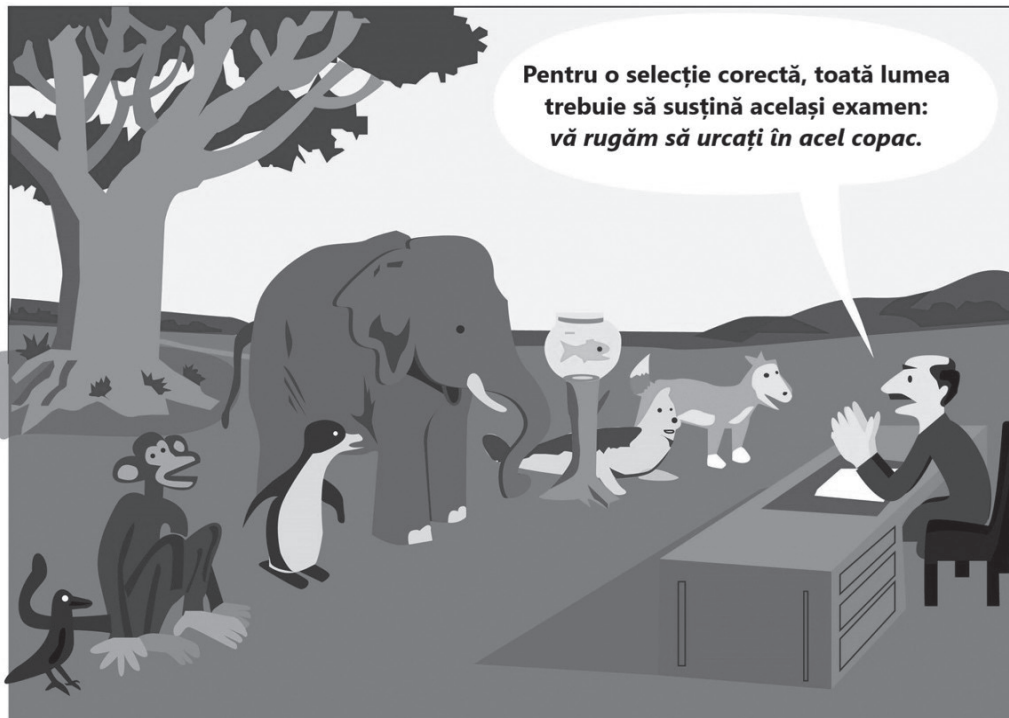
#### ANEXA 1.

*Justiția distributivă* este preocupată de a oferi tuturor membrilor unui grup/unei societății o parte echitabilă din beneficiile și resursele disponibile, precum și obligații/sarcini (ajutor social, impozite, locuri de muncă, lucruri, bunuri, servicii sociale etc.). **Alocarea corectă a resurselor** este decisivă pentru stabilitatea unei societăți și bunăstarea membrilor acesteia.

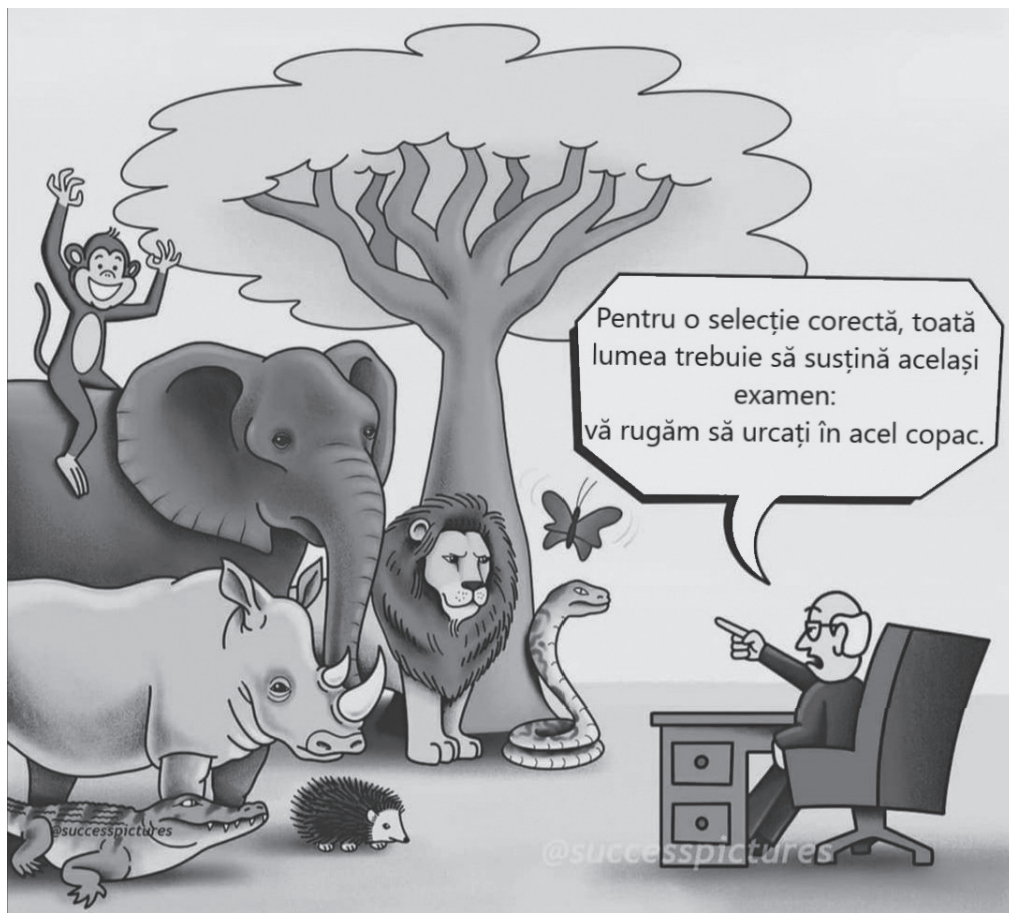
*Justiția corectivă* se referă la corectitudinea a ceea ce se face pentru a îndrepta o greșală sau un prejudiciu. Cu alte cuvinte, **cei care nu respectă regulile ar trebui să fie aduși în fața justiției și să răspundă pentru încălcările lor.** Justiția corectivă se face cu scopul ca oamenii să nu se mai angajeze în activități ilegale, deoarece riscul de pedeapsă este mare.

*Justiția procedurală* este preocupată de corectitudinea modalităților folosite pentru a aduna informații și de a lua decizii echitabile, care să asigure un tratament corect pentru toți. Cei care efectuează procedurile ar trebui să fie neutri, iar cei direct afectați de decizii ar trebui să-și poată exprima punctul de vedere, să-și facă vocea auzită. Dacă oamenii văd că **procedurile de luare a deciziilor sunt corecte**, vor fi mai predispuși să accepte rezultatele, chiar și pe cele care nu le plac.

ANEXA 2.



Sursa: Our education sistem. Cartoon unknown



Sursa: Our education sistem. Cartoon successpictures

## LECȚIA 4. COPIII ÎN CONTACT CU LEGEA



## COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Apără ideea că drepturile omului sunt necesare pentru ca fiecare ființă umană să poată trăi cu demnitate.</li> <li>• Exprimă părerea că toate legile trebuie să fie compatibile cu standardele și normele internaționale privind drepturile omului.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.</li> <li>• Exprimă respect pentru diferite opinii sau idei, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă că este dispus(ă) să ia în considerare informații contradictorii sau incomplete, fără a le respinge în mod automat sau a trage concluzii pripite și premature.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate analiza rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate asculta în mod eficace, pentru a descifra sensurile și intențiile altei persoane.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ia în considerare sentimentele celorlalte persoane, atunci când ia decizii.</li> </ul>
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate identifica atunci când două persoane încearcă să spună același lucru, dar în moduri diferite.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate explica înțelesul unor concepte juridice de bază, incluzând egalitatea, nevoia de legi și regulamente și statul de drept.</li> </ul>



## OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să argumenteze că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate;
- O2 – să determine rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă;
- O3 – să explice din ce cauză copiii au nevoie de o protecție specială, când sunt în contact cu legea;
- O4 – să demonstreze că acceptă ideea că drepturile omului sunt necesare pentru ca fiecare ființă umană să poată trăi cu demnitate.

## STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontală, în perechi, în grupuri mici.
- ▶ Metode și procedee didactice: afirmațiile fals/adevărat, studiul de caz, discuția dirijată.

**Resurse didactice:** tablă, laptop.

### Surse:

- ▶ <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/0a/0a5ef460-2013-4b04-aff6-cb54eb2cf83a.pdf>
- ▶ Danileț, Cristi et al. Legea pe-nțelesul elevilor. Ghid practic de educație juridică pentru învățământul preuniversitar. Chișinău, 2019.



## CASETA CU INFORMAȚII

Scopul acestei lecții este de a ajuta elevii/elevele să conștientizeze că legile au impact asupra tuturor oamenilor, nu doar asupra acelor care încalcă legea, prin discuții ghidate în baza unor întrebări precum: Ce se întâmplă atunci când un copil intră în contact cu legea? Cine și cum trebuie să acționeze? Ce spune Convenția cu privire la Drepturile Copilului despre acest lucru? Trebuie pedepsiți copiii care încalcă legea? Dacă da, cum?

În prima parte a lecției, elevii/elevele vor înțelege cum funcționează legea în diferite situații, argumentându-și afirmațiile propuse. În a doua parte a lecției, vor fi ghidați/ghidate pentru a conștientiza rolurile și responsabilitățile pe care le pot avea atunci când intră în contact cu legea. Printre aceste roluri, pot fi: martor, victimă sau autor al unei infracțiuni.

Informația de mai jos este pentru profesor și nu este necesar ca elevii/elevele să o reproducă sub nicio formă.

### ▶ **Martor la o infracțiune**

Martorii joacă un rol foarte important, deoarece pot contribui la stabilirea adevărului și pedepsirea infractorului. Adolescenții au nevoie de sprijin, pentru a înțelege care este rolul lor și de ce este nevoie ca specialiștii care investighează cazul să discute cu martorii. Chemarea se face printr-o citație; prezența este obligatorie, altfel, organul legii poate aplica o amendă și va trimite poliția după martor, pe care îl va aduce cu forța. A face declarație ca martor este un act de implicare civică. Copilul nu poate refuza să depună mărturie decât împotriva părintelui sau fraților săi. Martorul copil are dreptul de a se explica drepturile și obligațiile înainte de începerea audierii. Martorul copil nu depune jurământ. La audierea martorului minor participă părinții sau reprezentantul lui legal, care are

dreptul să știe despre citarea de către organul de urmărire penală sau de instanță a minorului, să îl însoțească și să asiste la acțiunile procesuale cu participarea acestuia. Copilul, în calitate de martor, are dreptul la un avocat, care va fi invitat de părinți sau de reprezentantul legal, de poliție, procuror, instanța de judecată. Martorul copil are dreptul să tacă și să nu se incrimineze pe el însuși sau pe rudele sale, să facă declarații în limba lui maternă sau într-o limbă pe care o vorbește. Utilizarea forței fizice împotriva unui martor minor, inclusiv aducerea forțată, este interzisă în toate fazele procesului penal. Când martorul este copil sau amenințat din cauza declarațiilor făcute, el poate fi protejat în mod special: este păzit, i se dă un pseudonim, este audiat de la distanță, cu vocea sau imaginea distorsionată. Mărturia mincinoasă poate duce la sancționarea unui nevinovat sau la salvarea unui vinovat.

#### ► **Victimă a unei infracțiuni**

În cazul în care un copil este victima unei infracțiuni, primul pas este raportarea infracțiunii și solicitarea de ajutor. Anumite infracțiuni pot fi investigate doar dacă victima formulează o plângere la poliție sau la procuratură împotriva infractorului – de exemplu, infracțiunea de lovire, amenințarea, violarea vieții private, hărțuirea sexuală, divulgarea secretului adopției, constrângerea de a încheia un act și altele. Pentru alte infracțiuni, organele legii încep din oficiu cercetarea, dar dacă victima se împacă cu acuzatul, dosarul se închide și în acest caz. Până la vârsta de 14 ani, în locul victimei minore acționează părinții, iar între 14 și 18 ani actul se întocmește de copil, alături de cel puțin un părinte. Acest lucru este valabil și pentru plângerile adresate poliției sau procurorului. Copilul victimă va primi un avocat din oficiu, dacă nu are unul ales de părinți sau de cei care îl reprezintă. Victima va fi audiată și va arăta organelor judiciare care sunt dovezile, pentru a proba cele susținute. Când este copil, victima poate fi declarată vulnerabilă și, ca și în cazul în care este amenințată sau supusă unui pericol din cauza declarațiilor făcute, ea poate fi protejată în mod special: este păzită, i se dă un pseudonim, este audiată de la distanță, cu vocea sau imaginea distorsionată.

Conform Constituției Republicii Moldova și Declarației Universale a Drepturilor Omului, art. 21, „Orice persoană are dreptul de acces egal la funcțiile publice din țara sa. Voința poporului trebuie să constituie baza puterii din stat; această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri nefalsificate, care să aibă loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal și exprimat prin vot secret sau urmând o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului.”

#### ► **Autorul unei infracțiuni**

Copiii pot ajunge în contact cu legea din mai multe motive, inclusiv din cauza necunoașterii legii. Fiecare țară a stabilit o vârstă minimă sub care un copil se consideră a fi prea mic pentru a fi tras la răspundere pentru încălcarea legii (vârsta minimă de răspundere penală). Copiii care comit o infracțiune nu primesc sancțiuni penale, dar pot fi incluși într-un program social sau educativ, cu scopul prevenirii comiterii altor infracțiuni. Sancțiunile aplicate copiilor care comit infracțiuni tind să fie, mai degrabă, de natură educativă (care urmăresc să educe) decât de natură punitivă (care urmăresc să pedepsească).

În Republica Moldova, răspund penal copiii care în momentul săvârșirii infracțiunii au împlinit vârsta de 16 ani. Persoanele care au vârsta între 14 și 16 ani răspund penal pentru săvârșirea anumitor infracțiuni. După împlinirea vârstei de 18 ani, tinerii răspund pentru comiterea infracțiunilor la fel ca și ceilalți adulți.

Ajuns în fața organului legii, copilul care este bănuit că a comis o infracțiune are anumite drepturi, ce trebuie respectate. Până la sfârșitul procesului, el este prezumat nevinovat. El are dreptul la un avocat, dar dacă părinții nu au bani să îi angajeze unul, statul îi va pune la dispoziție un avocat din oficiu, gratuit.

Prima întâlnire va fi cu poliția, iar în anumite cazuri, chiar cu procurorul. Dacă autorul are 14-16 ani, el va veni în mod obligatoriu cu părinții și i se va face o expertiză psihiatrică, să se stabilească dacă la momentul comiterii faptei avea discernământ. Inculpatul copil are dreptul la tăcere. El nu poate fi bătut, amenințat, insultat, pentru a recunoaște fapta – din contra, acestea ar constitui abuzuri din partea organelor legii, care vor trebui reclamate: cele comise se reclamă la procuror, la Consiliul Superior al Magistraturii și la Consiliul Superior al Procurorilor.

Pentru o documentare mai detaliată, puteți viziona filmul „Justiția pentru Copii”

(<https://youtu.be/KN2igu8pNXc> – varianta în limba română; <https://youtu.be/hG6O3JFkyuo> – varianta în limba rusă)

De asemenea, puteți să le propuneți elevilor/elevelor să cerceteze acasă sau cu prietenii pliantul „Ce se întâmplă dacă...?”, accesând:

[https://tdh-moldova.md/media/files/files/pliant\\_tdh\\_banuit\\_rom\\_2190793.pdf](https://tdh-moldova.md/media/files/files/pliant_tdh_banuit_rom_2190793.pdf)

Discuțiile cu elevii/elevele pot fi organizate și online, pe o platformă audio-video precum Zoom, Teams, Skype, Viber etc., sau prin mesaje de tip text, folosind o platformă precum WhatsApp, Email groups, Classroom etc.



## DEMERSUL DIDACTIC

1. Cadrul didactic încurajează elevii/elevele să-și reamintească ceea ce au discutat la lecția precedentă, cu referire la cele trei tipuri de justiție (2 min.).
2. Exercițiul Adevărat sau fals (20 min.)

Explicați elevilor/elevelor că vor citi câteva afirmații (Anexa 1.) și vor decide, iar mai apoi vor argumenta dacă afirmația este adevărată sau falsă și dacă știu la ce legi/drepturi se referă.

3. Adresați întrebări de reflecție: Ce li se întâmplă copiilor care încalcă legea? Din ce cauză au nevoie copiii de protecție specială, atunci când sunt în contact cu legea (3 min.)?
4. Prezentați studiul de caz din Anexa 2. și inițiați o discuție în baza următoarelor întrebări (20 min.):
  - ▷ Cum ați răspunde la întrebarea acestui/ei adolescent/e?
  - ▷ Ce părți sunt implicate în acest caz?
  - ▷ Ce simte martorul?
  - ▷ Ce simt victimele acestei situații?
  - ▷ Ce simt făptuitorii?
  - ▷ Cui ar trebui să se adreseze copilul martor/victimă/făptuitor, pentru a primi ajutor și sprijin (persoane, specialiști, instituții)?
  - ▷ De ce trebuie să beneficieze adolescenții care vin în contact cu legea, indiferent dacă sunt victime, martori sau făptuitori?
  - ▷ Ce obstacole ar putea să întâmpine copiii atunci când vin în contact cu legea?
  - ▷ Cum ar putea fi depășite aceste obstacole?

Concluzionați că adolescenții care vin în contact cu legea, indiferent dacă sunt victime, martori sau făptuitori, beneficiază de măsuri de protecție legală, pentru că sunt în proces de dezvoltare și au nevoie de o protecție specială din partea statului.

**ANEXA 1.****■ AFIRMAȚII „ADEVĂRAT SAU FALS”**

- ▷ Fiecare copil are dreptul să conducă un automobil.
- ▷ Nici un copil nu trebuie să fie abuzat.
- ▷ Fiecare copil are dreptul să facă tot ce vrea în mediul online, pentru că aici nimeni nu-l cunoaște.
- ▷ Copiii au dreptul să-și exprime propria opinie.
- ▷ Fiecare copil are dreptul să primească zilnic de la părinți bani de buzunar.
- ▷ Toți copiii au dreptul la educație și în mediul online/la distanță.
- ▷ Fiecare copil are dreptul de a decide la ce oră să meargă la culcare.
- ▷ Niciun copil nu poate fi obligat să-și facă temele pentru acasă.

**ANEXA 2.****■ STUDIU DE CAZ**

Ei stau pe străzile din apropierea școlii la care învață și îi hărțuiesc pe cei mai mici, le iau telefoanele sau banii. Acum câteva zile, au împins un copil de pe bicicletă, care a căzut și s-a lovit rău. În ultimul timp, m-am gândit că poate data viitoare, când atacă pe cineva, ar trebui să sun la poliție. Tind să cred că e de datoria mea să fac acest lucru, dar nu știu ce se va întâmpla, dacă vor afla că am fost eu. Îmi fac griji pentru fratele meu mai mic, pentru că el ar putea să fie următorul și nu aș vrea să i se întâmple ceva rău. Ce trebuie să facem când vedem lucruri de genul acesta? Este de datoria noastră să raportăm la poliție sau ar fi mai bine să nu ne implicăm?

(<https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/a4/a4f1f228-b7df-4d24-b9ef-4cd2b5b74659.pdf>).



**LECȚIA 5. PEDEAPSĂ VERSUS EDUCAȚIE****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Apără ideea că drepturile omului sunt necesare pentru ca fiecare ființă umană să poată trăi cu demnitate.</li> </ul>
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Susține că trebuie să promovăm comunicarea și dialogul între oamenii provenind din medii culturale diferite.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă că este dispus(ă) să ia în considerare informații contradictorii sau incomplete, fără a le respinge în mod automat sau a trage concluzii pripite și premature.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Caută să clarifice noile informații, întrebând alte persoane, atunci când e nevoie.</li> </ul>
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dă dovadă că se gândește dacă informațiile pe care le folosește sunt corecte.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate asculta în mod eficace, pentru a descifra sensurile și intențiile altei persoane.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate reflecta în mod critic asupra propriilor valori și credințe.</li> </ul>

**OBIECTIVE OPERAȚIONALE**

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să participe la procesele de luare a deciziilor, acceptând diferențele de opinii;
- O2 – să reflecteze critic asupra propriilor valori și credințe;
- O3 – să analizeze sancțiunile prin prisma respectului pentru drepturilor omului.

**STRATEGII DIDACTICE**

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: în perechi, în grupuri mari.
- ▶ Metode și procedee didactice: învățarea bazată pe sarcini de lucru, discuția dirijată, gruparea ideilor.

**Resurse didactice:** Fișa de lucru Lista pedepselor.

**Surse:** Predarea democrației, vol. VI (<https://www.living-democracy.ro/textbooks/volume-6/>).



### CASETA CU INFORMAȚII

De multe ori, pedeapsa este utilizată ca metodă de corectare a unui comportament, fiind legată de vinovăție și responsabilitate. Cel mai frecvent, aplicarea pedepsei este justificată prin restabilirea dreptății, prevenirea repetării unui comportament nedorit. Rareori, atunci când se decide asupra unei pedepse, se analizează dacă sancțiunea aplicată îl va ajuta cu adevărat pe autor să nu comită alte infracțiuni. Comiterea de către o persoană a unei abateri de la anumite norme, stabilite de școală, comunitate, stat etc., ar putea însemna că această persoană are nevoie de ajutor.

Studiile arată că pedeapsa ar putea avea rezultate, dar pe termen scurt. Cert este că pedeapsa care încalcă demnitatea umană provoacă suferință, indiferent de natura ei, și acest fapt ar putea avea drept consecințe abateri și mai grave. Psihologii susțin că deși o pedeapsă ar putea opri un comportament nedorit, adesea un alt comportament similar ar putea să-i ia locul. De exemplu, dacă pedepsim un copil pentru că a bruscat verbal un coleg, el ar putea să nu mai bruscheze colegul/colegii, dar să scrie mesaje umilitoare pe rețelele de socializare.

Tot psihologii vorbesc despre puterea obișnuinței – copiii se obișnuiesc cu pedepsele. La început, pedepsele par eficiente. Poate încă o dată se întâmplă ceea ce ne dorim, dar a zecea oară deja copilul nu mai este afectat de pedeapsă. Ce fac adulții, de multe ori? Caută o pedeapsă mai aspră. Specialiștii susțin că o soluție cu efecte pe termen lung este prevenirea unor comportamente nedorite prin educație.

La această lecție, veți explora împreună cu elevii/elele diferite comportamente și diferite forme de pedeapsă. Elevii/elele vor avea posibilitate să valorifice propria experiență, fiind puși în situația de „experți/experte”. Veți decide împreună dacă unele sancțiuni sunt în spiritul respectului pentru drepturile omului și pentru demnitatea umană și ce se poate face atunci când acestea sunt încălcate.

Rolul profesorului este de a crea un mediu sigur de exprimare a diferitor opinii și convingeri referitoare la pedeapsă și educație. S-ar putea ca unii elevi/eleve să trăiască experiența unor pedepse dure, care să le provoace emoții neplăcute. Este important ca profesorul să monitorizeze starea de bine a elevilor/elevelor și să intervină atunci când cineva ia în derâdere emoțiile colegilor.



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul proiectează sau le distribuie elevilor/elevelor materialul resursă „Lista pedepselor” (Anexa 1.), pentru a-l citi în liniște și pentru a discuta în grupuri mici despre pedepsele care respectă drepturile omului și demnitatea umană și despre cele care nu le respectă (5-7 min.).
2. Profesorul inițiază o discuție cu toată clasa. Grupurile își împărtășesc reciproc ideile, emoțiile, gândurile (5-7 min.).
3. Ulterior, elevii/elele revin în grupuri, pentru a analiza următoarele cazuri și a identifica în ce măsură ar fi eficientă o pedeapsă (și care ar fi aceea) și în ce măsură ar fi eficient să se acționeze preventiv, pentru a se evita situația respectivă (și cum propun să se acționeze) (10-15 min.):

- ▷ Un elev/o elevă întârzie la școală.
- ▷ Un elev/o elevă nu și-a făcut tema.
- ▷ Un elev/o elevă aruncă hârtii prin sala de clasă.
- ▷ Un elev/o elevă scrie mesaje umilitoare.
- ▷ Un elev/o elevă lovește/trage de păr un elev/o elevă.
- ▷ Un elev/o elevă poreclește colegii în timpul lecțiilor/în pauză.
- ▷ Un elev/o elevă întrerupe deseori colegii, când aceștia își expun părerea.
- ▷ Un elev/o elevă face glume pe seama altor colegi.

4. În grupul mare, elevii/elevele prezintă rezultatele. Discuția finală ar putea aborda următoarele întrebări (15 min.):

- ▷ Cum se simt oamenii, când sunt pedepsiți prin metode umilitoare și când nu sunt pedepsiți?
- ▷ Din ce cauză, de multe ori, se preferă pedeapsa în locul educației sau al altor metode de prevenție?
- ▷ Care soluții ar fi mai bune, pe termen lung, pentru a se asigura prevenția?
- ▷ Ce exemple de situații puteți prezenta în care nu s-a aplicat pedeapsa?
- ▷ Cum v-ați simțit?



## EXTINDERE

Propuneți elevilor/elevelor să prezinte un exemplu de conflict cu o soluție de rezolvare printr-o abordare pozitivă (din știri sau din viața de zi cu zi).

## ANEXA 1.

### LISTA PEDEPSELOR

1. Compunerea unei poezii.
2. Istorisirea unei povești colegilor.
3. Prezentarea unor glume și a unor întrebări clasei.
4. Zece genuflexiuni pentru înjurat.
5. Statul (în picioare) în sala de clasă, după lecții, atâtea minute câte a întârziat dimineața.
6. Statul (în picioare) în timp ce scrie.
7. Pregătirea unei prezentări pentru colegi.
8. O oră de grădinărit.
9. Salubritizarea zonei de recreare.
10. Curățenia în sala de clasă.
11. Eliminarea de la lecție.
12. Alergarea de zece ori în jurul școlii.
13. Privarea de pauză.
14. Lucru suplimentar la una dintre materiile la care are rezultate slabe.
15. Plata unei amenzi, care contribuie la acoperirea cheltuielilor general.
16. Scrierea unei scuze.
17. Un bobârnac.
18. Punerea într-un borcan a câte un leu pentru fiecare înjurătură/cuvânt necenzurat.
19. Alte sugestii...

## LECȚIILE 6-7. JUSTIȚIA RESTAURATIVĂ



## COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă părerea că toate legile trebuie să fie compatibile cu standardele și normele internaționale privind drepturile omului.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni democratici.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă că este dispus(ă) să relaționeze cu persoane care sunt percepute ca fiind diferite de sine.</li> </ul>
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.</li> <li>Exprimă respect pentru diferite opinii sau idei, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.</li> </ul>
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>Discută despre ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității.</li> <li>Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate.</li> </ul>
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dacă rănește sentimentele unei persoane, își cere scuze.</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă încredere în propria abilitate de a alege metode potrivite pentru realizarea sarcinilor.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă dorința ca propriile idei și valori să fie puse la îndoială.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate integra cunoștințe din diferite materii/domenii de învățare.</li> </ul>
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă că se gândește dacă informațiile pe care le folosește sunt corecte.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate asculta în mod eficace, pentru a descifra sensurile și intențiile altei persoane.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate recunoaște când cineva dorește alinare și sprijin emoțional, chiar dacă acea persoană nu arată acest lucru în mod deschis.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să înțeleagă diferența dintre justiția punitivă și cea restaurativă;
- O2 – să explice cum sunt afectate diferite persoane;
- O3 – să facă diferență între „a corecta lucrurile” și a aplica o pedeapsă;
- O4 – să exprime părerea că legile trebuie să fie compatibile cu standardele și normele internaționale privind drepturile omului,
- O5 – să utilizeze întrebări restaurative, pentru a explora conflictele/situațiile;
- O6 – să recunoască situația în care cineva dorește alinare și sprijin emoțional;
- O7 – să discute despre ce se poate face pentru a îmbunătăți o situație, demonstrând respect pentru demnitatea umană și drepturile omului.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: discuția în cerc, dialogul restaurativ.
- ▶ Metode și procedee didactice: discuția ghidată, brainstormingul, studiul de caz, analiza unei situații semi-ipotetice.

**Surse:** <https://www.healthiersf.org/RestorativePractices/Resources/documents/Curriculum.pdf>



### CASETA CU INFORMAȚII

Justiția restaurativă pune accentul pe asumarea responsabilității de către persoanele care au încălcat legea sau anumite reguli, pentru acțiunile lor și prejudiciul adus. Procesul de justiție restaurativă încurajează *agresorul* să-și asume răspunderea pentru comportamentul violent, să-și dea seama de **cauzele și efectele acestui comportament asupra celorlalți**, să-și schimbe comportamentul, pentru a fi acceptat în comunitate. Procesul de justiție restaurativă îi oferă *victimei* posibilitatea de a pune întrebări, de a explica modul în care a fost afectată de agresor și de a contribui la finalizarea procesului. Rezultatul procesului poate fi ca victima să primească scuze, restituiri, servicii sau alte forme de reparare a prejudiciilor aduse.

### Comparație între paradigma justiției punitive și cea a justiției restaurative:

JUSTITIA punitivă (care aplică pedepse)	JUSTITIA RESTAURATIVĂ
Abaterea definită ca încălcare a regulilor școlii.	Abaterea definită ca o daună adusă bunăstării unei ființe sau persoane, sau unul grup de către una sau mai multe persoane.
Concentrare pe stabilirea vinei din trecut – ce s-a întâmplat?, cine a făcut?.	Accentul pus pe rezolvarea de probleme, exprimarea sentimentelor și nevoilor/explorarea satisfacerii acestora în viitor.
Relația este de părți aflate în opoziție – cel care a produs daune (a adus prejudicii), în conflict cu o persoana cu autoritate care decide penalitatea.	În relație, predomină dialogul și negocierea – ambele părți sunt implicate în comunicare și cooperează.

Prevenția se realizează prin impunerea unei pedepse.	Restituirea în calitate de restaurare a ambelor părți, scopul fiind reconcilierea și asumarea responsabilității pentru acțiuni.
Abaterea reprezentată ca fiind impersonală și abstractă.	Abaterea recunoscută în calitate de conflict interpersonal, cu oportunități pentru învățare.
Un prejudiciu social este înlocuit cu altul.	Accentul pus pe repararea daunelor aduse.
Persoanele afectate de alte persoane, care au produs daune, sunt adesea ignorate. Problema este gestionată de persoanele cu autoritate.	Încurajarea părților aflate în conflict să se implice.
Cel ce a produs daune cuiva primește o pedeapsă.	Accentul pe înțelegerea impactului acțiunilor unei persoane asupra celeilalte și pe repararea relației. Asumarea responsabilității în calitate de consecință a propriei decizii.
Ce s-a întâmplat? Cine este de vină? Care este cea mai adecvată pedeapsă pentru cel învinuit, astfel încât aceasta să nu se mai repete?	Ce s-a întâmplat? Cine a fost afectat? Cum pot fi implicați participanții la conflict, pentru a gestiona conflictul? Cum pot cei implicați să acționeze diferit în viitor?

Reamintim că acest tabel este pentru profesori și nu trebuie prezentat elevilor.

În următoarele două lecții, elevii/le vor fi implicați/te în două dialoguri restaurative : la început, vor analiza o situație semi-ipotetică (Lecția 6. Scenariul cu chipsuri), iar la următoarea lecție, vor analiza situații în care este oportună o abordare restaurativă.

În prima lecție, atunci când veți ruga elevii/le să răspundă la întrebarea *Ce poate fi făcut, pentru a repara situația?*, faceți referire la tema precedentă, în care ați discutat cu elevii/elevetele despre pedepse.

## LECȚIA 6

1. Profesorul roagă elevii/elevetele să aranjeze scaunele în cerc. Spuneți-le că veți discuta despre o modalitate de a corecta anumite lucruri între oameni după ce cineva a făcut ceva neplăcut, metodă care se numește justiția restaurativă. Menționați că, de obicei, alte persoane sunt afectate de acțiunile noastre în diferite moduri și dacă înțelegem cum sunt afectați oamenii, putem să identificăm ce anume este nevoie să corectăm (2 min.).
2. Profesorul desenează pe tablă/flipchart trei cercuri. Pe fiecare dintre cercuri, scrie: „Elev 1”, „Eleva 2”, „Eleva 3”.
3. Profesorul le povestește elevilor/elevelor o situație semi-ipotetică (de asemenea, această situație poate fi scrisă pe tablă sau proiectată).

*Elevul 1 a adus la școală o cutie cu chipsuri (ați putea înlocui cutia cu diverse alte obiecte personale). Când acesta era ocupat cu altceva, eleva 2, fără a-i cere permisiunea, a luat din geantă chipsurile. Mai târziu, aceasta a împărțit chipsurile cu eleva 3, fără a-i spune de unde provin.*

Întrebați elevii/elevetele:

- ▷ Cine este afectat/ă de această situație și în ce mod?

Se notează răspunsurile pe tablă (de exemplu, elevul 1 ar putea să se simtă supărat, trădat, furios; eleva 2 – rușinată, vinovată; eleva 3 – confuză, rușinată, trădată etc.).

După aceasta, întrebați elevii:

- ▷ Care alte persoane, în afară de cele trei, direct implicate, ar putea fi afectate? (Unii elevi/ unele eleve ar putea menționa și alte persoane afectate, răspunzând la prima întrebare – părinții, profesorul, directoarea școlii etc.)
- ▷ Ce se poate face, pentru a repara situația?

Notați răspunsurile elevilor/elevelor cu referire la fiecare dintre cei trei protagoniști.

Explicați elevilor/elevelor că pedepsele urmăresc să facă *agresorul* să plătească pentru fapta sa, **fără a avea vreun efect asupra celor afectați**. Justiția restaurativă presupune ca *agresorul* să-și dea seama de cauzele și efectele comportamentului său asupra celorlalți și să-și schimbe comportamentul, pentru a fi acceptat în comunitate. Rezultatul procesului poate fi ca victima să primească scuze, restituiri, servicii sau alte forme de reparare a prejudiciilor aduse.

Discutați cu elevii/elevele fiecare răspuns în parte, pentru a identifica efectele măsurii respective (atât pe termen scurt, cât și pe termen lung) asupra:

- ▷ elevului 1;
- ▷ elevei 2;
- ▷ elevei 3;
- ▷ climatului din clasă și din școală în general.

Moderati o discuție prin care să îi ajutați să distingă pedepsele de măsurile restaurative:

- ▷ Care dintre măsurile propuse de voi includ pedeapsă și care includ acțiuni restaurative?
- ▷ Care credeți că este diferența dintre pedeapsă și alte metode de corectare a situației? Asupra cui? (Profesorul își notează ceea ce spun elevii/elevele și folosește lista în lecția următoare.)
- ▷ Ce se întâmplă cu persoanele afectate, atunci când „agresorul” este pedepsit, respectiv, atunci când se iau măsuri restaurative?
- ▷ Care ar fi alte metode/acțiuni restaurative ce ar ajuta la corectarea situației discutate? (Se completează lista de pe tablă.)



## EXTINDERE

Elevii/elevele vor identifica două situații: o situație în care au făcut (intenționat sau din greșeală) ceva ce a afectat negativ pe altcineva; o situație în care ei au fost afectați negativ de acțiunile cuiva (intenționate sau neintenționate).

## LECȚIA 7

1. Cadrul didactic le reamintește elevilor/elevelor discuțiile de la lecția precedentă și diferențele pe care le-au identificat între pedepse și alte măsuri de corectare a situației (3 min.).
2. Elevii/elevele lucrează în perechi și discută despre situațiile identificate în cadrul temei pentru acasă: respectiv, o situație în care au fost afectați/te și o situație în care ei/ele au afectat negativ pe cineva, pornind de la următoarele întrebări ajutătoare, care pot fi proiectate sau distribuite (12 min., 6 min. pentru fiecare):

- ▷ Ce s-a întâmplat?
- ▷ Cine a fost afectat de ceea ce s-a întâmplat?
- ▷ Cum a (au) fost afectat/afectați?

- ▷ Ce a fost cel mai greu pentru tine?
- ▷ Ce crezi că se poate face, pentru ca lucrurile să fie corectate prin măsuri restaurative?
- ▷ Cum s-ar simți cel/cea afectat/ă, dacă ar fi luate aceste măsuri?
- ▷ Cum s-ar simți cel/cea care a creat situația, dacă ar fi luate aceste măsuri?
- ▷ Ce impact ar avea această măsură asupra celorlalți oameni, implicați în situația respectivă?

3. În grupul mare, cadrul didactic invită câțiva elevi/eleve (patru-cinci persoane), care doresc să povestească despre una din situațiile discutate în perechi, inclusiv despre măsurile restaurative care ar putea fi luate într-o astfel de situație. După fiecare prezentare, cadrul didactic invită ceilalți elevi/eleve să propună alte soluții restaurative sau să adrese întrebări și comentarii celor care au prezentat (15 min.).

4. Cadrul didactic moderează o discuție de reflecție în baza următoarelor întrebări:

- ▷ Cum v-ați simțit, gândindu-vă la situații în care ați fost afectați negativ? Dar la situații în care voi ați afectat negativ pe alții?
- ▷ A fost ușor sau dificil să găsiți soluții, pentru a corecta situația prin măsuri restaurative?
- ▷ Considerați că v-ar fi ușor sau dificil să acționați, pentru a pune în aplicare soluțiile respective? Din ce cauză?
- ▷ Ce credeți că s-ar schimba în școală sau în societate, în general, dacă s-ar acorda mai multă atenție justiției restaurative decât pedepselor?
- ▷ Ce ați învățat din această experiență?



**LECȚIA 8. REFLECȚIE ASUPRA UNITĂȚII DE ÎNVĂȚARE****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă părerea că toate legile trebuie să fie compatibile cu standardele și normele internaționale privind drepturile omului.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă respect pentru diferite opinii sau idei, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.</li> </ul>
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Acordă o atenție deosebită comportamentului celorlalte persoane.</li> </ul>
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate identifica atunci când două persoane încearcă să spună același lucru, dar în moduri diferite.</li> </ul>
Abilități de gestionare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate încuraja ascultarea activă și discuția deschisă, ca modalitate de a gestiona un conflict.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate reflecta în mod critic asupra felului în care diferiți interlocutori pot percepe sensuri diferite din aceeași informație.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica înțelesul unor concepte juridice de bază, incluzând justiția, egalitatea, nevoia de legi și regulamente și statul de drept.</li> </ul>

**OBIECTIVE OPERAȚIONALE**

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să exprime respect pentru opiniile diferite de cele personale;
- O2 – să analizeze critic propriile acțiuni, abilități, atitudini;
- O3 – să ofere și să primească feedback constructiv de la colegi/colege.

## STRATEGII DIDACTICE

- Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontală, individuală, în perechi, în grup.
- Metode și procedee didactice: jocul didactic, învățarea bazată pe sarcini de lucru, discuția dirijată.

**Materiale necesare:** foi de hârtie, markere, laptop.



## CASETA CU INFORMAȚII

Lecția de reflecție reprezintă un proces de învățare bazat pe analiza activităților realizate pe tot parcursul unității de învățare. Reflecțiile realizate pe parcursul lecției au mai multe scopuri complementare:

- ▷ Ajută elevii să-și consolideze și să-și clarifice anumite noțiuni, facilitând conexiunea între lecții și o privire generală asupra tematicii/problematicii unității de învățare. Multe din cele învățate se cimentează prin exercițiile de reflecție. Profesorul trebuie să manifeste flexibilitate față de părerile și atitudinile exprimate, oferindu-le elevilor posibilități pentru reflecție, exprimare a opiniei, emoțiilor.
- ▷ Ajută elevii să conștientizeze competențele dobândite pe parcursul activităților, dincolo de acumularea de cunoștințe, incluzând aspecte legate de valori, atitudini, abilități și înțelegerea critică.
- ▷ Stimulează în mod direct dezvoltarea mai multor competențe, în special a abilităților de observare și ascultare, precum și a responsabilității.
- ▷ Susține dezvoltarea unei atmosfere pozitive, de sprijin reciproc, în cadrul clasei.
- ▷ Furnizează informații esențiale pentru procesul de evaluare a elevilor.

În cadrul acestei lecții, sunt prezentate mai multe variante de organizare a lecției de reflecție, la finalul unității de învățare. Ele pot fi selectate, adaptate sau combinate după cum consideră profesorul, în funcție de nevoile și specificul clasei de elevi.

Etapa de rememorare a procesului de învățare poate fi organizată în grupuri mici sau în grup mare. Pentru această etapă, sunt propuse două variante, dintre care profesorul poate să-și aleagă pe cea mai potrivită.



## DEMERSUL DIDACTIC

### 1. Rememorarea procesului

#### Varianta I. (15 min.)

Profesorul invită elevii/elevete să rememoreze lecțiile parcurse în cadrul unității de învățare și întocmește pe tablă sau pe o coală de hârtie o hartă a experiențelor (model: <https://www.liveworksheets.com/of1235674ri>) pe zone.

- ▷ *Conținut:* Ce teme au fost abordate?
- ▷ *Proces:* Ce metode sau activități au fost realizate?

- ▷ *Emoții*: Care au fost principalele emoții/sentimente trăite?
- ▷ *Provocări*: Ce provocări ați avut în timpul activității?
- ▷ *Clarități*: Ce aspecte/elemente au adus claritate în experiența voastră?
- ▷ *Comportamente manifestate*: Ce comportamente corespunzătoare unui descriptor ați manifestat?

## **VARIANTA 2. (7 min.)**

Profesorul invită elevii/elevete să-și amintească lecțiile realizate în cadrul unității de învățare, punând accentul atât pe conținut (ce teme au fost abordate), cât și pe proces (ce metode sau activități au fost folosite). Încurajați elevii/elevete să vorbească despre sentimentele, provocările, descoperirile lor – despre sine și ceilalți.

### **2. Completarea fișei de reflecție (8 min.)**

În continuare, profesorul le propune elevilor/elevelor să lucreze individual sau în perechi, în baza listei de descriptori de competență. În fiecare pereche, elevii/elevete se vor susține reciproc, pentru a identifica situații în care au manifestat, pe parcursul activităților din cadrul unității de învățare, comportamentele corespunzătoare valorilor, atitudinilor, abilităților și cunoștințelor asociate cu înțelegerea critică, ce reprezintă competențele specifice disciplinei.

Este important să li se spună elevilor/elevelor să nu insiste să parcurgă toți descriptorii, ci să marcheze doar acolo unde este cazul și să discute cu colegul sau colega din pereche despre situațiile concrete în care au manifestat comportamentele respective. Se va pune accentul pe evidențierea situațiilor în care a fost manifestat comportamentul, nu pe cele în care acesta a lipsit și nu pe compararea elevilor/elevelor în cadrul perechilor.

Pentru activitatea în perechi, poate fi folosită o fișă de reflecție, cu un format ca cel prezentat mai jos.

### **3. Prezentare și concluzii (8-10 min.)**

Elevii/elevete prezintă în fața întregii clase unele dintre situațiile pe care le-au putut conecta cu anumiți descriptori de competență. Când cineva menționează o situație, profesorul întreabă dacă și alte persoane au mai avut comportamente similare în situația respectivă sau în alte situații. Profesorul se asigură că fiecare elev/elevă dă un exemplu de comportament corespunzător unui descriptor, dar și că sunt acoperiți cât mai echilibrat descriptorii din categoriile valori, atitudini, abilități și cunoștințe și înțelegere critică.

Lista de descriptori folosită în activitatea de reflecție individual sau în perechi poate fi lista cu toți descriptorii menționați în Metodologia de evaluare pentru clasa respectivă. Reflecția elevilor poate include toți descriptorii, deoarece anumite competențe pot fi manifestate și în general, în interacțiunile dintre elevi sau între elevi și profesor, indiferent de sarcina de învățare specifică

### **4. Planificarea acțiunilor viitoare (10-15 min.)**

**A.** Pornind de la harta realizată, profesorul invită elevii/elevete să lucreze în grupuri de câte trei-patru persoane, pentru a elabora un „plan de acțiune” în legătură cu următoarele aspecte:

- ▷ Ce vreau să mai aflu despre legi? De unde voi obține aceste informații?
- ▷ Ce vreau să mai aflu despre drepturile omului/copilului? De unde voi obține aceste informații?
- ▷ Ce competențe vreau să-mi îmbunătățesc, pentru a acționa în direcția reparării greșelilor pe care le comit, conform justiției restaurative?

**B.** Fiecare grup prezintă pe scurt ceea ce a discutat.

## ■ FIȘA DE REFLECȚIE

Data \_\_\_\_\_

Clasa: \_\_\_\_\_

Numele, prenumele elevului: \_\_\_\_\_

Numele, prenumele colegului: \_\_\_\_\_

Descriptorii de competență	Activitatea sau situația în care s-a manifestat comportamentul

# Unitatea de învățare: Școala – comunitate democratică. Starea de bine – soluții la problemele școlii

## ÎNVĂȚARE BAZATĂ PE PROIECT

Acest demers didactic este o combinație firească a două unități de învățare din curriculum – *Școala – comunitate democratică* și *Soluții la problemele școlii*, folosindu-se metoda de învățare bazată pe proiect, și abordează aspecte complementare din ambele unități de învățare, precum și din ceilalți ani de studii:

- ▶ Se centrează pe școală ca pe o comunitate democratică în procesele căreia sunt implicați mai mulți subiecți: elevii, cadrele didactice, cadrele de conducere, părinții, personalul auxiliar, autoritățile publice locale etc.
- ▶ Se stimulează implicarea elevilor în mecanismele democratice existente, inclusiv în colaborarea cu administrația, Consiliul de administrație, Consiliul profesoral, Comitetul părinților și Consiliul elevilor.
- ▶ Se evită centrarea excesivă pe aspectele negative, promovându-se o abordare pozitivă, orientată spre îmbunătățire (unele aspecte pot fi deja bune, dar mai pot fi îmbunătățite).
- ▶ Se abordează un concept nou – „starea de bine” – , componentă importantă a calității educației, ce permite o mai strânsă conectare inter-/transdisciplinară.
- ▶ Se propune o nouă modalitate de gândire și de planificare, cu utilitate potențială mai largă, bazată pe dezvoltarea de parteneriate școlare în susținerea democrației.

Produsul realizat de către elevi în cadrul acestor unități este un set de propuneri pentru planurile curente și/sau strategice de activitate ale școlii sau, după caz, ale unor structuri decizionale, de conducere sau reprezentative ale profesorilor, părinților sau elevilor, precum Consiliul profesoral, Consiliul de administrație, Consiliul elevilor sau Comitetul părinților, prin care să se îmbunătățească unele aspecte la nivelul școlii pe diferite dimensiuni ale stării de bine a tuturor celor care fac parte din viața școlii.

Propunerile vor fi prezentate și discutate/negociate în cadrul unui eveniment la care sunt invitați să participe reprezentanți ai conducerii școlii, Consiliului profesoral, ai Consiliului elevilor, alți elevi și părinți.

Pornind de la principiile informării și transparenței, cadrul didactic, la începutul unității de învățare, va informa administrația școlii și alte structuri reprezentative, vizate în acest demers didactic, despre etapele de bază ale cercetării, efectuată de către elevii clasei a VII-a, în cadrul lecțiilor de *Educație pentru societate*.

Elevii vor parcurge următorii pași, pentru realizarea proiectului clasei:

**Pasul 1. Starea de bine – drepturile și responsabilitățile fiecăruia în școală**

**Pasul 2. Schimbare – ce ne-am dori să se schimbe în școala noastră, pentru îmbunătățirea stării de bine**

**Pasul 3. Rezultat așteptat – cum ne-am simți, dacă s-ar produce schimbarea**

**Pasul 4. Obstacole – ce obstacole am putea întâmpina în realizarea schimbării**

**Pasul 5. Propuneri pentru planul de acțiuni bazat pe parteneriate, pentru realizarea schimbării**

**Pasul 6. Ne facem vocea auzită. Eveniment de prezentare a propunerilor în planul de activitate al școlii**

**Pasul 7. Reflecție**

### **STAREA DE BINE<sup>2</sup>**

Starea de bine are multe fațete, iar pentru îmbunătățirea ei, este necesară o abordare la nivelul întregii școli, implicând elevii, profesorii și părinții.

Starea de bine este un concept larg și acoperă o serie de aspecte psihologice și fizice. Starea de bine include sănătatea mentală și fizică, siguranța fizică și emoțională și sentimentul de apartenență, de scop, de realizare și de succes.

Competențele sociale și emoționale pe care elevii și le dezvoltă la școală îi ajută să-și construiască rezistența și să stabilească tiparul modului în care își vor gestiona sănătatea fizică și mentală pe tot parcursul vieții.

Școala îi ajută pe elevi/eleve să aprofundeze înțelegerea alegerilor cu care se confruntă. De asemenea, aici, elevii/elevele pot să-și dezvolte abilitățile intelectuale necesare pentru a reflecta în mod critic asupra acestor alegeri și asupra influențelor pe care societatea le are asupra lor, inclusiv prin presiunea colegilor, publicitate, social media și valorile familiale și culturale.

Există o legătură directă între starea de bine și rezultatele școlare și invers, adică starea de bine este o condiție esențială pentru rezultatele școlare bune, iar rezultatele școlare bune sunt esențiale pentru starea de bine. Activitatea fizică este asociată cu îmbunătățirea rezultatelor școlare și a capacității de concentrare. Relațiile autentice și de susținere le oferă elevilor resursele emoționale de care au nevoie pentru a ieși din „zona de confort” intelectuală și a explora noi idei și moduri de gândire, fundamentale pentru dezvoltarea lor.

Starea de bine este, de asemenea, importantă pentru dezvoltarea competențelor pentru cultură democratică. Astfel, activitățile ce vizează asigurarea unei stări de bine pentru toți pornesc de la valorizarea demnității umane și a drepturilor omului și presupun, printre altele, spirit civic, empatie, flexibilitate și adaptabilitate, deschidere către alte culturi și credințe, autoeficacitate și toleranță la ambiguitate, contribuind și la cunoașterea și înțelegerea critică privind propria persoană.

### **DISTINCȚII NECESARE PRIVIND PROIECTUL ÎN CONTEXTUL ACTIVITĂȚILOR DIN ȘCOALĂ**

Termenul *proiect* este utilizat în contextul școlar în principal cu două sensuri distincte și clarificarea acestora este importantă, în vederea evitării confuziilor, a practicilor și așteptărilor neadecvate.

2- Textul din această secțiune este tradus și adaptat în baza materialelor realizate de Consiliul Europei în cadrul campaniei Free to Speak – Safe to Learn (<https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/improving-well-being-at-school>).

Tabelul de mai jos evidențiază principalele diferențe, prin contrast:

Proiectele cu tematică educațională	Activitățile de învățare bazată pe proiect
Au, în general, caracter excepțional, presupun ceva diferit față de practica obișnuită.	Sunt activități didactice incluse în curriculum și care se aplică în fiecare an, cu toate clasele.
Sunt centrate pe realizarea unor obiective și obținerea unei schimbări, fie în mediul școlar, fie în raport cu o problemă a comunității sau a societății. Pot avea, direct sau indirect, impact asupra competențelor acestora, dar focalizarea rămâne pe obiectivele preconizate.	Sunt centrate pe dimensiunea de învățare, pe dezvoltarea competențelor elevilor, adică pe realizarea a ceea ce este prevăzut în curriculum și regăsit în planificarea didactică.
Necesită, de obicei, o finanțare (din fonduri private sau publice, locale, naționale sau europene) sau, cel puțin, alocarea unor resurse ale școlii, pentru susținerea implementării proiectului.	Sunt realizate ca parte a procesului didactic obișnuit, utilizează resurse existente la nivelul școlii și nu necesită fonduri suplimentare.
Sunt coordonate de către adulți (din conducerea școlii, dintre profesori sau din cadrul unor organizații cu care școala are relații de parteneriat).	Sunt realizate de către elevi, cu sprijinul pe care cadrul didactic îl poate oferi în principal în timpul orelor și sub supervizarea lui.
Deseori, implică un număr mic de elevi, selecți în baza motivației, a anumitor abilități deținute sau a apartenenței la anumite categorii sau grupuri.	Vizează în mod necesar și echilibrat toți elevii, la fel ca orice altă activitate didactică. Chiar dacă elevii vor avea sarcini și contribuții diferite, toți vor fi implicați și toți își dezvoltă competențele pe parcursul procesului.

### Exemple

Proiecte cu tematică educațională	Activități de învățare bazată pe proiect
<ul style="list-style-type: none"> <li>Un proiect realizat în parteneriat cu alte școli europene, în cadrul Programului Erasmus+, al Uniunii Europene, sau al Rețelei Școlilor Democratice, susținută de Consiliul Europei</li> <li>Participarea școlii la un proiect cu scopul reducerii abandonului școlar</li> <li>Un proiect în parteneriat cu o asociație pentru promovarea de activități extrașcolare cu tematică ecologică</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Organizarea unei competiții de dezbateri</li> <li>Organizarea unui proces de identificare a unor probleme, studierea lor și propunerea de soluții</li> <li>Realizarea unor strategii de lucru în echipă</li> </ul>

Activitățile de învățare bazată pe proiect pot fi realizate la teme diferite, dar au, în general, o structură comună și o serie de caracteristici comune.

Tabelul de mai jos conține **principalele criterii** care este important să fie îndeplinite, pentru a avea un **proces de învățare bazată pe proiect de calitate**:

---

### **Centrarea pe dezvoltarea de competențe: valori, atitudini, abilități, cunoștințe și înțelegere critică**

Proiectul este axat pe dezvoltarea competențelor pentru cultură democratică ale elevilor, inclusiv pe valorizarea demnității umane și a drepturilor omului, valorizarea diversității culturale, deschiderea spre diversitate, respect, spiritul civic, înțelegerea critică, empatie, abilitățile de gândire critică, de ascultare și observare, de cooperare și învățare autonomă.

---

### **Tema proiectului: o problemă sau o întrebare-cheie**

Proiectul se bazează pe o problemă semnificativă de rezolvat sau pe o întrebare de răspuns, la nivelul adecvat de provocare pentru elevi, care este operaționalizată printr-o întrebare deschisă, care să stimuleze implicarea.

---

### **Autenticitate**

Proiectul se referă la situații din lumea reală, folosește procese, instrumente și standarde de calitate din lumea reală, are impact real și/sau este conectat la preocupările, interesele și identitățile elevilor.

---

### **Decizia lăsată elevilor**

Proiectul le permite elevilor să facă alegeri cu privire la produsele create, la modul în care lucrează și își folosesc timpul, ghidați de profesor.

---

### **Documentare din partea elevilor**

Proiectul implică un proces activ, aprofundat, eșalonat pe mai multe săptămâni, în care elevii caută și analizează informații pentru a soluționa problema sau a răspunde la întrebarea pe care este centrat proiectul.

---

### **Realizarea unui produs prezentat public**

Proiectul le solicită elevilor să creeze un produs ca rezultat al procesului și să prezinte sau să ofere acest produs altor persoane, inclusiv din afara clasei.

---

### **Primirea de feedback și posibilitatea de revizuire**

Proiectul include procese prin care elevii oferă și primesc feedback legat de munca lor, pentru a-și revizui ideile și produsele sau pentru a continua investigarea.

---

### **Reflecție**

Proiectul le oferă elevilor oportunități de a reflecta la ceea ce învață, la cum învață, precum și la modul în care proiectul a fost planificat și realizat.

---

Un proces de învățare bazată pe proiect se realizează prin mai mulți pași.

Unii pași se vor realiza pe parcursul unei lecții, alții, pe parcursul mai multor lecții. Elevii vor lucra atât individual, cât și în grupuri. Pe cât este posibil, se recomandă ca grupurile să nu fie omogene în funcție de sex, etnie, competențe, mediu socioeconomic etc. Ajutați elevii să formeze grupuri eterogene, în care să fie și fete, și băieți, și minoritari, și majoritari, și elevi cu rezultate școlare bune, și elevi cu rezultate școlare slabe. Cea mai simplă modalitate de a forma grupurile este să-i rugați pe elevi să numere, de exemplu, de la unu la șase, începând dintr-o parte a sălii de clasă și continuând până când toți elevii au spus un număr. În continuare, toți elevii care au spus unu vor fi în grupul 1, toți elevii care au spus doi vor fi în grupul 2 ș.a.m.d. Această repartizare aleatorie asigură, de obicei, un anumit nivel de diversitate în cadrul fiecărui grup. Acest lucru se întâmplă deoarece elevii au tendința să stea lângă prietenii lor și lângă cei cu care au interese comune. Repartizarea în grupuri prin numărare asigură că șase persoane aflate în proximitate vor ajunge în grupuri diferite. Dacă după această repartizare aleatorie observați că în unul sau în mai multe grupuri sunt doar fete sau doar băieți, discutați cu elevii despre cum puteți reorganiza grupurile, pentru ca acestea să fie mixte.



Această atenție pentru a asigura diversitatea grupurilor trebuie comunicată și elevilor, arătându-le că prin colaborarea în cadrul unui grup divers, toată lumea are de câștigat și se contribuie astfel și la creșterea coeziunii clasei, la crearea unei apartenențe comune a tuturor elevilor, evitând separarea în anumite grupuri.

Se recomandă evitarea formării grupurilor pornind de la elevi care să fie lideri. Învățarea bazată pe proiect urmărește să implice toți elevii, în mod egal, și să le dea șansa să contribuie la proiectul clasei. Există mai multe modalități prin care puteți realiza acest lucru. Astfel, este important ca de la bun început elevii să înțeleagă că nu există o ierarhie. Una dintre modalitățile de încurajare a colaborării este să-i oferiți fiecărui elev oportunitatea de a contribui la lucrul în grup, nu doar cu idei despre conținutul discuției, ci și cu aspecte organizatorice. În acest sens, distribuiți roluri precise pentru lucrul în grup, precum:

- ▷ moderator – se asigură că grupul realizează sarcina de lucru fără a fi distras de alte subiecte, că fiecare membru al grupului are ocazia să-și spună părerea, că deciziile sunt luate în mod democratic;
- ▷ responsabil de managementul timpului – se asigură că sarcinile sunt realizate în timpul alocat; informează regulat grupul cu privire la timpul rămas pentru realizarea sarcinii;
- ▷ responsabil de notarea și prezentarea ideilor principale – notează aspectele principale ale discuției și prezintă un rezumat al acestora, pentru colegii din celelalte grupuri.

Elevii își asumă aceste roluri pe lângă rolul general de a contribui la discuție și de a îndeplini sarcinile de lucru primite. Rolurile specifice sunt distribuite aleatoriu și nu rămân fixe pe toată durata proiectului. Prin rotație, altcineva preia rolul de moderator, de responsabil pentru managementul timpului și de responsabil pentru notarea și prezentarea ideilor principale. Astfel, fiecare elev din grup va ajunge, până la final, să-și asume fiecare din cele trei roluri. Dacă doriți să includeți și alte roluri, pe care le considerați importante, puteți să le adăugați în listă, explicând elevilor la ce se referă ele. Așadar, nu există un lider de grup, ci doar sarcini asumate pe rând de toți membrii fiecărui grup.

Pe parcursul activităților de grup, rolul dumneavoastră este să monitorizați alocarea echilibrată a responsabilităților, măsura în care li se asigură tuturor elevilor șansa de a participa în activități și să interveniți în cazul în care apar dificultăți și este nevoie de susținere.

Stimulați elevii să acorde atenție nu doar obținerii rezultatelor, ci și procesului de grup, modului în care interacționează sau modului în care sunt valorificate în grup competențele și interesele membrilor, punând întrebări despre aceste aspecte înainte de a asculta prezentările fiecărui grup.

Arătați elevilor că aveți încredere în ei și în capacitatea lor de a realiza sarcinile de lucru propuse. Acest lucru le va crește stima de sine și interesul pentru a-și aduce contribuția la succesul proiectului. Chiar dacă elevii nu au mai primit sarcini de lucru asemănătoare în trecut, activitățile propuse sunt gândite astfel încât toți elevii să le poată realiza, indiferent de competențele pe care le au la momentul de început.

Observați permanent modul în care elevii/elevele interacționează în activitățile de grup și dacă identificați elevi/eleve care se retrag sau care, chiar și involuntar, sunt excluși/se în anumite situații, ori elevi/eleve părerea căora nu este luată în considerare, interveniți, amintindu-le elevilor/elevelor regulile stabilite, adresând întrebări grupului respectiv, referitoare la modul în care pot asigura o participare egală.

De asemenea, în discuțiile cu întreaga clasă, acordați atenție specială elevilor/elevelor care, de obicei, nu participă la activitățile clasei și nu răspund la întrebări. Arătați întregii clase că toate opiniile contează și încurajați toți elevii/elevele să contribuie cu idei, explicându-le că nu trebuie să le fie teamă că vor propune ceva greșit, având în vedere că toate ideile vor fi analizate în baza unor criterii clare, fără să conteze cine le-a formulat.

**LECȚIA 1. STAREA DE BINE – DREPTURILE ȘI RESPONSABILITĂȚILE FIECĂRUIA ÎN ȘCOALĂ****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Apără ideea că drepturile omului sunt necesare pentru ca fiecare ființă umană să poată trăi cu demnitate.</li> </ul>
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată și apreciată.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Susține că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni democratici.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Îi place să aibă discuții cu oameni ale căror idei și valori sunt diferite de ale sale.</li> <li>• Exprimă că este dispus(ă) să relaționeze cu persoane care sunt percepute ca fiind diferite de sine.</li> </ul>
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Discută despre ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității.</li> </ul>
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dă dovadă că își asumă responsabilitatea pentru propriile greșeli.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă dorința ca propriile idei și valori să fie puse la îndoială.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate analiza rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Acordă o atenție deosebită comportamentului celorlalte persoane.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate recunoaște când cineva dorește alinare și sprijin emoțional, chiar dacă acea persoană nu arată acest lucru în mod deschis.</li> </ul>
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Este deschis(ă) pentru situații noi și neobișnuite.</li> </ul>
Abilități de rezolvare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dă dovadă că are abilitatea de a genera soluții practice la conflicte.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate descrie câteva efecte pe care le pot avea diferitele stiluri de folosire a limbajului în situații sociale și de muncă.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate explica înțelesul unor concepte politice de bază, incluzând democrația, libertatea, cetățenia, drepturile și responsabilitățile.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să identifice aspecte ale stării de bine în școală;
- O2 – să determine soluții practice la diverse probleme din comunitatea școlară;
- O3 – să descrie efectele pe care le pot avea diferitele stiluri ale limbajului în asigurarea stării de bine.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontală, în grupuri mici.
- ▶ Metode și procedee didactice: explicația, discuția, prezentarea pe cerc, asaltul de idei.

**Materiale necesare:** tablă, foi A3, carioci, laptop.



### CASETA CU INFORMAȚII

La această lecție, elevii/elevele își creează o viziune de ansamblu asupra celor două unități de învățare care vor fi studiate în continuare, sunt informați despre faptul că toate lecțiile au legătură între ele și că este important ca fiecare elev/elevă să contribuie pentru buna desfășurare a procesului pe termen lung.

După informațiile generale referitoare la proces și înainte de a face analiza situației la nivel de școală, această lecție se axează, în general, pe înțelegerea conceptului de „stare de bine” și pe identificarea de exemple de situații care reflectă starea de bine.

Astfel, elevii/elevele vor discuta despre ce înseamnă starea de bine pentru ei/ele (mai multe informații despre acest concept se găsesc în partea introductivă a acestui ghid) și vor avea ocazia să se gândească la acest concept din mai multe puncte de vedere, respectiv, cu referire la mai multe aspecte ale vieții. Este important ca în cadrul lecției elevii/elevele să aibă ocazia să gândească, pe cât este posibil, cât mai diferit și să poată exprima orice opinii și idei. La finalul lecției, în baza tuturor exemplelor discutate, elevii/elevele vor elabora o definiție a conceptului de „stare de bine”, așa cum este înțeles de clasa lor.

Toate aceste activități reprezintă o introducere care să le faciliteze elevilor/elevelor înțelegerea conceptului de „stare de bine”, pentru a putea ulterior să se concentreze pe aspectele concrete care ar putea îmbunătăți starea de bine la nivelul școlii.

Cadrul didactic le propune elevilor/elevelor să facă legături între starea de bine și drepturile și responsabilitățile omului în ceea ce privește educația, sănătatea, protecția față de violență, la intimitate, la participare în procesul decizional etc.

Activitățile propuse elevilor/elevelor nu trebuie să încurajeze competiția între grupuri, dimpotrivă – acestea au ca scop să stimuleze cooperarea și crearea unui spațiu pentru exprimarea liberă a diferitor idei, opinii, convingeri despre starea de bine. De asemenea, profesorul va avea grijă ca elevii/elevele să trăiască cu adevărat starea de bine în clasă, discutând despre starea de bine, fără obligativitatea de a vorbi, dacă nu doresc.

O atenție deosebită se va acorda aspectelor sensibile la nivelul școlii. Este posibil să existe elevi/eleve care să nu dorească să menționeze anumite situații în fața unui grup sau a întregii clase. Pentru a evita ca unele aspecte importante să fie aduse în discuție, profesorul pregătește din timp o cutie și invită elevii/evele ca în pauza dintre cele două lecții să introducă în cutie bilețele cu situații pe care nu sunt pregătiți să le discute în mod direct.



## DEMERSUL DIDACTIC

### 1. Explicarea metodologiei (5 min.)

Profesorul indică faptul că pe parcursul acestui semestru vor folosi metodologia învățării bazată pe proiect și explică pe scurt modul în care se va desfășura procesul: prezintă cei șapte pași și le spune că vor reflecta asupra îmbunătățirii stării de bine în cadrul școlii.

### 2. Organizarea în grupuri (5 min.)

Profesorul le spune elevilor/elevelor că vor lucra în grupuri mici pe tot parcursul semestrului, dar proiectul este al întregii clase și vor lua decizii împreună, precum și că grupurile nu sunt în competiție, dimpotrivă – cooperează și se susțin reciproc. Clasa este împărțită în șase grupuri, conform indicațiilor din partea introductivă, și se explică faptul că pe parcursul semestrului elevii vor lucra atât individual, cât și în aceste grupuri, precum și împreună cu toată clasa.

### 3. Grupurile discută despre starea de bine (10 min.).

Elevii lucrează în grupuri, pentru a discuta ce înseamnă starea de bine pentru ei. Fiecare grup primește unul dintre următoarele contexte/medii și are sarcina de a identifica ce înseamnă starea de bine în legătură cu locul respectiv. Mai precis, elevii/evele sunt rugați să identifice aspecte concrete care ar contribui la o stare de bine în fiecare dintre cele șase locuri/contexte de viață și activitate:

- ▷ *starea de bine în clasă* (sentimente/emoții/stare psihologică (I), starea fizică/un stil de viață ce favorizează sănătatea, siguranța (II), relațiile/comunicarea cu ceilalți (III) etc.);
- ▷ *starea de bine în școală* (sentimente/emoții/stare psihologică (I), starea fizică/un stil de viață ce favorizează sănătatea, siguranța (II), relațiile/comunicarea cu ceilalți (III) etc.);
- ▷ *starea de bine în grupul de prieteni/semeni* (sentimente/emoții/stare psihologică (I), starea fizică/un stil de viață ce favorizează sănătatea, siguranța (II), relațiile/comunicarea cu ceilalți (III) etc.);
- ▷ *starea de bine în familie* (sentimente/emoții/stare psihologică (I), starea fizică/un stil de viață ce favorizează sănătatea, siguranța (II), relațiile/comunicarea cu ceilalți (III) etc.);
- ▷ *starea de bine în grupurile de interes în afara școlii* (sentimente/emoții/ stare psihologică (I), starea fizică/un stil de viață ce favorizează sănătatea, siguranța (II), relațiile/comunicarea cu ceilalți (III) etc.);
- ▷ *starea de bine în comunitate* (sentimente/emoții/ stare psihologică (I), starea fizică/un stil de viață ce favorizează sănătatea, siguranța (II), relațiile comunicarea cu ceilalți (III) etc.).

Analiza nu trebuie limitată la descriptorii de competență menționați explicit în cadrul lecțiilor din acest ghid, ci se poate referi la întreaga listă de descriptori din metodologia de evaluare, deoarece anumite competențe pot fi manifestate și în general, în interacțiunile dintre elevi sau între elevi și profesor, indiferent de sarcina de învățare specifică.

#### 4. Prezentare (15 min.)

Fiecare grup prezintă pe scurt ceea ce a discutat, iar cadrul didactic sau un/o elev/ă voluntar/ă notează pe tablă ideile principale.

#### 5. Definiție (10 min.)

Cadrul didactic ghidează elevii/elevele într-un proces de asalt de idei, în baza celor discutate până în momentul respectiv, pentru a realiza o definiție a stării de bine, din perspectiva clasei. Definiția este înregistrată pe o foaie și afișată pe un perete, în sala de clasă. Pe parcursul procesului, la lecția 10, se poate reveni la această definiție și ea poate fi modificată, îmbunătățită, revizuită.

Profesorul le explică elevilor/elevelor că în cadrul acestei lecții au discutat despre starea de bine în diferite medii și că de acum încolo se vor centra pe ceea ce înseamnă starea de bine la nivelul școlii. La lecțiile următoare, vor aprofunda, extinde informația cu privire la semnificația stării de bine la nivelul școlii lor și vor elabora propuneri pentru planul de acțiuni în vederea creșterii stării de bine în școală. În acest scop, până la lecția viitoare, elevii/elevele au sarcina de lucru să identifice ce anume consideră că ar trebui să se schimbe în școală, pentru a crește starea de bine. Pentru aceasta, pot discuta cu alți colegi, cu părinții, cu profesorii și cu alte persoane din școală.

Profesorul le prezintă elevilor/elevelor o cutie, care va rămâne în sala de clasă și în care elevii/elevele pot pune, până la lecția următoare, în mod anonim, bilețelele pe care au scris aspectele ce trebuie schimbate, în cazul în care identifică unele probleme mai sensibile și pe care preferă să nu le comunice direct.



#### EXTINDERE

Până la lecția următoare, elevii vor avea sarcina de lucru să identifice cel puțin o schimbare (sau mai multe) care poate fi făcută în școală, pentru a îmbunătăți starea de bine, și să completeze (pentru fiecare schimbare) Fișa de reflecție din Anexă.

#### ANEXĂ

Întrebări ajutătoare pentru identificarea schimbărilor care pot fi realizate în școală pentru creșterea stării de bine

1. Care sunt riscurile legate de starea de bine/siguranța în școală?
2. Cine ar beneficia de această schimbare?
3. Cine ar putea acționa, pentru a produce schimbarea?

**LECȚIILE 2-6. ANALIZA SCHIMBĂRILOR IDENTIFICATE, REALIZAREA UNUI STUDIU DE TEREN ȘI SELECTAREA A ȘASE ASPECTE/DOMENII****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>Sușține că trebuie să promovăm comunicarea și dialogul între oamenii provenind din medii culturale diferite.</li> <li>Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată și apreciată.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>Sușține că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni democratici.</li> <li>Sușține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> <li>Îi place să aibă discuții cu oameni ale căror idei și valori sunt diferite de ale sale.</li> <li>Exprimă că este dispus(ă) să relaționeze cu persoane care sunt percepute ca fiind diferite de sine.</li> </ul>
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă respect pentru diferite opinii sau idei, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului</li> </ul>
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>Discută despre ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității.</li> <li>Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate</li> </ul>
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dacă rănește sentimentele unei persoane, își cere scuze.</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă încredere în propria abilitate de a alege metode potrivite pentru realizarea sarcinilor.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă dorința ca propriile idei și valori să fie puse la îndoială.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate integra cunoștințe din diferite materii/domenii de învățare.</li> </ul>
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă că se gândește dacă informațiile pe care le folosește sunt corecte.</li> <li>Poate analiza rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Acordă o atenție deosebită comportamentului celorlalte persoane.</li> </ul>

Competențe specifice	Descriptori
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate recunoaște când cineva dorește alinare și sprijin emoțional, chiar dacă acea persoană nu arată acest lucru în mod deschis.</li> </ul>
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dacă ceva nu merge conform planului, își schimbă acțiunile, pentru a încerca să realizeze scopul.</li> <li>Este deschis(ă) pentru situații noi și neobișnuite.</li> </ul>
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> <li>Le cere vorbitorilor să repete ce au spus, dacă nu îi este clar.</li> </ul>
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Acceptă o varietate de roluri, atunci când lucrează în grupuri.</li> </ul>
Abilități de rezolvare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate asculta părțile conflictuale, pentru a identifica interese comune.</li> <li>Poate încuraja ascultarea activă și discuția deschisă, ca modalitate de a gestiona un conflict.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica felul în care caracteristicile sale personale îi influențează comportamentul în diferite situații.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate reflecta în mod critic asupra felului în care diferiți interlocutori pot percepe sensuri diferite din aceeași informație.</li> <li>Poate descrie câteva efecte pe care le pot avea diferitele stiluri de folosire a limbajului în situații sociale și de muncă.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica înțelesul unor concepte juridice de bază, incluzând justiția, egalitatea, nevoia de legi și regulamente și statul de drept.</li> </ul>



### CASETA CU INFORMAȚII

Scopul acestor cinci lecții este ca elevii/elevele să identifice aspecte care se pot schimba în școală, în viitorul apropiat, și să înțeleagă că școala este un sistem în care coexistă mai mulți subiecți/participanți. Este util ca elevii/elevele să se gândească la toți acești subiecți, nu doar din perspectiva lor sau a altor elevi/eleve din școală, și la profesori, personalul auxiliar, la alte persoane care lucrează în școală și la părinții care au elevi/eleve în acea școală.

Pe parcursul a cinci lecții succesive, se vor realiza următoarele:

- ▷ vor fi discutate potențialele schimbări, identificate de elevi;
- ▷ va fi pregătit și realizat un studiu de teren;
- ▷ se vor analiza datele obținute prin cercetare;
- ▷ vor fi selectate șase aspecte care s-ar putea schimba în școală în viitorul apropiat și care să aibă impact pozitiv asupra stării de bine a tuturor grupurilor de subiecți/participanți la viața școlii.

## LECȚIA 2. IDENTIFICAREA RISCURILOR ȘI A POTENȚIALELOR SCHIMBĂRI ÎN ȘCOALĂ



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să discute despre potențiale schimbări în școală;
- O2 – să identifice potențiale riscuri;
- O3 – să explice cum caracteristicile personale influențează comportamentul în diferite situații școlare.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: frontală, în grupuri.
- ▶ Metode și procedee didactice: discuția în grup, discuția dirijată, documentarea.

**Resurse:** tablă, foi A4, foi A3, carioci, laptop.



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul le propune elevilor/elevelor să lucreze în șase grupuri, pentru a discuta potențialele schimbări pe care le-au identificat. În fiecare grup, elevii/elevetele au sarcina de a prezenta fișele pe care le-au completat și:
  - ▷ să grupeze aspectele similare, dacă două sau mai multe persoane au identificat situații asemănătoare;
  - ▷ să identifice posibile riscuri;
  - ▷ să stabilească dacă schimbările propuse au efect pozitiv asupra tuturor participanților la viața școlii, nu doar asupra elevilor (10 min.).

Profesorul verifică și cutia, pentru a vedea dacă în ea sunt propuneri de schimbări; dacă sunt, le repartizează grupurilor. Verificarea conținutului cutiei se va face cu atenție, pentru păstrarea anonimatului, astfel încât alți elevi, eventual, să nu poată recunoaște autorii mesajului, de exemplu, după scris, tipul de hârtie folosită sau instrumentul de scris folosit.
2. Fiecare grup prezintă schimbările propuse și menționează grupurile de participanți la viața școlii asupra cărora acestea ar avea impact. Profesorul sau un/o elev/ă voluntar/ă notează pe tablă propunerile de schimbări, iar cineva are sarcina de a le nota pe o foaie, pentru a fi folosite la lecțiile următoare (20 min.).
3. După ce lista este finalizată, se discută, pentru a se identifica dacă există propuneri care se suprapun și dacă este cazul, se radiază cele care se repetă sau se combină două propuneri asemănătoare, dacă cei/cele care le-au făcut sunt de acord. De asemenea, se analizează lista de persoane care ar putea beneficia de schimbările propuse și se identifică dacă există anumite persoane care participă la viața școlii, dar care nu au fost luate în considerare în schimbările propuse. În cazul în care anumite persoane sau grupuri de persoane nu au fost luate în considerare, se pot face propuneri de schimbări în școală, care să ducă la creșterea stării de bine a acestor persoane (13 min.).



4. Profesorul le explică elevilor/elevelor că în cadrul lecțiilor următoare vor discuta despre cum pot obține mai multe informații despre părerile celorlalți participanți la viața școlii și vor face un studiu de teren (2 min.).



### EXTINDERE

Elevii/elevele au sarcina să se documenteze despre ce include un chestionar, în scopul cercetării unei probleme.

## LECȚIA 3. ELABORAREA CHESTIONARULUI PENTRU CERCETAREA STĂRII DE BINE



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să exprime părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată și apreciată;
- O2 – să accepte o varietate de roluri, atunci când lucrează în grupuri;
- O3 – să reflecteze în mod critic asupra felului în care diferiți interlocutori pot percepe sensuri diferite din aceeași informație.

### STRATEGII DIDACTICE

- Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: frontală, în grupuri.
- Metode și procedee didactice: exercițiul de întocmire a chestionarului, prezentarea pe cerc, discuția dirijată.

**Resurse:** tablă, foi A3, carioci, laptop.



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul le reamintește elevilor/elevelor lista de potențiale schimbări pe care le-au identificat la lecția precedentă și repartizează elevii în șase grupuri. Fiecare grup primește lista cu schimbările propuse (sau aceasta este scrisă/proiectată pe tablă) și sarcina de a pregăti un studiu de teren, pentru a identifica părerile diferitor categorii de participanți la viața școlii cu privire la posibilele schimbări, identificate de ei. Fiecare grup va avea sarcina să pregătească un chestionar (și ulterior să îl aplice) pentru:

- ▷ elevi/eleve – două grupuri vor pregăti chestionare pentru elevi/eleve: o grupă va pregăti chestionare pentru gimnaziu și cealaltă, pentru liceu sau pentru ciclul primar, în funcție de specificul școlii;
- ▷ profesori – două grupuri vor pregăti chestionare pentru profesori: o grupă va pregăti chestionare pentru profesorii de gimnaziu și cealaltă, pentru profesorii de liceu sau de la ciclul primar de învățământ, în funcție de specificul școlii;
- ▷ personalul non-didactic: bibliotecară, psiholog, cadru didactic de sprijin etc.;

- ▷ alt personal auxiliar din școală : portar, secretar, asistent medical, laborant, persoane responsabile de curățenie etc.

Sarcina elevilor/elevelor va fi să studieze exemplul de chestionar din Anexă și să opereze în el modificările necesare, pentru a-l aplica membrilor grupului de care se ocupă. Este important ca persoanele din fiecare grup să fie întrebate despre toate schimbările propuse, chiar dacă este posibil ca aceste schimbări să nu afecteze persoanele respective în niciun fel (25 min.).

2. Fiecare grup prezintă pe scurt dacă/cum a adaptat chestionarul sau dacă are neclarități sau întrebări (10 min.).



## EXTINDERE

Reflecții asupra specificului aplicării chestionării la diferiți subiecți din școală.

## ANEXĂ

### — SUGESTII DE ÎNTREBĂRI PENTRU CHESTIONAR

Nr.	Evaluarea schimbărilor propuse de clasă:	1 Total negativ	2 Negativ	3 Neutru	4 Pozitiv	5 Total pozitiv
1.1	Dacă în școala noastră s-ar produce schimbarea: ..... ....., ce impact credeți că ar avea aceasta asupra dumneavoastră?					
1.2	Dacă în școala noastră s-ar produce schimbarea ..... ..... , ce impact credeți că ar avea aceasta asupra dumneavoastră?					
1.3	Adăugați aici, pe rând, fiecare schimbare pe care o propuneți, conform discuțiilor din clasă.					
2	Ce aspecte din școală vă creează o stare de bine?					
3	Ce aspecte din școală nu vă creează o stare de bine?					
4	Ce v-ați dori să se schimbe în școală, pentru a crește starea de bine a dumneavoastră sau a altor membri ai școlii?					
5	Alte sugestii și comentarii.					

## LECȚIA 4. PLAN DE APLICARE A CHESTIONARULUI



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să comunice cu persoane provenind din medii culturale diferite;
- O2 – să probeze că este dispus(ă) să relaționeze cu persoane percepute ca fiind diferite de sine;
- O3 – să reflecteze în mod critic asupra felului în care diferiți interlocutori pot percepe sensuri diferite din aceeași informație.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: în grupuri, frontală.
- ▶ Metode și procedee didactice: exercițiul de întocmire a planului de aplicare a chestionarului/a discursului, prezentarea pe cerc, jocul de rol.

**Resurse:** tablă, foi A4, foi A3, carioci, laptop.



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Fiecare grup face un plan pentru aplicarea chestionarului. Fiecare elev/elevă din grup are sarcina de a aplica chestionarul cel puțin unei persoane, dar este preferabil mai multor persoane. Este important ca elevii/elevele să se asigure că există o diversitate de respondenți, în funcție de aspecte precum: gen, vârstă, etnie etc. Planul trebuie să conțină următoarele (a se vedea exemplul din Anexa 1.):

- ▷ numele elevului/eleveii;
- ▷ numele persoanelor cărora li se va aplica chestionarul (pentru a evita suprapunerile);
- ▷ modul în care vor fi contactate persoanele respective, pentru a fi întrebat dacă vor să participe la cercetare;
- ▷ momentul în care persoanele vor fi contactate;
- ▷ planul B, în caz că persoanele contactate inițial nu doresc sau nu pot să participe la cercetare (10 min.).

2. Fiecare grup prezintă pe scurt planul de aplicare a chestionarului și solicită ajutor de la celelalte grupuri sau de la profesor, dacă este cazul. Dacă există suprapuneri – de exemplu, mai mulți elevi au în plan să contacteze bibliotecara –, se discută, pentru a se elimina suprapunerile și a se asigura o cât mai mare diversitate între respondenți (10 min.). Profesorul se asigură că fiecare grup știe ce are de făcut până la data viitoare.

3. Profesorul ghidează elevii/elevele, pentru a pregăti un discurs pe care să-l folosească atunci când abordează potențialii participanți la cercetare. Acest discurs poate conține aspecte precum:

*Numele meu este... Sunt elev/elevă în clasa a VII-a și, împreună cu colegii mei, facem o cercetare cu privire la starea de bine în școala noastră. Aș dori să îți/vă adresez câteva întrebări cu privire la acest subiect. Te/vă rog să îmi spui/spuneți dacă ești/sunteți de acord să participați/participați la această cercetare și când am putea discuta timp de 10 minute (10 min.).*

4. Elevii/elevele sunt încurajați/te să exerseze prin intermediul unui joc de rol aplicarea chestionarului, fiind, pe rând, în rolul de intervievator și de intervievat (profesor, director, persoana care face curățenie etc.). Profesorul le amintește elevilor că acest proces va funcționa doar dacă fiecare dintre ei/ele va contribui, realizând sarcina de lucru pe care și-a asumat-o (15 min.).



### EXTINDERE

Elevii/elevele aplică chestionarele grupului de respondenți stabilit. Profesorul informează ceilalți profesori, personalul non-didactic și personalul auxiliar despre faptul că este posibil ca elevii/elevele să îi contacteze și le oferă detalii despre contextul acestui demers, pentru a se asigura că există deschidere din partea acestora, pentru a răspunde la întrebările din chestionar.

### ANEXA 1

Plan de acțiune pentru aplicarea chestionarului

1. Numele elevului/elevei care aplică chestionarul:
2. Numele persoanelor pe care le va contacta pentru aplicarea chestionarului:
3. Numele persoanelor pe care le va contacta dacă nu primește răspunsuri de la persoanele contactate inițial (Planul B):
4. Cum va contacta persoanele respective:
5. Când va contacta persoanele respective:

## LECȚIA 5. ANALIZA REZULTATELOR CHESTIONĂRII



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să exprime încredere în alegerea metodelor potrivite;
- O2 – să acorde o atenție deosebită comportamentului celorlalte persoane;
- O3 – să discute deschis, pentru a gestiona un conflict;
- O4 – să compare informația, sintetizând-o.

### STRATEGII DIDACTICE

- Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: în grupuri, frontală.
- Metode și procedee didactice: explicația, exercițiul de analiză a datelor, discuția ghidată.

**Resurse:** tablă, foi A4, foi A3, carioci, laptop.



## DEMERSUL DIDACTIC

1. În prima parte a lecției, profesorul explică, în baza unui exemplu, cum pot fi analizate datele colectate în studiul de teren (10 min.):

- ▶ Pentru întrebările închise (cele la care s-a răspuns pe scala „1” – total negativ; „5” – total pozitiv și care sunt numerotate în chestionar cu 1.1., 1.2. etc.), se va face media răspunsurilor. Se adună toate scorurile obținute și suma se împarte la 5. Dacă se obține, de exemplu, media 4, se va concluziona că, în medie, respondenții consideră că schimbarea respectivă este pozitivă.
- ▶ Pentru întrebările deschise (întrebările 2-5), se face o listă cu toate sugestiile oferite de respondenți la fiecare întrebare și se va vedea, de exemplu, ce le creează respondenților o stare de bine în școală (întrebarea 2) etc. Răspunsurile asemănătoare vor fi grupate împreună.

2. Cadrul didactic le propune elevilor/elevelor să lucreze în grupuri, pentru a discuta despre informațiile obținute. Grupurile sunt aceleași șase, ca la lecția precedentă, organizate în funcție de grupul de participanți la viața școlii cărora li s-a aplicat chestionarul. Elevii/elevele au sarcina de lucru să analizeze răspunsurile obținute, așa cum este prezentat mai sus, și să identifice dacă există păreri comune sau păreri opuse în cazul respondenților din aceeași categorie. Pe parcursul acestui proces, cadrul didactic vizitează pe rând grupurile și ajută elevii să facă analiza, dacă au nevoie (25 min.).

3. La finalul lecției, profesorul moderează o discuție cu elevii/elevele despre unde și cum a decurs procesul de analiză a datelor din chestionar, verifică dacă toate grupurile au reușit să finalizeze analiza și dacă există neclarități, apoi prezintă sarcina de lucru pentru lecția următoare, amintind că acest proces funcționează doar dacă fiecare elev își aduce contribuția (10 min.).



## EXTINDERE

Fiecare grup are sarcina de a pregăti o scurtă prezentare a rezultatelor analizei chestionarelor aplicate de grupul respectiv.

## LECȚIA 6. STABILIREA SCHIMBĂRILOR AȘTEPTATE



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să analizeze rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la probleme școlare;
- O2 – să asculte diferiți reprezentanți, pentru a identifica interesele comune;
- O3 – să-și revadă acțiunile, pentru a încerca să realizeze scopul comun de schimbare a stării de bine.

## STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: în grupuri, frontală.
- ▶ Metode și procedee didactice: prezentarea pe cerc, discuția ghidată, exercițiul de vot.

**Resurse:** tablă, foi A4, foi A3, carioci, laptop.



## DEMERSUL DIDACTIC

1. Fiecare grup prezintă concluziile analizei informațiilor obținute prin aplicarea chestionarelor. Profesorul sau un/o elev/ă voluntar/ă notează pe tablă ideile principale (15 min.).
2. După ce toate grupurile au prezentat, profesorul ghidează elevii/elevele într-o discuție, pentru a identifica schimbări propuse de cei chestionați, care nu au fost inițial propuse de clasă, pentru a fi adăugate pe listă. Se alcătuește o listă cu toate schimbările, atât cele produse inițial de clasă, cât și cele propuse de cei care au răspuns la chestionare (10 min.).
3. Când lista este finalizată, elevii/elevele sunt invitați să voteze schimbările propuse, astfel încât să rămână doar șase. Printre criteriile de care trebuie să țină cont elevii/elevele, atunci când votează, se enumeră:
  - ▷ a) Persoana sau persoanele afectate. Asupra câtor persoane are impact schimbarea propusă? Este bine ca elevii/elevele să înțeleagă că nu trebuie neapărat alese schimbările care au impact asupra celui mai mare număr de persoane. De exemplu, dacă una dintre propuneri este să se instaleze în școală o rampă pentru căruciorul cu roțile, aceasta nu va avea impact direct asupra unui număr mare de persoane, însă impactul va fi extrem de mare asupra celor câteva persoane care pot beneficia de ea.
  - ▷ b) Sarcini de îndeplinit. Cât este de posibil să fie realizată schimbarea?
  - ▷ c) Cât de urgentă este schimbarea?
4. După ce votează cele șase schimbări, elevii/elevele verifică dacă propunerile prezentate de toate grupurile de participanți la viața școlii sunt reflectate în aceste schimbări; dacă un grup a rămas pe dinafară, se revede lista, pentru a se asigura includerea tuturor propunerilor (10 min.).

**LECȚIA 7. REZULTATUL – CUM NE-AM SIMȚI, DACĂ S-AR PRODUCER SCHIMBAREA****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată și apreciată.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> <li>Îi place să aibă discuții cu oameni ale căror idei și valori sunt diferite de ale sale.</li> </ul>
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă dorința ca propriile idei și valori să fie puse la îndoială.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Acordă o atenție deosebită comportamentului celorlalte persoane.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate recunoaște când cineva dorește alinare și sprijin emoțional, chiar dacă acea persoană nu arată acest lucru în mod deschis.</li> </ul>
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Este deschis(ă) pentru situații noi și neobișnuite.</li> </ul>
Abilități de rezolvare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate încuraja ascultarea activă și discuția deschisă, ca modalitate de a gestiona un conflict.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica felul în care caracteristicile sale personale îi influențează comportamentul în diferite situații.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate reflecta în mod critic asupra felului în care diferiți interlocutori pot percepe sensuri diferite din aceeași informație.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

O1 – să explice felul în care caracteristicile sale personale îi influențează comportamentul în diferite situații din școală/clasă;

O2 – să manifeste deschidere pentru situații noi și neobișnuite, ce pot apărea în școală;

O3 – să recunoască situațiile în care cineva dorește alinare și sprijin emoțional.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: în perechi, în grupuri, frontală.
- ▶ Metode și procedee didactice: discuția, prezentarea, exercițiul de grup.

**Resurse:** tablă, foi A4, foi A3, carioci, laptop.



### CASETA CU INFORMAȚII

Această lecție are ca scop să îi ajute pe elevi să identifice emoțiile, senzațiile și beneficiile pe termen lung, asociate cu starea de bine în școală. Este important ca elevii să fie preocupați de starea de bine a tuturor participanților la viața școlii. Este posibil ca elevii să aibă păreri opuse cu privire la o anumită schimbare propusă. Dacă se întâmplă acest lucru, se recomandă ca profesorul să ofere fiecăruia/fiecăreia posibilitatea de a-și exprima părerea în mod constructiv și de a prezenta argumente, pentru a o susține. Dacă în urma discuției nici una dintre părți nu își schimbă părerea, se vor identifica alte schimbări, cu care toată clasa este de acord.



### DEMERSUL DIDACTIC

1. În partea introductivă a acestei lecții, profesorul invită elevii/elevele să lucreze în perechi. Fiecare elev/elevă va avea sarcina să-și amintească despre o situație din viața sa în care s-a schimbat ceva – de exemplu, s-a transferat într-o altă casă sau la o altă școală, a primit un obiect nou, a început să ia lecții de pian, a început să practice un sport, a decis să învețe mai mult (sau mai puțin). Orice schimbare poate fi discutată, elevii nu trebuie să petreacă prea mult timp alegând situația. Prima schimbare care le vine în minte este cea mai potrivită. După ce au identificat situația, elevii vor discuta despre:

- ▷ a. cum s-au simțit după ce s-a produs schimbarea respectivă – atât imediat, după schimbare, cât și după mai mult timp, peste câteva luni;
- ▷ b. cum s-a modificat comportamentul lor după ce s-a produs schimbarea;
- ▷ c. asupra cui a mai avut efect schimbarea și care a fost acest efect (10 min.).

2. Profesorul invită doi/două-trei elevi/eleve voluntari/e voluntare să prezinte ceea ce au discutat în perechi, apoi adresează câteva întrebări întregii clase:



- ▷ a. Au fost cazuri în care ați crezut că o schimbare va produce un anumit efect și în realitate a produs altul?
- ▷ b. Au fost schimbări în viața voastră care au avut impact pozitiv asupra unor persoane și negativ asupra altora (10 min.)?

3. Profesorul invită elevii/elevele să lucreze în șase grupuri. Fiecare grup discută despre două dintre cele șase schimbări de pe listă (grupurile 1 și 6 vor discuta despre schimbările 1 și 2, grupurile 2 și 5, despre schimbările 3 și 4, iar grupurile 3 și 4, despre schimbările 5 și 6). Pentru fiecare dintre cele două schimbări propuse, elevii/elevele vor încerca să răspundă la următoarele întrebări:

- ▷ a. Cum credeți că se vor simți elevii/profesorii/alt personal din școală/părinții, dacă se va produce această schimbare în școală?
- ▷ b. Ce credeți că se va modifica în comportamentul elevilor/profesorilor/altui personal din școală/părinților, după ce se va produce această schimbare în școală?
- ▷ c. Va avea această schimbare efecte pozitive și în afara școlii? Care ar putea fi acestea (10 min.)?

4. Profesorul invită elevii/elevele să prezinte ceea ce au discutat. Grupurile care au avut aceleași două schimbări prezintă unul după celălalt, iar al doilea grup nu mai repetă ceea ce s-a spus deja, ci doar adaugă ceea ce nu s-a spus sau menționează dacă asupra unui aspect au o părere diferită de primul grup (15 min.).

Dacă pe parcursul acestui proces elevii/elevele constată că anumite schimbări nu ar produce o stare de bine, așa cum au crezut inițial, se revede lista de schimbări și se aleg altele. În continuare, pentru fiecare nouă schimbare aleasă se repetă procesul prezentat mai sus.



#### **EXTINDERE**

Discuții cu prietenii, colegii, părinții despre efectele potențialelor schimbări, alese de clasă.

## LECȚIILE 8-9. OBSTACOLE PE CARE LE-AM PUTEA ÎNTÂMPINA ÎN REALIZAREA SCHIMBĂRII ȘI CUM LE-AM PUTEA DEPĂȘI



### COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată și apreciată.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni democrațici.</li> <li>Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă că este dispus(ă) să relaționeze cu persoane care sunt percepute ca fiind diferite de sine.</li> </ul>
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>Discută despre ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității.</li> <li>Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă de încredere în ceea ce privește luarea deciziilor.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>În considerare sentimentele celorlalte persoane, atunci când ia decizii.</li> </ul>
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dacă ceva nu merge conform planului, își schimbă acțiunile, pentru a încerca să realizeze scopul.</li> </ul>
Abilități de rezolvare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă că are abilitatea de a genera soluții practice la conflicte.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate descrie câteva efecte pe care le pot avea diferitele stiluri de folosire a limbajului în situații sociale și de muncă.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să acționeze în calitate de cetățeni democratici în mediul școlar;
- O2 – să manifeste încredere în ceea ce privește luarea deciziilor la nivel de comunitate școlară;
- O3 – să ia în considerare sentimentele celorlalte persoane, atunci când se iau decizii cu referire la starea de bine în școală.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: în grupuri, frontală.
- ▶ Metode și procedee didactice: discuția ghidată, exercițiul de grup, prezentarea.

**Resurse:** tablă, foi A4, foi A3, carioci, laptop.



### CASETA CU INFORMAȚII

Scopul acestor lecții este ca elevii să privească schimbările propuse din mai multe perspective și să identifice potențialele obstacole care ar împiedica punerea lor în aplicare. După ce identifică obstacolele, elevii vor avea sarcina de a identifica modalități de depășire a lor. În acest proces, elevii vor căuta soluții la obstacolele propuse de altcineva. Acest proces este foarte interesant, în special datorită faptului că îi ajută pe elevi să conștientizeze că orice problemă are una sau mai multe soluții, dar și că uneori este mai ușor să găsim soluții la problemele identificate de altcineva, decât la cele identificate de noi înșine. Elevii învață, în acest proces, importanța cooperării și înțeleg eficiența muncii în echipă.

### LECȚIA 8. IDENTIFICAREA POTENȚIALELOR OBSTACOLE ÎN REALIZAREA SCHIMBĂRII

1. Profesorul invită elevii/elevele să-și amintească lista cu propuneri de schimbări (10 min.).
2. Cadrul didactic invită clasa să lucreze în cele șase grupuri. Fiecare grup analizează o schimbare propusă, încercând să identifice obstacolele care ar putea să apară în calea realizării schimbării respective; de exemplu, dacă schimbarea pe care elevii/elevele o propun se referă la accesul la terenul de sport în afara lecțiilor de educație fizică, pentru a asigura accesul echitabil al diferitor categorii de elevi. Un obstacol ar putea fi faptul că elevii care erau obișnuiți să folosească înainte terenul de sport fără restricții s-ar putea revolta. Un alt obstacol ar putea fi faptul că schimbarea propusă nu este luată în considerare de administrație etc. Elevii/elevele sunt încurajați/te să se gândească la cât mai multe obstacole posibile și să le noteze pe o foaie, pe care să scrie schimbarea propusă, apoi să analizeze posibilele obstacole identificate (15 min.).
3. Profesorul invită grupurile să facă schimb de foi, astfel încât fiecare grup de elevi/eleve să primească o listă de obstacole diferită de cea făcută de el. Sarcina elevilor/elevilor este de a identifica modalități de depășire a obstacolelor identificate de colegii/colegele lor. Elevii/elevele sunt încurajați/te să se gândească la depășirea obstacolelor din două puncte de vedere:
  - ▷ *prevenirea obstacolului* – ce se poate face pentru a preveni apariția unui obstacol, astfel încât acesta să nu se mai manifeste;

- ▷ *înlăturarea obstacolului* – ce se poate face atunci când apare un obstacol și trebuie să se acționeze într-un anumit fel, pentru a-l înlătura (15 min.);

4. Profesorul facilitează o discuție despre procesul de lucru, unde au ajuns cu realizarea sarcinii de lucru și explică sarcina de la extindere (5 min.).



### EXTINDERE

Discută cu semenii, prietenii, părinții despre înlăturarea și prevenirea obstacolelor existente pentru realizarea schimbărilor propuse.

## LECȚIA 9. IDENTIFICAREA POTENȚIALELOR OBSTACOLE ÎN REALIZAREA SCHIMBĂRII



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Li se solicită grupurilor să-și definească produsul, ținând cont de feedbackul colectat de la colegi, prieteni și părinți (10 min.).
2. Cadrul didactic invită fiecare grup să prezinte obstacolele și modalitățile de prevenire și depășire a lor. După fiecare prezentare, profesorul invită restul clasei să comenteze, să adreseze întrebări sau să completeze (20 min.).
3. Profesorul moderează o discuție cu elevii/elevele în baza următoarelor întrebări: (10 min.)
  - ▷ A fost ușor sau dificil să identificați posibile obstacole?
  - ▷ Cum a fost pentru voi să identificați modalități de depășire a obstacolelor?
  - ▷ Credeți că a fost mai eficient sau mai complicat să găsiți soluții la obstacolele identificate de alt grup decât ar fi fost să găsiți soluții la obstacolele identificate de voi înșivă?
  - ▷ În ce alte contexte ați putea folosi acest proces de identificare a obstacolelor și a modalităților de depășire a lor?
4. Profesorul informează elevii/elevele că este important să păstreze aceste liste până la ora următoare, când vor avea sarcina de a pregăti un document pe care să-l transmită administrației sau altei structuri (5 min.).



### EXTINDERE

Reflecții asupra persoanelor din școală și din afara acesteia, care ar putea contribui la prevenirea și înlăturarea obstacolelor identificate de clasă.

**LECȚIA 10. CONSULTAREA OPINIEI ELEVILOR ȘI ANGAJAȚILOR ȘCOLII: REFLECȚII DUPĂ PROCES, DREPT ȘI RESPONSABILITATE****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă părerea că toate legile trebuie să fie compatibile cu standardele și normele internaționale privind drepturile omului.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni democratici.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă respect pentru diferite opinii sau idei, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.</li> </ul>
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Acordă o atenție deosebită comportamentului celorlalte persoane.</li> </ul>
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate identifica atunci când două persoane încearcă să spună același lucru, dar în moduri diferite.</li> </ul>
Abilități de rezolvare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate asculta părțile conflictuale, pentru a identifica interese comune.</li> <li>Poate încuraja ascultarea activă și discuția deschisă, ca modalitate de a gestiona un conflict.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate reflecta în mod critic asupra felului în care diferiți interlocutori pot percepe sensuri diferite din aceeași informație.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica înțelesul unor concepte juridice de bază, incluzând justiția, egalitatea, nevoia de legi și regulamente și statul de drept.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

O1 – să exprime respect pentru opiniile colegilor, semenilor, părinților etc., diferite de cele personale;

O2 – să analizeze critic propriile acțiuni, abilități, atitudini;

O3 – să planifice acțiuni pentru a îmbunătăți starea de bine

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: frontală, individuală, în perechi, în grup.
- ▶ Metode și procedee didactice: învățarea bazată pe sarcini de lucru, discuția dirijată.

**Resurse:** tablă, foi A4, foi A3, carioci, laptop.



### CASETA CU INFORMAȚII

Această lecție este o etapă intermediară de reflecție între cele două părți ale procesului de cercetare pe teren: (I) colectarea și analiza informației și (II) prezentarea rezultatelor cercetării și a propunerilor către parteneri și colegi.

La primele nouă lecții, elevii au cercetat opinia comunității școlare, au discutat cu diferite persoane și au realizat o analiză a datelor. La următoarele șase lecții, elevii vor decide cum să-și facă propria voce auzită, dar și vocea persoanelor cu care au discutat în timpul cercetării pe teren, influențând astfel deciziile privind starea de bine a diferitor structuri de conducere și reprezentative din școală.

Prin acest proces de reflecție, elevii, ghidați de profesor, conștientizează pașii prin care au trecut până la acest moment și prezintă idei despre cum pot acționa în viitor. Atunci când realizăm o cercetare, nu este suficient să colectăm date și să le analizăm, ci este important să le prezentăm opiniei publice, precum și potențialilor parteneri sau persoanelor cu atribuțiile respective, negociind ce își poate asuma fiecare, pentru a pune în practică soluțiile referitoare la starea de bine în școală pentru toți membrii comunității școlare.



### DEMERSUL DIDACTIC

#### Varianta A

1. Profesorul le explică elevilor/elevelor că vor face o pauză de la proces, pentru a reflecta la cele realizate până acum. Pentru aceasta, vor realiza un „traseu” al experienței lor de la începutul cercetării despre starea de bine, un fel de *Axă a timpului* (5 min.).
2. În grupuri mici sau în perechi, elevii/elevele vor trasa o axă (așa cum o văd și simt ei), pe care o vor diviza în trei părți: (1) trecut, (2) prezent și (3) viitor. În partea din stânga, *trecutul*, elevii vor scrie ceea ce își amintesc din cele nouă lecții precedente: cuvinte-cheie, opinii colectate în cadrul cercetării, propuneri de schimbări, obstacole etc. (10 min.).
3. Grupurile se reunesc și discută ideile la care au lucrat în grupurile mici (10 min.).

4. Ulterior, revin în grupurile mici, să completeze partea din dreapta a *Axei timpului – Viitorul*, răspunzând la întrebarea: „Ce facem cu informația colectată?” (5 min.).
5. În grupul mare, elevii/elevetele își împărtășesc ideile și discută despre cum își imaginează acest proces de prezentare a rezultatelor și propunerilor pentru planul de activitate (10 min.).
6. Profesorul facilitează discuția în baza următoarelor întrebări (5 min.):
  - ▷ Cum s-a schimbat opinia voastră despre starea de bine după aceste lecții?
  - ▷ Dacă ați reveni la ceea ce ați formulat la prima lecție, ce ați modifica?
  - ▷ Din ce cauză trebuie să ținem cont de opinia altor persoane?
  - ▷ Cum valorificăm opinia altor persoane?
  - ▷ Din ce cauză trebuie să ducem mesajul mai departe?

### **Varianta B.**

#### **Inspectorii stării de bine**

1. În perechi, elevii/elevetele identifică trei indicatori ai stării de bine în școală, ținând cont de opinia respondenților la cercetare.
2. În continuare, se reunesc cu altă pereche sau cu alte două perechi de elevi/eleve, discută lista lor și fac o singură listă, din trei indicatori. Grupurile prezintă listele în fața clasei de elevi și, împreună, negociază ce au în comun și ce este important.
3. Elevii/elevetele vor compara definiția conceptului de la prima lecție cu indicatorii care au reieșit din consultare și vor spune ce schimbări observă și dacă consideră că pot revizui definiția lor.
4. Profesorul facilitează o discuție despre rolul consultării opiniei cetățenilor într-un proces democratic.
  - ▷ Cine este responsabil pentru aplicarea acestor indicatori ai stării de bine în școală?
  - ▷ Ce poate face fiecare membru al comunității școlare în legătură cu acești indicatori?
  - ▷ Care este rolul nostru ca grup/clasă care am consultat opinia tuturor subiecților implicați?
  - ▷ Cum credeți că putem avansa cu rezultatele acumulate la cercetare?



#### **EXTINDERE**

Elevii/elevetele identifică structurile de conducere și decizionale din școală (administrația, Consiliul de administrație, Consiliul profesoral, Consiliul reprezentativ al părinților/Comitetul părinților, Consiliul elevilor etc.)

## LECȚIILE 11-12. PROPUNERI PENTRU PLANUL DE ACTIVITATE AL ȘCOLII



## COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Apără ideea că drepturile omului sunt necesare pentru ca fiecare ființă umană să poată trăi cu demnitate.</li> </ul>
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Susține că trebuie să promovăm comunicarea și dialogul între oamenii provenind din medii culturale diferite.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Susține că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni democratici.</li> <li>• Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Discută despre ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității.</li> <li>• Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate.</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dă dovadă de încredere în ceea ce privește luarea deciziilor.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dă dovadă că se gândește dacă informațiile pe care le folosește sunt corecte.</li> <li>• Poate analiza rezultatele probabile ale fiecărei soluții posibile la o problemă.</li> </ul>
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Are spirit de echipă în cadrul unui grup.</li> <li>• Acceptă responsabilitatea comună pentru munca în colaborare.</li> <li>• Acceptă o varietate de roluri, atunci când lucrează în grupuri.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate reflecta în mod critic asupra felului în care diferiți interlocutori pot percepe sensuri diferite din aceeași informație.</li> <li>• Poate descrie câteva efecte pe care le pot avea diferitele stiluri de folosire a limbajului în situații sociale și de muncă.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate explica înțelesul unor concepte politice de bază, incluzând democrația, libertatea, cetățenia, drepturile și responsabilitățile.</li> </ul>





### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să descrie ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității;
- O2 – să exemplifice efectele pe care le pot avea diferitele stiluri de folosire a limbajului în situații/ contexte sociale;
- O3 – să determine obligațiile pe care le presupune apartenența la comunitatea școlară.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: frontală, individuală, în grup.
- ▶ Metode și procedee didactice: învățarea bazată pe sarcini de lucru, discuția dirijată.

**Resurse:** tablă, foi A4, foi A3, carioci, laptop.



### CASETA CU INFORMAȚII

În cadrul acestor lecții, profesorul facilitează un proces prin care susține elevii să facă un rezumat al propunerilor legate de schimbarea sau îmbunătățirea stării de bine în școală, urmând un algoritm prestabilit.

Pentru aceasta, elevii vor identifica toate organele și structurile de conducere, decizionale și reprezentative ale profesorilor, părinților și elevilor, pentru a putea sugera cine și ce își poate asuma în legătură cu efectuarea schimbărilor propuse de ei.

Este important ca profesorul să ofere timp suficient grupurilor, pentru a colecta informația acumulată până la această lecție, pentru a putea fi prezentată în tabelul anexat. Rolul profesorului este să observe interacțiunea în și dintre grupuri în oferirea și primirea de date, resurse, sfaturi, idei etc.

### LECȚIA 11. IDENTIFICAREA POTENȚIALELOR OBSTACOLE ÎN REALIZAREA SCHIMBĂRII



#### DEMERSUL DIDACTIC

1. Cadrul didactic le propune elevilor/elevelor să spună pe scurt ce structuri au identificat – ale adulților și ale elevilor – și care este rolul, atribuțiile acestora în procesul decizional din școală (15 min.).
2. Profesorul informează elevii/elevele că în cadrul acestei lecții vor avea sarcina de a pregăti un document pe care să îl transmită administrației școlii sau altor parteneri, care pot fi implicați în realizarea schimbărilor propuse de ei.

În acest document, elevii/elevele vor descrie pe scurt procesul de identificare a schimbărilor propuse pentru a îmbunătăți starea de bine a membrilor școlii – vor explica faptul că au lucrat împreună în clasă și că au făcut un studiu de teren.

Fiecare schimbare pe care o propune clasa va fi structurată conform următorului algoritm (Anexa 1.). Profesorul explică structura tabelului în baza unui exemplu (5 min.):

- ▷ schimbarea propusă referitoare la starea de bine în școală;
- ▷ cum îi va influența această schimbare pe toți subiecții din școală;
- ▷ posibilele obstacole identificate și modalitățile de depășire a lor;
- ▷ cine și ce responsabilități își poate asuma, inclusiv exprimarea disponibilității clasei de a sprijini administrația sau altă structură, inclusiv Consiliul elevilor, în implementarea acestor schimbări (precum și modul în care poate fi contactată clasa), și solicitarea unui răspuns în scris cu privire la opinia acestora și intențiile de a pune în aplicare schimbările propuse.

3. Această sarcină de lucru este realizată în grupuri, în funcție de numărul de schimbări propuse de clasă. Fiecare grup va completa tabelul pentru o schimbare (25 min.).



### EXTINDERE

Elevii vor discuta propunerile din tabel cu semenii, prietenii, părinții, profesorii, cu alte persoane din școală, care pot sugera idei, sau cu persoane responsabile de anumite acțiuni referitoare la starea de bine.

### ANEXA 1.

#### ALGORITMUL DE ANALIZĂ A SCHIMBĂRII

SCHIMBAREA PROPUȘĂ:			
	Ce consecințe poate avea schimbarea propusă?	Ce consecințe poate avea schimbarea propusă?	Ce consecințe poate avea schimbarea propusă?
Administrația școlii			
Consiliul de administrație			
Consiliul profesoral			
Comitetul părintesc			
Consiliul elevilor			
Elevii clasei a VII-a			
Alți elevi			
Alt partener			
Alt partener			

## LECȚIA 12. REDACTAREA PROPUNERILOR ÎN BAZA FEEDBACKULUI



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul invită grupurile să revizuiască propriul tabel, luând în considerare feedbackul colectat de la semeni, părinți, personalul școlii și să pregătească prezentarea pentru colegi/colege (5 min.).
2. Fiecare grup prezintă ceea ce a pregătit și se mai fac modificări la tabel, dacă este cazul, în funcție de sugestiile altor colegi/colege (25 min.).
3. Înainte de a fi transmise administrației sau altei structuri, profesorul invită două-trei persoane voluntare să asambleze textele realizate și să le tehnoredacteze. De asemenea, profesorul invită elevii/elevele să aleagă doi reprezentanți ai clasei, care vor transmite documentul către partenerii invitați la prezentare. Aceștia pot fi cei care realizează documentul final sau alți elevi/alte eleve (5 min.).
4. Profesorul informează elevii/elevele că la următoarele trei lecții vor pregăti și realiza o prezentare publică a propunerilor lor pentru planul de acțiuni și îi invită la o discuție de reflecție asupra modului în care a decurs proiectul lor până în acest moment, pornind de la următoarele întrebări:
  - ▷ Cum vă simțiți în legătură cu ceea ce ați realizat?
  - ▷ Ce ați aflat nou despre școala noastră?
  - ▷ Ce ați vrea să mai aflați?
  - ▷ Ce simțiți în legăturii cu pașii care vor urma – pregătirea și realizarea unei prezentări publice a proiectului (10 min.)?

## LECȚIILE 13-16. PREZENTAREA ȘI DISCUTAREA CU PARTENERII A PROPUNERILOR PENTRU PLANUL DE ACȚIUNI



### COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că trebuie să promovăm comunicarea și dialogul între oamenii provenind din medii culturale diferite.</li> <li>Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată și apreciată.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni democrați.</li> <li>Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> <li>Îi place să aibă discuții cu oameni ale căror idei și valori sunt diferite de ale sale.</li> <li>Exprimă că este dispus(ă) să relaționeze cu persoane care sunt percepute ca fiind diferite de sine.</li> </ul>
Respect	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă respect față de alte persoane, ca fiind umane egale.</li> </ul>
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>Discută despre ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității.</li> </ul>
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dacă rănește sentimentele unei persoane, își cere scuze.</li> <li>Dă dovadă că își asumă responsabilitatea pentru propriile greșeli.</li> </ul>
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă încredere în propria abilitate de a alege metode potrivite pentru realizarea sarcinilor.</li> </ul>
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă dorința ca propriile idei și valori să fie puse la îndoială.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de învățare autotonomă	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate integra cunoștințe din diferite materii/domenii de învățare.</li> <li>Caută să clarifice noile informații, întrebând alte persoane, atunci când e nevoie.</li> </ul>
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă că se gândește dacă informațiile pe care le folosește sunt corecte.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Acordă o atenție deosebită comportamentului celorlalte persoane.</li> </ul>

Competențe specifice	Descriptori
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate recunoaște când cineva dorește alinare și sprijin emoțional, chiar dacă acea persoană nu arată acest lucru în mod deschis.</li> </ul>
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dacă ceva nu merge conform planului, își schimbă acțiunile, pentru a încerca să realizeze scopul.</li> <li>Este deschis(ă) pentru situații noi și neobișnuite.</li> </ul>
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> <li>Le cere vorbitorilor să repete ce au spus, dacă nu îi este clar.</li> </ul>
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Are spirit de echipă în cadrul unui grup.</li> <li>Acceptă responsabilitatea comună pentru munca în colaborare.</li> <li>Acceptă o varietate de roluri, atunci când lucrează în grupuri.</li> </ul>
Abilități de rezolvare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă că are abilitatea de a genera soluții practice la conflicte.</li> <li>Poate asculta părțile conflictuale, pentru a identifica interese comune.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate reflecta în mod critic asupra propriilor valori și credințe.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica înțelesul unor concepte politice de bază, incluzând democrația, libertatea, cetățenia, drepturile și responsabilitățile.</li> <li>Poate explica înțelesul unor concepte juridice de bază, incluzând justiția, egalitatea, nevoia de legi și regulamente și statul de drept.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/ eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să manifeste spirit de echipă în cadrul unui grup, pentru a încerca să realizeze scopul comun;
- O2 – să accepte responsabilitatea comună pentru munca în colaborare în prezentarea publică a propunerilor pentru planul de activitate;
- O3 – să colecteze feedback, care, ulterior va fi utilizat pentru a îmbunătăți situația comunității;
- O4 – să reflecteze în mod critic asupra propriilor valori și credințe și efecte pe care le pot avea diferite situații sociale;
- O5 – să fie deschis/ă la situații noi și neobișnuite.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: frontală, individuală, în grup, în perechi.
- ▶ Metode și procedee didactice: învățarea bazată pe sarcini de lucru, discuția reflexivă, prezentarea în public.

**Resurse:** tablă, foi A4, foi A3, carioci, laptop, echipament pentru prezentare, Anexa 1.



### CASETA CU INFORMAȚII

După ce elevii au finalizat prezentarea propunerilor pentru planul de acțiuni, urmează realizarea unei prezentări publice, în cadrul căreia vor fi prezentate propunerile clasei pentru reprezentanții administrației, profesorilor, părinților, Consiliului elevilor.

La acest eveniment pot fi invitați reprezentanți ai conducerii școlii, profesorilor și elevilor din alte clase, părinții, Consiliului elevilor. Acest pas se realizează pe parcursul a patru lecții.

La prima lecție, se planifică organizarea prezentării, elevii asumându-și în mod benevol roluri și responsabilități. Totodată, se realizează o simulare a prezentării, dacă elevii au nevoie de aceasta.

La următoarele două lecții, pot fi invitate persoanele responsabile, în două etape, în funcție de mai multe criterii, printre care: propunerile/temele abordate (i), natura responsabilităților celor invitați (ii), compatibilitatea participanților la ședință (iii) etc. De exemplu, reprezentanții elevilor din alte clase și ai Consiliului elevilor pot fi invitați la o lecție, iar adulții, la altă lecție. De asemenea, poate fi valorificată și versiunea combinată, în care discută împreună adulții și elevii: la o lecție se discută în profunzime trei propuneri, iar la următoarea – alte trei propuneri.

La ultima lecție, elevii definitivează propunerile pentru planul de activitate, ținând cont de sugestiile și angajamentele asumate de participanții la ședințele de prezentare.

### LECȚIA 13. ROLURI ȘI RESPONSABILITĂȚI PENTRU PREZENTAREA PROPUNERILOR



#### DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul discută cu elevii/elevetele despre modul în care va fi realizată prezentarea și se asigură că fiecare elev/elevă are un rol în organizarea prezentării, conform sugestiilor din Anexa 1.

Repartizarea acestor responsabilități se realizează în mod democratic. Este important ca fiecare elev/elevă să se simtă confortabil cu rolul pe care îl are și să înțeleagă responsabilitatea pe care o are pentru succesul întregii prezentări (15 min.).

2. Finalizarea conținutului prezentării. Se realizează o simulare a prezentării, pentru ca toată lumea să fie pregătită, ca fiecare elev/elevă să știe când îi vine rândul să prezinte și ce are de spus. Prezentarea se va centra pe explicarea conceptului de „stare de bine”, așa cum îl înțelege clasa, pe schimbările necesare identificate și propunerile pentru planul de activitate al școlii, precum și pe modul în care au lucrat elevii. Profesorul discută cu elevii/elevetele despre cât de important este ca prezentarea să fie coerentă, clară și interesantă (20 min.).

3. Profesorul are grijă ca elevii să se asigure că toată lumea știe exact ce are de făcut până la prezentare și în timpul acesteia și, de asemenea, are grijă ca procesul să fie unul autentic, bazat pe ceea ce se poate întâmpla în timpul realizării lui, demonstrând flexibilitate și respect pentru nevoile, emoțiile, atitudinile elevilor (10 min.).

4. Profesorul va discuta individual cu persoanele invitate, informându-le despre procesul care urmează și necesitatea de a respecta și lua în considerare opinia elevilor/elevetelelor, precum și despre faptul că protecția copilului față de orice formă de violență este obligația tuturor celor implicați în proces.

## LECȚIA 14-15. PREZENTAREA ȘI NEGOCIEREA PROPUNERILOR PENTRU PLANUL DE ACTIVITATE AL ȘCOLII



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Cadrul didactic, împreună cu elevii/elevele, decide asupra modalității de organizare a prezentării, astfel încât să se simtă bine atât ei, cât și invitații lor, respectând caracteristicile/principiile stării de bine. Clasa poate avea de prezentat evenimentul de două ori, pentru diferiți subiecți și parteneri din școală. Este important ca elevii/elevele să analizeze care sunt avantajele/beneficiile și, în același timp, riscurile/limitările diferitor modalități de organizare a prezentărilor (de exemplu, adulții și reprezentanții elevilor, împreună sau separat etc.). (Anexa 1.).
2. Desfășurarea prezentărilor. În acest moment, rolul profesorului este minim. Elevii/elevele sunt cei care se ocupă de buna desfășurare a evenimentului atât „în fața scenei/clasei”, cât și „în spatele scenei/clasei”. Prezentarea se realizează conform instrucțiunilor din Anexa 1. și conform simulării realizate la lecția precedentă.
3. În timpul prezentărilor, elevii/elevele negociază cu invitații propunerile formulate de clasă, inclusiv cine și ce responsabilități își asumă în legătură cu propunerile formulate, și colectează feedbackul, care ulterior va fi utilizat pentru definitivarea propunerilor.
4. Profesorul le transmite elevilor/elevelor un mesaj de încurajare înainte de începerea evenimentului și un mesaj de felicitare după încheierea lui (în public sau în privat).
5. După fiecare prezentare, profesorul moderează o discuție cu elevii/elevele despre cum s-au simțit, ce a fost util, ce ar modifica data viitoare etc.

### ANEXA 1.

#### ORGANIZAREA PREZENTĂRII

Fiecare elev din clasă va avea un rol în organizarea prezentării. Identificați ce elemente sunt necesare pentru o bună organizare, planificați când să se desfășoare acestea și stabiliți care elevi vor fi responsabili de fiecare aspect. De exemplu:

1. stabilirea datei, orei și locului (poate fi sala de clasă, sala de festivități sau sala de sport a școlii, o altă sală disponibilă). Poate fi necesară obținerea aprobării pentru utilizarea sălii;
2. stabilirea listei de invitați;
3. formularea invitației;
4. transmiterea invitațiilor și confirmarea participării de către invitați;
5. pregătirea sălii (locul unde vor sta invitații, afișarea portofoliului, dacă s-au folosit panouri, sau instalarea și testarea echipamentului de proiecție, dacă prezentarea este electronică);
6. așteptarea invitaților la intrare și conducerea lor în sală;
7. salutul de bun venit, adresat participanților;
8. moderarea discuției ce urmează după prezentare;
9. realizarea de fotografii.

Un elev/o elevă sau mai mulți/multe pot primi sarcina de a nota ideile importante și de a scrie apoi un articol despre eveniment pentru blogul clasei sau pentru revista școlii. Dacă toți participanții sunt de acord cu acest lucru, se poate realiza și o înregistrare audio sau video a prezentării.

## DEFĂȘURAREA PREZENTĂRII

### 1. Deschiderea evenimentului

Salutul de bun venit și prezentarea invitațiilor.

Precizarea etapelor și a duratei prevăzute – explicați pe scurt că evenimentul va consta din prezentarea proiectului clasei, iar după finalizarea prezentării invitații vor avea ocazia să adreseze întrebări.

### 2. Prezentarea orală a portofoliului

Reprezentanții desemnați prezintă conceptul de „stare de bine”, așa cum îl înțelege clasa, schimbările identificate și planul de acțiuni, precum și modul în care au lucrat elevii.

### 3. Discuții cu invitații

Moderatorul invită participanții să reacționeze la conținutul prezentării:

- a. să ceară clarificări;
- b. să solicite exemple;
- c. să-și exprime punctele de vedere.

### 4. Încheierea evenimentului

Elevii mulțumesc tuturor pentru participare.

## LECȚIA 16. DEFINITIVAREA PROPUNERILOR ÎN PLANUL DE ACTIVITATE AL ȘCOLII



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul facilitează o discuție reflexivă după evenimentele de prezentare, întrebând elevii/elevele despre cum s-au simțit, ce a fost util, ce dificultăți au întâmpinat și ce lecții au învățat din aceste experiențe (5 min.).
2. Elevii/elevele, repartizați în grupuri mici, definitivează propunerile în baza comentariilor și sugestiilor primite de la parteneri în timpul prezentărilor (10 min.).
3. Grupurile mici prezintă în fața întregii clase de elevi propunerile definitive, iar profesorul încurajează adresarea întrebărilor, concretizărilor, sugestiilor (15 min.).
4. Elevii/elevele, divizați în mai multe grupuri mici, formulează mai multe demersuri adresate partenerilor cu care s-au întâlnit și nu numai, pentru a prezenta propunerile lor (10 min.).
5. Profesorul se asigură că fiecare grup a înțeles cui prezintă demersul și cum monitorizează reacția partenerilor la demers (verifică dacă au primit demersul și în cât timp vor primi răspunsul) (5 min.).



**LECȚIA 17. REFLECȚIE ASUPRA UNITĂȚII DE ÎNVĂȚARE****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Apără ideea că drepturile omului sunt necesare pentru ca fiecare ființă umană să poată trăi cu demnitate.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Exprimă că este dispus(ă) să ia în considerare informații contradictorii sau incomplete, fără a le respinge în mod automat sau a trage concluzii pripite și premature.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ia în considerare sentimentele celorlalte persoane, atunci când ia decizii.</li> <li>• Poate recunoaște când cineva dorește alinare și sprijin emoțional, chiar dacă acea persoană nu arată acest lucru în mod deschis.</li> </ul>
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Este deschis(ă) pentru situații noi și neobișnuite.</li> </ul>
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate identifica atunci când două persoane încearcă să spună același lucru, dar în moduri diferite.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate explica felul în care caracteristicile sale personale îi influențează comportamentul în diferite situații.</li> <li>• Poate reflecta în mod critic asupra propriilor valori și credințe.</li> </ul>
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poate descrie câteva efecte pe care le pot avea diferitele stiluri de folosire a limbajului în situații sociale și de muncă.</li> </ul>

**OBIECTIVE OPERAȚIONALE**

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

O1 – să înțeleagă importanța implicării în găsirea de soluții la probleme comune;

O2 – să analizeze propriile cunoștințe, abilități, atitudini;

O3 – să ofere și să primească feedback constructiv.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: frontală, individuală, în perechi, în grup.
- ▶ Metode și procedee didactice: învățarea bazată pe sarcini de lucru, discuția dirijată.

**Resurse :** Anexa 1.



### CASETA CU INFORMAȚII

Etapa de reflectare asupra experienței de învățare are în vedere conștientizarea competențelor dobândite.



### DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul implică elevii/elevele într-un proces de reflecție, organizat în două etape. În prima etapă, profesorul invită elevii/elevele să-și reamintească pașii parcurși și să discute despre elemente concrete:
  - ▷ Cum ați identificat schimbările de pe lista inițială?
  - ▷ Cum ați selectat cele mai importante schimbări propuse de clasă?
  - ▷ Ce ați realizat în procesul studiului de teren?
  - ▷ Cum ați colaborat cu colegii în identificarea posibilelor obstacole? Dar în identificarea modalităților de depășire a lor?
  - ▷ Cum ați realizat planul de acțiuni?
  - ▷ Cum ați pregătit și organizat prezentarea publică (10 min.)?
2. După aceasta, profesorul le oferă elevilor/elevelor posibilitatea de a reflecta la emoțiile și părările lor referitoare la:
  - A. *Proces – Cum v-ați simțit pe parcursul procesului:*
    - ▷ Ce v-a surprins?
    - ▷ Ce a fost neclar?
    - ▷ Ce v-a plăcut să faceți?
    - ▷ Ce nu v-a plăcut să faceți?
    - ▷ Ce ați vrea să faceți diferit într-un proiect asemănător?
  - B. *Rezultate – Ce părere aveți despre rezultatele obținute:*
    - ▷ Despre schimbările identificate și despre planul de acțiuni?
    - ▷ Despre prezentarea proiectului vostru (10 min.)?
3. În continuare, profesorul le propune elevilor/elevelor să lucreze în perechi, pentru a reflecta asupra competențelor dezvoltate. În fiecare pereche, elevii/elevele se vor susține reciproc, pentru a identifica situații în care au manifestat, pe parcursul activităților din cadrul unității de conținut, comportamentele corespunzătoare valorilor, atitudinilor, abilităților și cunoștințelor asociate cu înțelegerea critică, ce reprezintă competențele specifice disciplinei. Elevii/elevele

trebuie să identifice exemple de comportamente concrete. Este important să li se spună elevilor/elevelor că nu trebuie să insiste să parcurgă toți descriptorii, ci să marcheze doar acolo unde este cazul și să discute cu colegul sau colega din pereche despre situațiile concrete în care au manifestat comportamentele respective. Se va pune accentul pe evidențierea situațiilor în care a fost manifestat comportamentul, nu pe cele în care acesta a lipsit și nu pe compararea elevilor/elevelor în cadrul perechilor (15 min.).

4. Discuție generală. Elevii/elevele prezintă în fața întregii clase unele dintre situațiile pe care le-au putut conecta cu anumiți descriptori de competență. Profesorul se asigură că descriptorii din categoriile valori, atitudini, abilități și cunoștințe și înțelegere critică sunt acoperiți cât mai echilibrat (10 min.).

### Reflecții finale

- ▶ V-ați gândit, înainte de a realiza acest proiect, la starea de bine în școală? Dacă da, la ce anume? Dacă nu, de ce credeți că nu ați făcut acest lucru?
- ▶ Ce puteți transfera din acest proces în alte contexte ale vieții voastre?

### ANEXA 1.

Notă: Lista de descriptori folosită în activitatea de reflecție în perechi este lista cu toți descriptorii menționați în cadrul acestei unități de învățare, preluați din Metodologia de evaluare.

Descriptori de competență	Activitatea sau situația în care s-a manifestat comportamentul	
	Exemple personale	Exemple oferite de coleg

**LECȚIA 18. REFLECȚIE LA FINAL DE AN ȘCOLAR****COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI**

Competențe specifice	Descriptori
<b>Valori</b>	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> <li>Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată și apreciată.</li> </ul>
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> <li>Susține că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni democratici.</li> <li>Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate.</li> </ul>
<b>Atitudini</b>	
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> <li>Discută despre ceea ce se poate face pentru a îmbunătăți situația comunității.</li> <li>Exprimă acceptare a obligațiilor pe care le presupune apartenența la o comunitate.</li> </ul>
<b>Abilități</b>	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate integra cunoștințe din diferite materii/domenii de învățare.</li> </ul>
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Acordă o atenție deosebită comportamentului celorlalte persoane.</li> </ul>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate recunoaște când cineva dorește alinare și sprijin emoțional, chiar dacă acea persoană nu arată acest lucru în mod deschis.</li> </ul>
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Acceptă o varietate de roluri, atunci când lucrează în grupuri.</li> </ul>
Abilități de rezolvare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dă dovadă că are abilitatea de a genera soluții practice la conflicte.</li> <li>Poate asculta părțile conflictuale, pentru a identifica interese comune.</li> </ul>
<b>Cunoștințe și înțelegere critică</b>	
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> <li>Poate explica înțelesul unor concepte politice de bază, incluzând democrația, libertatea, cetățenia, drepturile și responsabilitățile.</li> </ul>



### OBIECTIVE OPERAȚIONALE

La sfârșitul lecției, elevul/eleva va fi capabil/ă:

- O1 – să reflecteze critic asupra celor mai valoroase lecții învățate, emoții, percepții pe care le-a avut la orele de *Educație pentru societate*;
- O2 – să integreze cunoștințe din diferite materii/domenii de învățare, contribuind la îmbunătățirea comunității școlare;
- O3 – să-și asume obligații pe care le presupune apartenența la o comunitate.

### STRATEGII DIDACTICE

- ▶ Forme de organizare a grupului de elevi/eleve: individuală, în perechi, în grupuri mici, în grupuri mari, frontală.
- ▶ Metode și procedee didactice: asocierile, discuția reflexivă, organizatorul grafic.

**Resurse necesare:** foi A4, markere, imagini printate, gadgeturi.

**Surse:** [https://www.noi-orienturi.ro/wp-content/uploads/2018/10/Făcut-și-învățat\\_2017.pdf](https://www.noi-orienturi.ro/wp-content/uploads/2018/10/Făcut-și-învățat_2017.pdf)



### CASETA CU INFORMAȚII

Scopul acestei lecții este de a crea un spațiu de reflecție sigur și incluziv asupra a ceea ce elevii/elevele au realizat la disciplină pe durata unui an școlar.

La începutul lecției, pentru a surprinde punctele tari, provocările și emoțiile trăite/percepute de elevi/eleve în cadrul lecțiilor, sunt propuse două variante de sarcini de lucru. Indiferent de varianta aleasă, este important ca profesorul să încurajeze elevii/elevele să facă referire la toate cele patru unități de învățare ce țin de responsabilitate, legea pentru toți, școala – comunitate democratică și starea de bine ca un drept și ca o responsabilitate a fiecărui membru al comunității școlare.

În partea a doua a lecției, cadrul didactic facilitează realizarea unui exercițiu complex ce stimulează reflecția, ca elevii/elevele să poată identifica indicatorii/semnele care definesc școala ca pe o comunitate democratică, prin prisma celor discutate pe parcursul tuturor lecțiilor.

Rolul profesorului este de a observa în ce măsură elevii/elevele integrează valorile, abilitățile, atitudinile și înțelegerea critică a conceptelor studiate pe parcursul celor patru unități de învățare și în clasele anterioare. Aceste lucruri pot fi mai evidente în momentul în care elevii vor ierarhiza indicatorii unei școli democratice pe o scală de la 1 la 10 și vor aprecia starea actuală din școală în legătură cu acești indicatori.

Este esențial ca la această etapă a lecției elevii/elevele să se simtă liberi/e să-și exprime poziția, atitudinea personală, formulând răspunsuri anonime. Profesorul, împreună cu elevii, poate decide asupra mai multor metode/instrumente care asigură anonimatul și confidențialitatea:

- ▷ notarea indicatorilor pe carduri și votul individual pe diferite platforme online: jamboard, google.com, mentimeter.com, linoit.com etc.;
- ▷ plasarea indicatorilor pe o scală desenată pe tablă sau pe o coală de hârtie și exprimarea individuală a votului (profesorul poate ieși din sala de clasă pentru câteva clipe, atunci când elevii votează);

- ▷ plasarea indicatorilor pe o scală proiectată pe ecran. Elevii/elevele pot să-și arate atitudinea cu ajutorul stickerelor.

Pentru ca activitatea să se desfășoare cu succes, este importantă înțelegerea noțiunii de „indicator” și a modului în care se formulează un indicator. Pentru aceasta, deseori, o soluție mai bună decât formularea unei definiții abstracte la care să se raporteze elevii/elevele este oferirea de exemple concrete. Pentru a evita însă sugerarea de către profesor a unor idei, se pot oferi alte exemple de indicatori (de exemplu, indicatori pentru o școală protejată în pandemie, indicatori pentru o școală fără violență sau chiar indicatori pentru o școală nedemocratică). Astfel, profesorul poate propune un exemplu de indicator și le cere elevilor/elevelor să propună alți indicatori, pentru a se verifica înțelegerea noțiunii.

Această abordare oferă fiecărui elev/fiecărei eleve posibilitatea să-și stabilească propriile răspunsuri sincere și să se simtă în siguranță. Profesorul poate crea și oportunități de exprimare pentru elevii/elevele care doresc să-și spună poziția direct, fără a-și păstra anonimatul.

Acest produs (grafic, fotografia de pe ecran, coala de hârtie) poate fi păstrat și utilizat în următoarele clase, pentru a monitoriza evoluția indicatorilor.

Dată fiind complexitatea și utilitatea demersului didactic, profesorul poate realiza două lecții de reflecție finală.

Discuțiile cu elevii/elevele pot fi organizate și online, pe una din platformele audio-video precum Zoom, Teams, Skype, Viber, Google Meet etc., sau prin mesaje de tip text, folosind una din platformele WhatsApp, Email groups, Classroom.



## DEMERSUL DIDACTIC

### 1. Activitate de introducere (15 min.)

#### Varianta 1.

Profesorul le solicită elevilor/elevelor să exprime și/sau să noteze rapid pe fișe un cuvânt, o imagine, un semn, o culoare, un gust, o emoție, un sunet, un obiect etc., care ar defini esența a ceea ce au studiat/au simțit/au perceput în anul curent la disciplină. Ideile pot fi notate/colectate pe tablă sau pe ecran.

#### Varianta 2.

Elevii sunt rugați din timp să caute pe internet/în reviste/ziare imagini care arată semnificația a ceea ce au învățat în acest an la disciplină. Asigurați-vă că aveți suficiente imagini, pentru ca elevii/elevele să poată alege. Imaginile sunt plasate pe podea. Elevii/elevele sunt invitați/invitate să se așeze lângă imaginea care reprezintă cel mai bine modul în care s-au simțit pe ei la lecțiile de la EPS. Profesorul specifică faptul că, în cazul în care două persoane au ales aceeași imagine, acestea pot să se așeze una lângă cealaltă și cine dorește poate să-și argumenteze pe scurt alegerea.

### 2. Organizarea în perechi/grupuri mici (10 min.)

Profesorul se asigură că întreaga clasă înțelege noțiunea de „indicator” și modul în care se formulează un indicator, pornind de la exemple concrete.

Propuneți elevilor/elevilor, în perechi, să noteze doi-trei indicatori care caracterizează școala ca pe o comunitate democratică.

Invitați ulterior perechile să se grupeze câte două și să discute indicatorii identificați, stabilind o listă comună din trei indicatori.

### 3. Organizarea în grupul mare (20 min.)

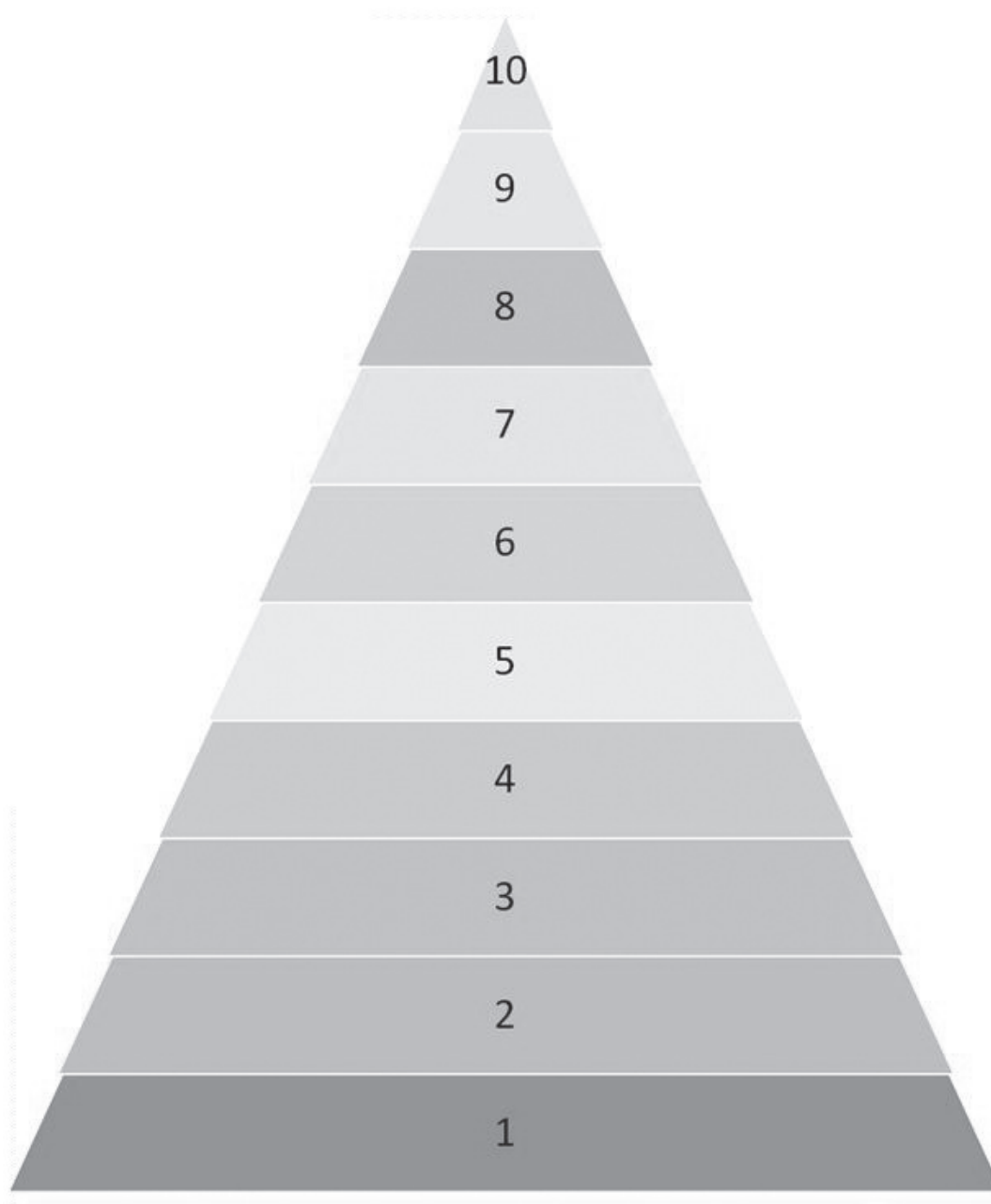
- ▷ Elevii/elevele, ghidați de profesor, elaborează o listă comună de indicatorii (șapte-zece) care definesc școala ca pe un spațiu democratic/o comunitate democratică. Cadrul didactic desenează pe tablă, pe o coală de hârtie sau proiectează o scală, conform Anexei.
- ▷ Rugați elevii/elevele, în perechi sau în grupuri mici, să ierarhizeze indicatorii pe scala *Școala – comunitate democratică*, în ordinea importanței stabilite de ei, de la 1 (cel mai important, fundamentul/baza democrației) la 10 (cel mai puțin important/la suprafață).
- ▷ Ulterior, elevii prezintă rezultatele discuțiilor din grupurile mici și fac prin consens ierarhizarea pe o scală comună. Încurajați elevii să formuleze argumente și să demonstreze respect pentru diferite puncte de vedere.
- ▷ Profesorul invită elevii să pună o bifă pe această scală, care ar arăta situația curentă din școala lor. **Este important ca răspunsurile la această întrebare să fie anonime.** După ce toți elevii/elevele au votat, discută despre rezultate – ce văd, ce simt în legătură cu rezultatele votului.

Profesorul facilitează o discuție finală în baza următoarelor întrebări:

- ▷ Ce v-a surprins în rezultatele votului?
- ▷ Care dintre acești indicatori vă inspiră?
- ▷ Care dintre acești indicatori vă îngrijorează?
- ▷ Cum ați contribuit, până în acest moment, la dezvoltarea/îmbunătățirea unor indicatori în școală?
- ▷ Ce v-a ajutat să faceți acest lucru?
- ▷ Ce v-a plăcut în acest proces?
- ▷ Ce dificultăți ați întâmpinat?
- ▷ Care ar putea fi următorul pas spre mai bine?
- ▷ Care sunt resursele de care dispuneți pentru aceasta?
- ▷ De ce alte resurse mai aveți nevoie?

## ANEXA

■ ȘCOALA – COMUNITATE DEMOCRATICĂ



ȘCOALA – COMUNITATE DEMOCRATICĂ



# Proiectarea unităților de învățare

## UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: RESPONSABILITATEA

Unități de competențe	Nr. de ord.	Unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
Descrierea mecanismelor legale de protecție a drepturilor și libertăților omului/copilului. Aplicarea regulilor și legilor pentru conviețuire pașnică, în societatea democratică. Evaluarea regulilor și regulamentelor școlare din perspectiva respectării corectitudinii, echității, dreptății etc. Identificarea strategiilor de gestionare a riscurilor în procesul de exercitare a drepturilor și responsabilităților.		Lecție introductivă în studiul disciplinei Educație pentru societate Gruparea după criterii prestabilite a comportamentelor observate. Explicarea demersului școlar la EPS în anul curent de studii. Elaborarea unei liste de așteptări: Cele mai importante trei așteptări de la lecțiile de Educație pentru societate. Familiarizarea cu modalitatea de evaluare și cu lista descriptorilor de competență. Extindere: Elevii sunt rugați să discute cu părinții, cu alți adulți, cu prietenii despre valorile care îi ghidează în viață. Elevii sunt rugați să se gândească la valorile lor personale și să identifice o valoare sau două care consideră că i-ar caracteriza.	Exercițiu de reflecție despre comportamentele observate datorită celor învățate la lecțiile de Educație pentru societate (EPS). Gruparea după criterii prestabilite a comportamentelor observate. Explicarea demersului școlar la EPS în anul curent de studii. Elaborarea unei liste de așteptări: Cele mai importante trei așteptări de la lecțiile de Educație pentru societate. Familiarizarea cu modalitatea de evaluare și cu lista descriptorilor de competență. Extindere: Elevii sunt rugați să discute cu părinții, cu alți adulți, cu prietenii despre valorile care îi ghidează în viață. Elevii sunt rugați să se gândească la valorile lor personale și să identifice o valoare sau două care consideră că i-ar caracteriza.	1		
	1.	Valori personale și valori comune	Discuție despre valorile care îi caracterizează și îi ghidează în viață. Exercițiul Valorile mele: Elevii/evelele selectează șapte valori, le ierarhizează pe o scară de la „0” la „10”. Încercuirea a trei valori din cele șapte, pe care le consideră cele mai importante. Discuție în baza procesului de învățare.	1		
	2.	Natura responsabilităților umane	Discuție ghidată despre responsabilitate. Elevii/evelele numesc câteva exemple de responsabilități, pe care le au. În grupuri mici, elevii/evelele discută despre responsabilitățile față de diferite grupuri de persoane și elaborează o listă de responsabilități: față de familie/școală/collegi/profesorii/societate și, totodată, și responsabilitățile pe care le au alți oameni față de ei/ele. Prezentare în grupul mare a rezultatelor discuțiilor din grupurile mici. Proces de reflecție în baza celor prezentate, discutate în grup.	1		

Unități de competențe	Nr. de de conținut ord.	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
Exprimarea opiniei critice pentru a influența constructiv procesul decizional la nivel de clasă/școală. Manifestarea inițiativei pentru proiectarea unor acțiuni de respectare și promovare a drepturilor omului. Cooperarea constructivă în soluționarea unor probleme specifice instituției.	3.	<p>Responsabilitatea legală și responsabilitatea morală</p> <p>Elevii/elevele prezintă câteva exemple de situații-problemă de pe rețele de socializare. În grupuri de câte trei-patru persoane, analizează un studiu de caz, conform algoritmului propus. Prezintă rezultatele discuțiilor în grupul mare. Debriefarea procesului de învățare.</p> <p>Extindere: Elevii/elevele sunt invitați/te să se gândească la modul în care sunt respectate legile/regulile în școală.</p>	1		
	4.	<p>Responsabilitatea în luarea deciziei</p> <p>Exercițiul <i>A cui este problema?</i>: profesorul, împreună cu elevii/elevele, exersează un exemplu de identificare a problemei și a părților implicate.</p> <p>Grupurile identifică problema, părțile implicate și responsabilitățile acestora. Stabilesc numărul de puncte pentru fiecare membru, în funcție de numărul de părți identificate (de exemplu, <i>grupul X a identificat trei părți implicate, respectiv, fiecare elev/elevă din grup deține câte trei puncte</i>).</p> <p>Membrii fiecărui grup distribuie punctele sale părților implicate, în funcție de modul în care consideră că fiecare parte poartă răspundere în problema abordată. Expun deciziile în grup și totalizează punctele acordate fiecărei părți. Prezentare și discuție în grupul mare asupra procesului.</p> <p>Extindere: Să se gândească la o situație în care le-a fost dificil să ia o decizie.</p>	1		
	5.	<p>Situație de dilemă: cum procedez?</p> <p>Discuție ghidată în baza temei de acasă.</p> <p>Profesorul, împreună cu elevii, analizează o dilemă, concentrându-se asupra motivelor din două puncte de vedere: pozitiv (+) și negativ (-). Elevii/elevele, în grupuri mici, în perechi analizează studiul de caz/dilema, completând tabelul.</p> <p>Prezentare în grupul mare. Discuție ghidată în grupul mare.</p> <p>Extindere: Discuții cu prietenii, părinții despre pașii pe care îi parcurg în rezolvarea unei dileme.</p> <p>Căutarea informațiilor despre comerțul echitabil (Fair Trade).</p>	1		

Unități de competențe	Nr. de de ord.	Unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
	6.	Pași în analiza unei dileme	<p>Discuție în grupul mare despre pașii parcurși în rezolvarea unei dileme. Elevii/elevele analizează un studiu de caz/o dilemă, în baza unui algoritmul.</p> <p>În grupuri mici sau în perechi, elevii/elevele analizează un studiu de caz, aplicând instrumentul pentru analiza și rezolvarea dilemelor, prezentat în Fișa nr. 1. pentru elevi.</p> <p>Prezentarea rezultatelor în grupul mare.</p> <p>Discuție despre proces.</p> <p>Extindere: Cadru didactic invită elevii/elevele să continue să se documenteze despre comerțul echitabil.</p>	1		
	7.	Reflecție asupra unității de învățare Responsabilitatea	<p>Rememorarea subiectelor, activităților de învățare și a metodelor de lucru utilizate pe parcursul lecțiilor.</p> <p>Varianta 1. Studiul de caz <i>În mâinile noastre</i>.</p> <p>Varianta 2. Elevii/elevele elaborează un slogan despre responsabilitate și decid dacă va fi unul personal sau al clasei.</p> <p>Reflecții în perechi în baza listei de descriptori (situații/cazuri și comportamente corespunzătoare valorilor, atitudinilor, abilităților și cunoștințelor asociate cu înțelegerea critică).</p> <p>Debriefare, lecții învățate și concluzii.</p>	1		

**UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: LEGEA PENTRU TOȚI**

<b>Unități de competențe</b>	<b>Nr. de unități de conținut</b>	<b>Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)</b>	<b>Nr. de ore</b>	<b>Data</b>	<b>Notă</b>
Descrierea mecanismelor legale de protecție a drepturilor și libertăților omului/copilului. Aplicarea regulilor și legilor pentru conviețuire pașnică, în societatea democratică. Evaluarea regulilor și regulamentelor școlare din perspectiva respectării corectitudinii, de respectare și promovare a drepturilor omului. Cooperarea constructivă în soluționarea unor probleme specifice instituției. Valorificarea sistemului de reprezentare a opiniei elevilor la nivelul instituției de învățământ.	1. Legea pe înțelesul tuturor	Elevii prezintă când ultima dată au fost în contact cu legea. Discuție ghidată despre importanța/rolul legii într-o societate democratică. Analiza situațiilor imaginare din două perspective: lege bună sau lege rea. În grupuri mici, elevii identifică factorii/criterii care fac ca o lege să fie bună. Extindere: Individual sau în perechi, propun o idee de lege nouă, pe o temă, la alegere.	1		
	2-3 Justiția distributivă, corectivă și procedurală	Lección 2 Discuție ghidată despre ce legi ar dori să fie promovate în societatea noastră. Exercițiu de reflecție, individual sau în perechi, asupra unei/unor imagini. Concluzii despre cele trei tipuri de justiție și rolul fiecăreia în asigurarea unui stat bazat pe supremația legii. Extindere: Elevii/elevete vor discuta cu părinții sau cu prietenii despre o lege care li se pare corectă și o lege care li se pare incorectă. Lección 3 Elevii/elevete prezintă exemple de legi care li se par corecte sau/și incorecte. În grupuri mici, elevii analizează studiile de caz propuse și le atribuie uneia din cele trei tipuri de justiție. Formularea de concluzii/lecții învățate despre rolul celor trei tipuri de justiție în asigurarea supremației legii	2		
	4. Copiii în contact cu legea	Exercițiul Adevărat sau fals: elevii/elevete decid dacă o afirmație este adevărată sau falsă, argumentându-și punctul de vedere. Reflecție în grupul mare: Ce li se întâmplă copiilor care încălcă legea? Discuții în baza unui studiu de caz privind respectarea legii de către copii. Concluzie în grupul mare despre protecția legală a adolescenților care vin în contact cu legea.	1		
	5.. Pedepasă versus educație	Elevii/elevete citesc materialul – resursă Lista pedepselor. Discuție în grupuri mici despre pedepsele care respectă drepturile omului și demnitatea umană. Elevii/elevete discută despre rolul pedepsei versus educație în diferite situații. Extindere: Elevii /elevete identifică un exemplu de conflict cu soluție de rezolvare care presupune o abordare pozitivă.	1		

Unități de competențe	Nr. de ord.	Unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
Susținerea punctelor de vedere în baza raționamentelor, manifestând respect față de persoane. Aplicarea criteriilor, principiilor și valorilor explicite pentru exprimarea de opinii, în diverse contexte democratice.	6-7.	Justiția restaurativă	<p>Lecția 6</p> <p>Profesorul le povestește elevilor/elevelor o situație semi-ipotetică.</p> <p>Discuție despre cine și cum este afectat de această situație. Care alte persoane, în afară de cei trei elevi, ar putea fi afectate? Ce se poate întreprinde, pentru a ameliora starea de lucruri?</p> <p>Discuție ghidată despre măsurile restaurative.</p> <p>Extindere:</p> <p>Identificarea de situații în care elevii au făcut (intenționat sau din greșeală) ceva ce a afectat negativ pe altcineva sau în care ei au fost afectați negativ de acțiunile (intenționate sau neintenționate) cuiva.</p> <p>Lecția 7</p> <p>Elevii actualizează ideile de bază de la lecția precedentă.</p> <p>Discuție în perechi despre situațiile identificate în cadrul temei pentru acasă.</p> <p>Reflecții în baza unor situații.</p> <p>Cadrul didactic invită</p>	2		
	8.	Reflecție asupra unității de învățare	<p>Varianta 1.</p> <p>Rememorarea procesului</p> <p>Reflecție în perechi în baza listei de descriptori (situații/cazuri și comportamente corespunzătoare valorilor, atitudinilor, abilităților și cunoștințelor asociate cu înțelegerea critică).</p> <p>Planificarea acțiunilor viitoare.</p>	1		

## UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: ȘCOALA – COMUNITATEA DEMOCRATICĂ. STAREA DE BINE – SOLUȚII LA PROBLEMELE ȘCOLII

Unități de competențe	Nr. de ord.	Unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
Descrierea mecanismelor legale de protecție a drepturilor și libertăților omului/copilului. Aplicarea regulilor și legilor pentru conviețuire pașnică, în societatea democratică. Evaluarea regulilor și regulamentelor școlare din perspectiva respectării corectitudinii, echității, dreptății etc.	1	Starea de bine – drepturile și responsabilitățile frecăuia în școală	Profesorul explică modul în care se va desfășura procesul de predare-învățare-evaluare pe parcursul semestrului II. În grupuri mici, elevii/evelele identifică aspecte ale stării de bine în clasă, școală, în grupul de prieteni/semeni, în grupurile extrașcolare, în familie etc. Definirea conceptului „starea de bine”. Extindere: Elevii identifică cel puțin o schimbare (sau mai multe) care poate fi făcută în școală pentru a îmbunătăți starea de bine și completează (pentru fiecare schimbare) Fișa de reflecție.	1		
Evaluarea regulilor și regulamentelor școlare din perspectiva respectării corectitudinii, echității, dreptății etc.	2.	Identificarea riscurilor și a potențialelor schimbări în școală	Discuție în grup despre potențialele schimbări pe care le-au identificat. Prezentarea schimbărilor propuse. Discuție ghidată despre propunerile de schimbări, riscuri și combinarea propunerilor asemănătoare. Extindere: Elevii se documentează despre ce include un chestionar în scopul cercetării unei probleme.	1		
Identificarea strategiilor de gestionare a riscurilor în procesul de exercitare a drepturilor și responsabilităților. Exprimarea opiniei critice pentru a influența constructiv procesul decizional la nivel de clasă/școală. Manifestarea inițiativei pentru proiectarea unor acțiuni de respectare și promovare a drepturilor omului.	3.	Elaborarea chestionarului pentru cercetarea stării de bine	Elevii/evelele își reamintesc lista de potențiale schimbări pe care le-au identificat. Elevii/evelele, în grupuri mici, pregătesc un chestionar pentru elevii/evelele de gimnaziu/liceu/din clasele primare, personalul auxiliar: bibliotecară, psiholog, profesor de sprijin etc. Grupurile prezintă succint chestionarul adaptat și colectează feedback de la colegi. Extindere: Reflecții asupra specificului aplicării chestionarului la diferiți subiecți din școală.	1		
	4.	Plan de aplicare a chestionarului	Elevii/evelele, în grupuri mici, fac un plan pentru aplicarea chestionarului. Prezentarea planului de aplicare a chestionarului. Pregătirea unui discurs pe care îl vor folosi cu potențialii participanți la cercetare. Joc de rol în aplicarea chestionarului, în rolul de intervievator și intervievat. Extindere: Elevii/evelele aplică chestionarele cu grupul de respondenți stabilit.	1		
	5.	Analiza rezultatelor chestionării	Profesorul explică modalitatea de analiză a datele. Elevii/evelele analizează informațiile obținute și pregătesc o scurtă prezentare a părților persoanelor din grupul respectiv. Discuție ghidată despre cum a decurs procesul de analiză a datelor din chestionar, ce obstacole au întâlnit și cum le-au depășit. Extindere: Pregătirea prezentării rezultatelor analizei chestionarelor	1		

Unități de competențe	Nr. de de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
6.	Stabilirea schimbărilor așteptate	Grupurile prezintă informațiile obținute prin aplicarea chestionarelor. Discuție ghidată pentru a identifica schimbările propuse de cei chestionați. Exercițiu de votare a schimbărilor propuse de participanții la cercetare. Elevii/elevele verifică dacă toate grupurile de participanți la viața școlii sunt reflectate de aceste schimbări.	1		
7.	Desfășurarea competiției de dezbatere	În perechi, fiecare elev/elevă își amintește despre o situație din viața sa în care s-a schimbat ceva. Elevii/elevele voluntari/e prezintă ceea ce au discutat în perechi. Profesorul moderează o discuție despre cum schimbarea produce anumite consecințe. Elevii/elevele discută în grup despre schimbările de pe listă, răspunzând la întrebări. Extindere: Discuții cu prietenii, colegii, părinții despre efectele potențialelor schimbări.	1		
8.	Identificarea potențialelor obstacole în realizarea schimbării	Elevii/elevele își reamintesc lista cu propuneri de schimbări. În grupuri, analizează o schimbare propusă, identificând obstacolele ce ar putea să apară în calea realizării schimbării respective. Grupurile fac schimb de foi și identifică modalitățile de depășire a obstacolelor identificate de colegii/colegele lor. Profesorul moderează o discuție despre procesul de lucru. Extindere: Discuții cu semenii, prietenii, părinții despre înlăturarea și prevenirea obstacolelor la schimbările propuse.	1		
9.	Modalități de prevenire și depășire a obstacolelor	Fiecare grup prezintă obstacolele și modalitățile de depășire a lor. Profesorul moderează o discuție cu elevii/elevele despre procesul de identificare a potențialelor obstacole și modalitățile de depășire a acestora. Extindere: Reflecții asupra persoanelor din școală și din afara acesteia care ar putea contribui la prevenirea și înlăturarea obstacolelor identificate de clasă.	1		
10.	Consultarea opiniei elevilor și angajaților școlii: reflecții după proces, drept și responsabilitate	Varianta A Profesorul le explică elevilor/elevelor că vor realiza Axa timpului a experienței lor de la începutul cercetării despre starea de bine. În grupuri mici sau în perechi, elevii/elevele construiesc o axă în trei părți: trecut, prezent și viitor. În grupuri mici, elevii reflectează și completează Axa timpului. Elevii/elevele își împărtășesc reciproc ideile și discută despre cum își imaginează acest proces de prezentare a rezultatelor și propunerilor pentru planul de activitate.	1		

Unități de competențe	Nr. de ord.	Unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
			<p>Varianta B</p> <p>Inspectorii stării de bine</p> <p>În perechi, elevii/elevele identifică indicatorii stării de bine în școală.</p> <p>Elevii/elevele se reunesc cu altă pereche și discută lista de indicatori.</p> <p>Grupurile reunite prezintă clasei lista și fac o listă comună a clasei.</p> <p>Elevii/elevele compară definiția conceptului de la prima lecție cu indicatorii care au reieșit din consultare.</p> <p>Profesorul moderează o discuție despre rolul consultării opiniei cetățenilor într-un proces democratic.</p> <p>Extindere: Elevii/elevele identifică structurile de conducere și decizionale din școală (administrația, Consiliul de administrație, Consiliul profesional, Comitetul părinților, Consiliul elevilor etc.).</p>	1		
	11.	Formularea propunerilor pentru planul de acțiuni al școlii	<p>Elevii/elevele prezintă succint ce structuri ale adulților și elevilor au identificat și care este rolul acestora.</p> <p>Profesorul:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Informează elevii/elevele despre faptul că au sarcina de a pregăti un document pe care să-l transmită administrației școlii sau altor parteneri, care pot fi implicați în realizarea schimbărilor propuse de ei.</li> <li>- Explică algoritmul de structurare a fiecărei schimbări pe care o propun.</li> </ul> <p>Fiecare grup completează tabelul pentru o schimbare.</p> <p>Extindere: Să împărtășească propunerile din tabel cu semenii, prietenii, părinții, profesorii, cu alt personal din școală, care pot sugera idei, sau cu persoane responsabile de anumite acțiuni referitoare la starea de bine.</p>	1		
	12.	Redactarea propunerilor în baza feedbackului	<p>Grupurile redactează propriul tabel după reflecțiile de acasă.</p> <p>Prezentarea propunerilor în grupul mare.</p> <p>Profesorul invită două-trei persoane voluntare să pună împreună textele realizate și să le tehnoredacteze.</p> <p>Profesorul informează elevii/elevele despre prezentarea publică a propunerilor lor în planul de activitate.</p> <p>Reflecție asupra modului în care a decurs realizarea proiectului lor.</p>	1		
	13.	Roluri și responsabilități pentru prezentarea propunerilor	<p>Discuție despre modul în care va fi realizată prezentarea.</p> <p>Repartizarea responsabilităților pentru prezentare.</p> <p>Finalizarea conținutului prezentării.</p> <p>Exercițiu de simulare a prezentării.</p> <p>Profesorul discută individual cu persoanele invitate la evenimentul de prezentare.</p>	1		



Unități de competențe	Nr. de de ord.	Unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
	14-15.	Prezentarea și negocierea propunerilor pentru planul de acțiuni	Cadru didactic, împreună cu elevii/evele, decide asupra modalității de organizare a prezentării Realizarea prezentărilor conform instrucțiunilor. Elevii/evele negociază cu invitații propunerile, inclusiv cine și ce responsabilități își asumă în legătură cu propunerile formulate, și colectează feedbackul de la parteneri. Profesorul le transmite elevilor/evelor un mesaj de încurajare/ felicitare. Discuție despre cum s-au simțit, ce a fost util, ce ar modifica data viitoare etc.	2		
	16.	Definitivarea propunerilor în planul de activitate al școlii	Discuție reflexivă după evenimentele de prezentare. În grupuri mici, definitivează propunerile în baza comentariilor și sugestiilor primite de la parteneri în timpul prezentărilor. Prezentarea în fața întregii clase a propunerilor definitiveate. În grupuri mici, formulează demersuri adresate partenerilor. Prezentarea și redactarea demersurilor către parteneri.	1		
	17.	Reflecție asupra unității de învățare	Proces de reflecție organizat în două etape: - elevii/evele își reamintesc pașii parcurși și discută despre elemente concrete; - elevii/evele reflectează asupra elementelor de proces și rezultat. În perechi, reflectează asupra competențelor dezvoltate. Discuție generală/prezentare în fața întregii clase a unor situații pe care le-au putut conecta cu anumiți descriptori de competență. Reflecții finale.	1		
	18.	Lección de reflexión la final de an școlar	Varianta 1. Elevii/evele, prin asocieri, exprimă/notează ceea ce au studiat/au simțit/au perceput în anul curent la disciplină. Varianta 2. Elevii/evele selectează imaginea care reprezintă cel mai bine modul în care s-au simțit/văzut la lecțiile de EPS. Profesorul explică, în baza unor exemple, noțiunea de „indicator”. În perechi și în grupuri mici, stabilesc trei indicatori care caracterizează școala ca pe o comunitate democratică. Elevii/evele elaborează o listă comună de indicatori, plasându-i pe o scală de la „1 la „10”, apreciază situația curentă referitoare la indicatorii din școala lor și propun soluții pentru îmbunătățirea situației. Discuție finală despre procesul de reflecție.	1		





**NOTE**

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---















[www.coe.int](http://www.coe.int)

Consiliul Europei este organizația lider în domeniul drepturilor omului pe continentul european. Aceasta include 47 de state membre, inclusiv toate statele membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput să protejeze drepturile omului, democrația și preeminența dreptului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează punerea în aplicare a Convenției în statele membre.



**MINISTERUL  
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII**



Schweizerische Eidgenossenschaft  
Confédération suisse  
Confederazione Svizzera  
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC  
Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare  
Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE